

Treball de fi de grau

Títol

Autor/a

Tutor/a

Departament

Grau

Tipus de TFG

Data

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català:

Castellà:

Anglès:

Autor/a:

Tutor/a:

Curs:

Grau:

Paraules clau (mínim 3)

Català:

Castellà:

Anglès:

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:

Castellà:

Anglès:

ÍNDEX

Introducció	6
Capítol 1. El descobriment de l'aigua	13
Capítol 2. Una empresa per a la recerca de l'aigua	23
Capítol 3. Invents per alleugerir el treball	38
Capítol 4. L'aigua com a negoci. L'aigua com a bé social	53
Capítol 5. El sentit de la vida	67
Bibliografia	77
Annexos	79
Conjunt d'apunts i transcripcions de les entrevistes amb en Ramon Junyent, protagonista del relat	79
Apunts de la conversa amb Rosa Maria Canela Balsebre, autora de 'Bruixots de l'aigua. Els saurins a Catalunya'	128
Denúncia d'un saurí entrevistat per Canela al Ministeri d'Agricultura del govern espanyol	131
Entrevista a Montse Alomà, cap de premsa de l'Agència Catalana de l'Aigua	132

INTRODUCCIÓ

En Vicent Andrés Estellés escriu en un poema: “Els amors fan l’amor, les histories la història”. Si sumem cada amor i cada història particular tenim com a resultat allò que anomenem amor o allò que anomenem història. De la mateixa manera que els individus, un per un, constitueixen la societat. Així, la societat, l’amor o la història no poden explicar-se sense cada un dels relats que els formen. Necessiten, inevitablement, cada una de les petites peces que les constitueixen per esdevenir. I a mi m’interessen aquestes petites peces, els relats individuals que interaccionen amb molts d’altres i que no necessiten estadístiques o números per existir, com en canvi sí que passa amb els conceptes generals.

La fascinació pels relats dels individus la desenvolupem des de petits, quan abans d’anar a dormir els nostres pares ens expliquen contes sobre personatges que probablement no existeixen però que prenen vida dins del nostre imaginari. A vegades els personatges no només són reals en la nostra ment, sinó dins la ment de molts altres individus amb els quals compartim una cultura. Són part dels imaginaris col·lectius. A mesura que creixem els pares deixen d’explicar-nos contes però seguim necessitant-los, per això l’interès per les pel·lícules, les novel·les, per les vides de les veïnes i, fins i tot, pel periodisme. El periodisme construeix un relat sobre el món que ens envolta, explica realitats i vides alienes per aconseguir comprendre a partir de les petites peces alguna cosa més sobre l’amor, la història i la societat. Sobre el món.

Com aconseguim el periodisme explicar alguna cosa sobre nosaltres mateixos i sobre tots plegats en conjunt? La principal arma que practica per arribar-hi és la notícia, aquella peça que explica al receptor el què i el perquè del que passa en el dia a dia d’una ciutat, comunitat o país. Tot i això, sovint, els contes que ens llegien quan érem petits, les pel·lícules, les novel·les i les vides de les veïnes, i inclús els problemes dels participants d’un *reality show* ens criden més l’atenció que la majoria de notícies presentades en el format convencional de la piràmide invertida. Adrián Eduardo Duplatt, en l’article publicat el 2000 de ‘La historia de vida en periodismo: espejos de un hombre común’ cita Paul Veyene per justificar-ho: “Cap succés històric interessa profundament si no està referit a la vida afectiva, és a dir, a la realitat emocional, formada per les vides singulars. Dit en altres paraules, si no li passa a algú allò col·lectiu no interessa, no commou, perd el sentit”. Per aquest motiu, exposa l’autor, cada vegada més, els mitjans de comunicació donen un espai més destacat als relats individuals, als relats vitals o a les històries de vida.

És inevitable, per explicar el món el periodisme necessita les històries dels individus, com per explicar l’amor és necessari conèixer alguns amors. Aquest descobriment el faig cada vegada que acabo un llibre que m’agrada. Vaig aprendre alguna cosa sobre la postguerra espanyola quan vaig estudiar-me el capítol que li dedicaven en el meu llibre d’història de batxillerat. El nombre aproximat d’afusellats a les presons, l’existència de les cartilles de racionament, la política autàrquica que aplicava la dictadura. Però la postguerra no va entrar-me una mica dins fins que no vaig llegir-me ‘Nada’ de Carmen Laforet o ‘El carrer de les Camèlies’ de Mercè Rodoreda. En cap de les dues novel·les apareix en cap moment la paraula ‘franquisme’ i en canvi el lector és capaç de respirar l’aire de la Barcelona franquista i de postguerra. En les dues novel·les s’explica un altre tipus d’història que va més enllà del número de morts. S’explica

com les persones corrents vivien en aquella realitat, com s'enfrontaven als morts i a la misèria de les cartilles de racionament des de la seva vida privada.

La periodista Svetlana Aleksievitx, premi Nobel de Literatura 2015, diu en la introducció del llibre publicat el 2013 'Temps de segona mà. La fi de l'home roig': "No em canso de meravellar-me en veure fins a quin punt és apassionant una vida humana ordinària. La quantitat infinita de veritats humanes. La història només s'interessa pels fets, però les emocions en queden al marge. No s'acostuma a deixar-les entrar en la història. Miro el món amb els ulls d'una dona de lletres i no d'una historiadora. Em sorprèn l'ésser humà". Aleksievitx assegura que en els seus llibres ella explica la història dels sentiments de les persones, com la història en majúscules viu dins de l'ànima de cadascú. I a mi, com a molts receptors de la informació dels mitjans, m'atrau aquesta història dels sentiments de la qual parla la periodista.

Altra vegada Duplatt torna a buscar-hi respostes. "Una història propera, real, humana, quotidiana, és molt més entenedora i explicativa que qualsevol informe carregat de dades i nocions macroscòpiques". També arriben a la mateixa conclusió els periodistes Kevin Hall i Ruth Merino quan afirmen que als Estats Units les empreses periodístiques busquen desesperadament bons escriptors perquè segons l'estudi que l'American Society of Newspapers Editors va fer el 1993, els lectors no els agrada la piràmide invertida; prefereixen les històries. Els lectors prefereixen respirar l'ambient de la postguerra, posem per cas, que saber-ne la xifra exacte de morts, encara que aquesta sigui ben significativa i per explicar-ho hagi d'entendre aquesta dada. I per aconseguir fer respirar el lector en una realitat, l'única forma possible és a través del relat, el conte que ens explicaven els pares, la introducció, nus i desenllaç que condueix el fil d'uns protagonistes. Els americans ho descobreixen i ho posen a la pràctica a la segona meitat del segle XX amb l'aparició i l'èxit de la novel·la de no ficció, que com a relat periodístic es fonamenta amb fets contrastats, extrets de la realitat, amb uns personatges de car i ossos. La innovació apareix en l'estructura que s'assimila a un conte.

Uns contes escrits a partir d'una sèrie d'entrevistes amb personatges, fonts, que a l'hora que expliquen la seva vida, mostren la seva concepció del món i de l'entorn que els envolta. Com escriu Graciela de Garay a 'La entrevista de la historia oral, ¿monólogo o conversación?' de 1999: "El reportatge testimonial apareixia amb freqüència a les revistes nord-americanes com el New Yorker. En ells les persones explicaven les seves vides [...] manifestaven judicis de valor, punts de vista, mites, ideologies, conclusions. [...] Narraven històries que posaven a prova la capacitat evocadora de l'entrevistat, la seva habilitat tant per aprendre d'allò viscut com per resignificar-ho i, d'aquesta manera, donar sentit al sense sentit". La feina del narrador serà interpretar-ho, posar-ho en context.

El pas entre la vida particular amb allò que és estructural, el context general, les dades macro no és un pas fàcil. Als *reality shows*, per exemple, els manca aquesta connexió amb una realitat complexa a partir d'una vida. Es centren i es recreen en el morbo de la vivència. Per evitar-ho, els relats dels individus han d'anar acompanyats de dades macro, d'explicacions. Com també és necessari i imprescindible per comprendre saber què eren les cartilles de racionament franquistes i la política autàrquica per entendre la dictadura. Duplatt diu: "El propòsit dels historiadors que narren històries de vida, una biografia d'un personatge, és trobar la interacció

entre el personatge i l'entorn". És a dir, entre l'individu i la societat on viu. Anar de l'anècdota a la categoria.

Un dels gèneres que s'utilitzen per explicar la història dels sentiments, és la història de vida que es diferencia de les biografies i les memòries en el narrador. Les narracions de vides en periodisme el protagonista i el narrador mai són la mateixa persona. I aquí sorgeix una de les característiques bàsiques d'aquestes històries, que neixen a partir de la relació entre dos individus, el qui protagonitza el relat i el qui el narra. Com diu Alessandro Portellini a 'Lo que hace diferente a la historia oral. Recuerdos que llevan a teorías' de 1991: "La narració de la història de vida es realitza a partir de l'oralitat de l'individu i és sempre és un projecte compartit entre l'entrevistador i l'entrevistat". I en aquesta relació tan particular, és l'entrevistat qui dóna les històries i el periodista que aporta l'enfocament. I així, es vinculen, per tant, dos discursos que construeixen la història i que tenen intencionalitats diferents.

La interacció entre aquestes dues persones sorgeix d'un contracte no escrit, que pot sorgir per part del periodista, el qual vol entrevistar i escriure la vida d'una persona determinada per explicar un tema, o pot venir per part de la font, que busca, entre altres coses, buscar el sentit que ha tingut la seva vida. En aquesta relació sorgeixen les històries de vida de personatges mediàtics, coneguts. Però també en sorgeixen d'altres que es centren en personatges poc populars, desconeguts per la gran majoria de la població d'un país, que no apareixen mai a les portades dels diaris ni obren cap telenotícies. Són testimonis normalment orals que formen part de la història dels sentiments d'una societat, en llenguatge de Aleksévitx. Per Portellini "les fonts orals són una condició necessària (encara que no suficient) per una història de les classes no hegemòniques; són menys necessàries (encara de cap manera inútils) per la història de les classes dirigents que han tingut un control sobre l'escriptura i deixen un registre escrit molt més abundant". Una idea similar a la que comparteix Carlo Ginzburg, escriptor del llibre 'El queso y los gusanos. El cosmos, según un molinero del siglo XVI' que es publica el 1981. Els personatges desconeguts, que Ginzburg bateja com membres de les classes subalternes, són dels qui parlen a vegades, i només a vegades, les històries de vida.

Ginzburg inicia la introducció del llibre amb una pregunta: "Qui va construir Tebas de les set portes?". I continua, "les fonts no ens diuen res d'aquells paletes anònims". La història no ens en diu res perquè ells no van donar l'ordre de construir Tebes, sinó que la van patir. Probablement tampoc tenien educació ni recursos per deixar un testimoni de la seva vida que visqués uns quants segles més que la seva memòria. I més enllà d'aquests factors, l'autor italià en n'anomena un últim, la concepció aristocràtica de la història, la vida i la forma d'entendre el món de les classes no dominants són enteses com folklore, baixa cultura. Una visió que Ginzburg exposa de les paraules de F. Furet, qui sosté: "La reintegració de les classes inferiors en la història només és possible sota l'epígraf del número i l'anonimat". Ginzburg, contradiu aquesta idea: "D'un individu mediocre pot observar-se, com en un microcosmos, les característiques de tot un estrat social en un determinat període històric".

Per mi, les històries de vida de les persones anònimes són una reivindicació del seu paper en la història. Els qui no han tingut poder ni influència també configuren la societat, en formen part, la pateixen i la transformen. Alhora que ajuden a entendre la concepció del món dels 'de baix'. Els qui mai apareixeran en una llista de personatges il·lustres. Són causa i conseqüència de la

història. Alhora que les seves visions ajuden a entendre la psicologia humana dins d'un context. De les seves històries de vida també m'agrada la forma amb què es presenten, com una narració similar a la dels contes, que captiva, que ens permet olorar, sentir i identificar-nos amb els relats aliens. Som animals que ens narrem, ens expliquem constantment i inevitablement. El periodisme també ha de poder fer això. Si la piràmide invertida no és suficient per satisfer-nos com a lectors perquè no profunditza en els motius ni en els perquès que els humans donem a allò que passa, hi ha altres tècniques que sí que ho permeten, més treballades, de cocció i consum molt més lent i reposat com són els reportatges narratius i d'investigació, o com poden ser també les novel·les de no ficció, les novel·les de veus o les històries de vida. Micro i macro s'agrupen igual com ho fan literatura, història i periodisme en aquest punt per revelar com la història, l'amor, la societat o el món en majúscules viuen dins de cada persona, de cada persona corrent.

En aquest TFG presento una història de vida que em va venir a buscar. En Ramon Junyent dels Hostalets de Pierola (Anoia), el meu poble, volia escriure unes memòries sobre la seva experiència com a saurí del poble, aquells que amb un pèndol o vareta busquen els corrents d'aigua subterrània. Vaig enredar-m'hi. Per les ganes d'aprendre a escriure, per l'interès d'explicar (i sobretot) entendre una època i un entorn conegut, com és el meu poble. I per fer-ho amb la veu d'un home que sortia –aquesta era la primera impressió– una mica de la línia: la majoria d'homes de la seva edat han estat pagesos. Ell és l'únic saurí.

A mesura que avançaven les sessions, la idea de memòries va derivar en història de vida. La història d'en Ramon no només il·lustra la vida en un petit poble del centre de Catalunya a la segona meitat del segle XX, també introdueix un altre tema: l'aigua, intrínsecament lligada amb la vida d'en Ramon. En Ramon ha estat un buscador d'aigua i s'ha obsessionat amb la seva feina per aconseguir que ningú patís restriccions d'aquest bé imprescindible. Les seves anècdotes són un reflex de dues visions sobre la gestió i l'aprofitament de l'aigua. Per una banda la trobem entesa com a element de poder i de control, com a forma de guanyar-hi diners pels qui tenen poder. Per l'altra, i aquí es situa en Ramon, compresa com un bé universal de propietat de la natura. En una entrevista en Ramon em va dir: "L'aigua és com el cel, no té amo". Per això, la seva història és també una contraposició entre visions que es creuen en la gestió i el control de l'aigua. Un conflicte de gran actualitat que s'amplia les anècdotes d'aquest saurí fins a molt més enllà d'un petit poble com els Hostalets.

A través de la seva veu, on demostra l'obsessió per l'aigua i la passió per la seva feina, mostra, en aquesta contraposició, el bàndol on es situa ell: amb els idealistes. Durant els episodis defensa la idea, encara que de vegades de forma un pèl quixotesca, o "sonada", com diuen els veïns. Ell va per lliure, fa el que li agrada i de la forma que li agrada.

Com tot, ni l'aigua ni en Ramon s'escapen del seu temps. A través de la història d'en Ramon i el conflicte de l'aigua també entenem la forma d'actuar d'una societat concreta, instaurada en el franquisme, primer, i en la democràcia després. En un poble que evoluciona a un ritme inimaginable pels seus habitants, com es transformen, de la mateixa manera, les formes de viure. En Ramon i el conflicte que explica sobre l'aigua són fills de l'època, del gran salt que fan molts petits pobles de l'interior que en una sola generació passen de l'economia

d'autosuficiència a l'economia capitalista, sense el temps de transició que sí que es viu a les ciutats.

La vida es transforma ràpidament. La pagesia deixa de ser és l'única ocupació possible de la gent dels pobles a causa de l'arribada de la indústria, encara que als Hostalets apareix principalment després de la Guerra Civil, molt més tard que en altres poblacions catalanes probablement per la importància de la vinya, tal i com s'explica en "Una industrialització impossible", de la Miscel·lània d'Igualada del 2016. En paral·lel, els mitjans de transport són cada vegada més ràpids i accessibles per a tothom. Les dues conjuncions s'agrupen per fer que el comerç cada vegada arribi més lluny i de més lluny i, tot plegat provoca un daltabaix en la vida diària de la població.

El model econòmic que a principis de segle XX es basava en la gairebé autosuficiència i el sistema polític, per als pagesos de poble, no anava més enllà de pagar les parts als propietaris de les terres, com es demostra en el conjunt d'entrevistes que fa Antoni Escudero en 'El terme municipal de Piera' el 1981 als avis més vells de Piera. En aquestes converses els entrevistats, la majoria nascuts a finals del XIX, coincideixen en què la majoria s'estan a la mateixa casa o a la mateixa barriada des del naixement fins als últims dies. En les primeres joventuts no tenien manera des desplaçar-se, per això recorden com un gran avenç l'arribada del ferrocarril. Vivien del que els donava l'hort i el bestiar, i els pocs diners que tenien els aconseguien de la venda de vi, un producte que tenia un mercat internacional. La història dels testimonis d'aquests canvis demostren, amb les anècdotes del seu dia a dia, els canvis brutals que van trasbalsar la societat catalana.

I d'aquesta manera, amb l'arribada del capitalisme augmenta el consum de tot, també el d'aigua. Si a principis de segle XX, d'aigua en necessiten els pagesos per regar i per beure, per sobreviure, més tard, en consonància amb el temps, l'aigua no només ha d'assegurar la supervivència de les poblacions, sinó per millorar-ne la qualitat de vida. La nova societat del benestar necessita més aigua que la que necessitaven els seus pares i avis. El mercat necessita aigua i en Ramon, un noi que els del poble diuen que està una mica "llumat", desitja buscar-ne. Oferta i demanda es troben. L'època li brinda a en Ramon l'oportunitat de fer el que li agrada, i aquest amb el seu marge de llibertat individual es dedica a buscar aigua, com li demana el mercat, en comptes de la pagesia com marca la tradició.

Per dur-ho a terme, ha de localitzar l'aigua i ho aconsegueix gràcies al pèndol, la tècnica que li va ensenyar el seu avi i que data de temps immemorials: el 1933 es van donar a conèixer les pintures rupestres de les coves de Tassili, al desert del Sàhara, on en un dels morals sembla que hi ha representat un saurí. Una tècnica sense explicació científica que encara a dia d'avui s'utilitza i en la qual el coneixement de l'entorn i de la terra hi té un pes destacat. En Ramon coneix la natura i la respecta perquè sap que és el que li dona de menjar, sap que els seus pares, avis, amics i ell mateix sobreviuen gràcies a la natura. El trobar aigua i el conèixer i respectar la natura són les dues herències que rep. El saber popular que li permet viure. Té respecte per la natura sense saber què vol dir ecologisme.

Potser les ciutats i la vida moderna, a poc a poc, ens deslliguen de la terra. Avui encara existeixen els saurins però els mètodes oficials no els donen credibilitat. Els geògrafs inspeccionen el terreny amb uns sensors per detectar l'aigua, tot seguit uns altres treballen els

pous sense embrutar-se les mans de terra. Però en Ramon, tot i estimar la tecnologia, manté la fórmula que li ensenya el seu avi. A dia d'avui ja no podria viure de ser saurí, les lleis, la burocràcia i el monopoli de les empreses més potents no el deixarien entrar. L'època actual ja no el necessita. El capitalisme ja s'ha instal·lat, igual que l'aigua corrent.

Amb tot plegat, el relat parla sobre un saurí de poble que viu el conflicte per a la gestió i el control de l'aigua que hi ha a Catalunya des de l'acabament de la guerra civil fins l'actualitat.

Per explicar la història d'en Ramon he pres diverses decisions.

1. Apostar per la història de vida per poder tenir veu com a narradora. Jo intervinc en el relat de vida d'en Ramon. Selecciono, ordeno i intento buscar un significat a cada una de les anècdotes. La vida d'en Ramon s'explica a través de la meua mirada i el meu enfocament, per això l'aposta per una història de vida i no per unes memòries. Per això, també la tria d'incloure'm com a narradora en primera persona i en Ramon convertir-lo en el protagonista que apareix en tercera. Les dues veus donen una visió diferent de la mateixa història alhora que persegueixen objectius distints.
2. Usar el present per explicar la història. El temps verbal en present permet apropar els episodis i els personatges com si fossin reals, palpables, actuals. M'agrada l'ús del present històric perquè crec que dóna proximitat a la narració. La decisió, però, m'ha portat problemes a l'hora de diferenciar la veu d'en Ramon passada, com ho veia ell quan li va passar, i l'actual, com ho veu ell ara. Ho he intentat solucionar amb l'ús de diàlegs quan ell parla en el passat, amb altres personatges també del passat, i l'ús de cometes quan m'ho explica a mi en el present, quan reflexiona sobre l'anècdota tants anys després. Diria que s'entén sense necessitat d'especificar-ho.
3. La veritat o no de la història. Un dels debats més habituals entre els qui escriuen històries de vida de no ficció és sobre si el que expliquen les fonts és veritat o no, ja que sovint és difícil de contrastar. "la importància d'un testimoni oral pot residir no en la seva adherència a un fet, sinó més aviat en l'allunyament d'aquest, quan sorgeix la imaginació, el simbolisme i el desig. Per tant, no hi ha fonts orals falses. [...] El seu relat assumeix carències i la formulació de l'èpica". Si el que pretenem és explicar una visió del món, les veritats no objectives (si es que és possible trobar-les), per anomenar-ho en llenguatge d'acadèmic, són necessàries. No hi ha veritats ni mentides en la història dels sentiments ni en les percepcions o els records de cadascú. En el cas del Ramon si en algun punt he pensat que potser posava més pa que formatge en algunes de les històries, ho he respectat, encara que he indicat, també, la meua visió.
4. He descobert que una història de vida mai està acabada. En primer lloc perquè la memòria és selectiva i distorsionadora, pot ser que en Ramon s'oblidés d'explicar-me moltes anècdotes i idees importants de la seva vida i, per tant, jo, que no les he conegut mai, no m'he ni plantejat si incloure-les o no. D'altra banda, la relació que tinguin les dues persones, entrevistador i entrevistat també juga un paper important.

Una entrevista pot ser infinita, però la confiança entre les dues parts i les intencions marquen fins a quin punt l'entrevistat es deixa anar més o menys. I finalment, una entrevista mai està acabada perquè la font explica el que li interessa i n'oblida, potser conscientment, el que no desitja que se sàpiga sobre la seva vida. En la història d'en Ramon vam tancar les sessions quan jo vaig considerar que ja podia construir un retrat d'en Ramon prou complert amb la informació que tenia i quan ell ja no sabia que més explicar-me sobre la seva vida.

5. La narració es desenvolupa en ordre cronològic. Al llarg de les 15 gravacions de més de 30 hores que tinc enregistrades amb en Ramon no n'hi ha ni una que els esdeveniments que m'explica segueixin l'ordre cronològic. Quan parlàvem, ell explicava el que li venia a la memòria i anava encadenant les explicacions amb associacions que no eren per temps sinó per tema. Passava dels anys 40 als 70 sense ni adonar-se'n, barrejava dates i noms. Malgrat això, he decidit ordenar-ho per dates perquè crec que és molt més entenedor. He aconseguit marcar-me l'ordre a partir de referències com la tecnologia que hi havia l'època, els personatges que hi intervenien. Tot i així, hi ha parts que estan indeterminades en un marca de 10 anys, i per poder situar el lector sense dir-li una data que no jo no sé i ell no recorda, ho he arreglat amb un temps més ampli: 'cap als anys 60'.
6. Selecció de la informació. De la vida d'en Ramon que apareix a continuació només és una petita part de tot el que he recollit en el conjunt de les entrevistes. He triat les que he considerat més significatives i il·lustratives, que seguien millor el relat i mostraven millor la relació d'en Ramon amb l'aigua i la forma en què viu el conflicte latent en la societat per controlar-la.

El més complicat d'aquest TFG ha estat el pas de l'anècdota a la categoria, intentar explicar alguna cosa més que les batalletes d'un home de poble. Ho he intentat solucionar amb l'enllaç de les anècdotes a través de la veu pròpia i tenint present el fil conductor de l'aigua. A més a més, de comptar amb l'ajut de la Catalina, com a tutora.

Amb tot, he intentat que les anècdotes d'en Ramon expliquin l'evolució i els canvis en la quotidianitat de la vida de la gent dels pobles des del prisma particular de l'aigua. L'aigua és el fil conductor de la història d'un personatge que surt de la línia en la seva obsessió per dotar el seu poble de l'aigua necessària per tenir vida òptima i que topa amb els interessos oposats dels qui volen el control de l'aigua com un element de poder.

CAPÍTOL 1. El descobriment de l'aigua

Deixa els ulls mig entreoberts i respira fons. Es concentra per la cerimònia i comença a comptar a poc a poc i en veu alta: “Una, dues, tres, quatre”...fins a disset. S’atura quan el petit pèndol metàl·lic que sosté amb una mà deixa de donar voltes i aleshores conclou. 17 metres, diu. La mà d’on li penja el pèndol tremola lleugerament. 17 metres, repeteix. Sota els nostres peus, a 17 metres de profunditat, hi passa un corrent d’aigua. L’estri, en sintonia amb la sensibilitat de qui l’agafa, detecta les ones magnètiques que hi ha sota terra, la força interior de la natura, i permet reconèixer els punts determinats on hi ha corrents o bosses d’aigua subterrànies. Així, quan el saurí agafa el pèndol, aquest fa tantes voltes com el nombre de metres de profunditat on es troba l’aigua.

En Ramon és saurí i ha trobat aigua per a cases, barriades, pobles i empreses gràcies a aquest gest. Localitzar l’aigua ha estat la seva vida i el pèndol el mitjà indispensable per aconseguir-ho. Ara mostra la tècnica al menjador de casa seva, m’ho ensenya quan el miro escèptica en explicar-me el mètode. Comparteixo l’espectacle amb una petita Sagrada Família de sobre la calaixera i un reguitzell de gats que no s’estan quiets. El color del paper de les parets fa conjunt amb les flors del *tapete* i una ampolla d’aigua amb un tap de sífó està sobre la taula.

S’asseu a la cadira, espera que engegui la gravadora i aleshores comença a xerrar. I no para, no pararia si jo no l’aturés.

- Ramon, potser que anem a sopar, no?
- Ja és hora? Ostres si fa tres hores que *garlo*!

Quedem al cap vespre de cada dijous perquè m’expliqui totes les “aventures”, com ell anomena als episodis de la seva vida. Creu que ha viscut sempre com un gran aventurer. “Quan vaig néixer, algú des d’allà dalt va decidir que jo seria un home que viuria aventures. N’he viscut moltes i de totes n’he sortit viu”.

Encara que cada setmana ens trobem al mateix dia i a la mateixa hora, sovint se n’oblida o arriba tard: per a la terra tots els dies són feiners i les hores les marca el sol i els compromisos socials dins d’aquest esquema costen de recordar. Es passa moltes hores, ara que la feina amb els pous és molt més reduïda que anys enrere, a la vinya presidida pel molí de vent que ell mateix va dissenyar i construir: el molí aprofita l’energia del vent per extreure l’aigua del pou amb la que rega les plantes del seu hort.

Amb 84 anys a l’esquena no sap estar-se quiet. Sempre ha sigut un esventat i un il·luminat; ja li deien a casa seva quan era petit. Perquè barrina tot el dia, dóna voltes als actes quotidians i busca bones pensades que li permetin millorar el seu dia a dia. Com quan era jove i els hiverns eren freds i no hi havia calefacció i en Ramon no ho suportava. Cansat de passar fred al llit va provar de crear un circuit d’aigua calenta per dins del matalàs de llana. El circuit funcionava amb una galleda d’aigua, col·locada als peus del llit i sobre d’un braser que l’escalfava. Quan l’aigua era calenta, pujava fins a dins els tubs i escalfava el matalàs. El resultat, però, no va ser l’esperat ja que el foc que escalfava l’aigua va saltar a la pallissa, l’espai de la provatura, i va començar a cremar l’habitació. Els invents no sempre surten bé.

“La llana del matalàs no crema però fa molta fumera i els veïns espantats van començar a cridar: “Hi ha foc a cal Ramon Pastor! Foc, foc!” Al final no va passar res greu però la mama em volia matar perquè aquell matalàs li havien regalat quan s’havia casat”.

En Ramon era aleshores un adolescent. D’invents com aquest en té un reguitzell, la majoria relacionats amb l’aigua. L’aigua i totes les pensades per trobar-la, transformar-la, aprofitar-la són omnipresents en les xerrades de dues o tres hores que m’explica cada dijous. L’aigua és la protagonista indiscutible del seu relat, el que li dona sentit. Ell és qui la busca, sempre, allà on sigui i allà on el demanin, perquè en pugui gaudir tothom qui la necessiti. Font de vida, és necessària per beure, per cuinar, per regar, per dutxar-se, per viure. “L’aigua no té amo. És com el sol, que pertany a la natura i ens beneficia a tots”.

Podríem tenir una millor relació amb l’aigua. Podria ser més fàcil d’extreure i menys costosa. Podria conjugar-se d’una millor manera a les vides humanes i amb el medi ambient. Podria aprofitar-se i gestionar-se millor. Aconseguir aquesta millora és una finalitat vital, de moment, però, no complerta.

En Ramon Junyent Carcassona va néixer el 29 de gener de 1932 a la casa de Cal Ramon Pastor dels Hostalets de Pierola. Des de ben petit va descobrir que volia ser saurí, aquells personatges que amb un petit pèndol de metall senten les ones magnètiques de la terra que els revelen si sota els seus peus hi ha aigua.

En Ramon no ha llegit mai els Tintín, però si ho fes descobriria que hi ha un personatge, el del Tornasol, que Hergé pinta com un inventor una mica sonat, que també volta tot el dia amb un pèndol als dits, com el dels saurins. Potser no és casualitat, doncs, que el mot saurí, provinent de l’àrab, en la seva llengua original signifiqui il·luminat, un adjectiu amb el qual els altres, veïns, família i coneguts l’han qualificat sovint. També és cert que, malgrat això, ha voltat el territori de la comarca de l’Anoia, especialment, i diverses zones d’Espanya, on ha trobat i construït centenars de pous.

De ben petit ja sabia que seria saurí, l’aigua l’atreïa tant que s’escapava de classe per anar a veure la com corria la riera que passava més a prop de l’escola.

Està assegut a classe, en un taula que fa baixada i per on li rellisquen tots els quaderns d’escriptura. La grisor de l’aula es barreja amb l’avorriment. El Sant Crist i el retrat de Franco presideixen la classe mentre els nens més grans ensenyen a fer comptes als més petits i el mestre llegeix el diari. Hi ha només un professor per a tots els nens i una professora per a totes les nenes. La divisió es fa en funció del sexe i no de l’edat o de l’assignatura, així que li toca compartir aula amb tots els nens que tenen l’edat escolar, entre els 5 i els 14 anys. A l’aula hi fa fred, amb el braser que li ha preparat la seva mare no en té prou i cada vegada que s’està molta estona agafant la ploma, les mans li perden sensibilitat. Però prefereix passar fred a les mans que no que el mestre, el senyor Garcia, li escalfi a cops, com fa massa sovint. Sospira de l’ensopiment i recorda el dia que va robar el regle, l’objecte més odiat per els alumnes i indispensable per al senyor Garcia. Va ser en un atac de valentia que va aconseguir agafar l’eina de tortura i partir-la a trossos. “No em picaràs més així!”, va pensar. El crim, però, no va

quedar impune, i quan el mestre va assabentar-se'n volia fer pagar un regle nou als seus pares. Per això, en Ramon, en substitució del regle trencat, va portar-li trossos de canyes americanes de 30cm que tenen a l'hort de casa. La broma els costa cara a tots perquè a partir de llavors els pica amb els nucs de les canyes, que encara fan més mal. Tot i això, recorda l'incident amb un somriure i està orgullós d'aquella acció heroica. Es mira les mans recordant els cops de canya i les atansa cap al braser.

De lluny percep com un noi una mica més gran intenta ensenyar-los a fer comptes a ells, que són els més petits. Però ell no té intenció d'aprendre'n. No entén perquè s'ha d'aprendre tants números i normes ni perquè s'ha d'estar tan quiet si a ell el que el ronda tot el dia és anar a la riera. Gira el cap i visualitza la finestra allargada del fons de la classe per on podria saltar al carrer. Dirigeix una mirada ràpida a la resta d'alumnes i una altra al mestre, tots estan distrets. Torna a mirar la finestra. "Per què no?", es diu. Som-hi. Sense fer soroll va cap al final de la classe, obre la finestra i pam! Salta fins a fora el carrer. Ja ha sortit de l'escola! Dirigeix la mirada cap a totes dues bandes del carrer i arrenca a córrer cap al bosc del Figueres per a on corre la riera de Claret. Ho ha estat esperant tot el matí, anar al bosc per veure passar l'aigua. Sempre que pot s'escapa per anar-se'n a voltar, sobretot a la riera, a mirar com passa l'aigua. Els Hostalets de Pierola, on ha nascut i viu amb la família, és un poble petit i abans d'arribar al bosc ha de vigilar que no el vegi cap veí i li expliqui a la mare que està voltant pels carrers.

El bosc, per sort per a ell, no és lluny de l'escola i amb pocs minuts hi arriba. Corrents es dirigeix cap a la zona on hi passa l'aigua que ja coneix i, com sempre, s'hi posa a jugar.

Mal assegut al costat de la riera, juga a fer forats a la terra. S'hi està estona, fins que se'n cansa i decideix allunyar-se uns metres de l'aigua i foradar una altra banda. Terra amunt i avall s'embruta tota la roba i segur que se li deu notar que no només ha estat assegut a l'escola. Ell ni s'hi fixa, està concentrat en les seves excavacions de terra. De tot un plegat, malgrat trobar-se a uns metres de distància de la riera, veu com un dels forats que ha fet s'omple d'aigua i no ho entén. "Uau! Com pot ser que l'aigua arribi fins aquí?", es pregunta. Descobreix com el curs de sobre la terra té un recorregut diferent al de sota. És la primera troballa i li sembla un miracle. Veure brollar l'aigua li fa tanta il·lusió que pren una decisió: la seva vida l'ha de dedicar a buscar-ne. Com ja havia fet l'avi Salvador, de Cal Titus, que va ser el primer saurí de la família. Ell com l'avi, també seria un buscador d'aigua. Ho tenia clar des de ben xic.

L'any 1940 a Els Hostalets de Pierola, en Ramon té 8 anys i volta pel bosc jugant amb els petits corrents d'aigua que s'escolen entremig dels camins. N'ha après alguna cosa gràcies a l'avi, amb qui passa moltes estones. L'avi és en Salvador Carcassona Montserrat de Cal Titus, el pare de la mare, qui ha dedicat mitja vida a fer de carreter. En els temps de l'avi un carro marcava categoria: les cases que en tenien es podien comptar amb els dits d'una mà. A la casa de Cal Titus no només tenien un carro, també posseïen dos animals i un tros d'oliveres en propietat, el que significava que no havien de pagar les parts a cap propietari. L'esglaió social es posava de manifest quan els veïns del poble anaven a veure a l'avi Salvador perquè els llegís les cartes que els arribaven. Al poble, era un dels pocs que sabia llegir i escriure, juntament amb el rector i l'amo de Can Valls, una de les tres pairalies principals de l'indret.

De gran, en Salvador explica les batalletes de joventut als seus néts. Conta la temporada que es desplaça cap a les terres de Lleida per empeltar ceps. La tècnica que va aconseguir

combatre la plaga de la fil·loxera, encara imprescindible actualment, consisteix en plantar un peu de cep americà -immune a la plaga- i fer-hi créixer, dins del peu, la varietat que més interessi al pagès. Però el que realment agrada al Ramon no és escoltar històries, sinó que l'avi se l'emporti al bosc. Li encanta anar veure com corre la riera, investigar-ne la direcció i la profunditat i fer forats dins la terra humida. L'avi li ensenya com amb un pèndol i una mica de sensibilitat es poden localitzar els corrents subterranis de l'aigua. En Salvador havia estat saurí i és en aquestes excursions a la riera quan transmet la fal·lera per l'aigua al seu nét Ramon.

Si de ben petit decideix que es dedicarà a l'aigua, també li arriben aviat els entrebancs. Malgrat la il·lusió dels primers descobriments, en Ramon li falta solucionar un problema: evitar que a casa s'assabentin que s'escapa de l'escola per anar-se'n a la riera. Per poder saltar-se tantes classes com calgui i que la mare no ho sàpiga, aprèn a llegir l'hora mirant el sol i a l'hora de dinar, quan en teoria acaben les classes, torna cap a casa a buscar el cistell ple de les carmanyoles que prepara la mare i que ell ha de dur a la vinya, on treballen els homes. A conèixer l'hora mirant el sol n'hi ensenya l'altre avi, en Ramon Junyent, de part de pare.

De l'avi Ramon, en Ramon en conserva el nom i el mot. La gent del poble, a l'avi, li deien en Ramon Pastor. En Ramon és diu també Ramon Junyent i els veïns continuen dient-li Ramon Pastor, encara que ell mai ha fet de pastor. Els pares del pare venien de la masia de Can Mata de la Garriga, a uns 8 quilòmetres de distància del poble, on feien de pastors pel marquès de Camps, l'amo de la casa. L'avi cuidava les bèsties de l'amo, però a poc a poc, com que una part de les cries que naixien anaven en propietat del pastor, va fent créixer el propi ramat. Quan l'avi Ramon va tenir prop de 250 ovelles ben seves, els animals van agafar mal de potes i van morir-se totes. Les van llençar dins d'un pou sec per no haver-les de colgar. El ramat sencer dins del pou! Va ser aleshores quan, després de perdre-ho tot, va deixar de fer de pastor per començar a fer de pagès, com la majoria d'homes de l'època i condició.

En aquesta família creix en Ramon, una casa humil, republicana i de missa on la mare ensenya a brodar a les noies del poble i el pare fa de pagès. La mare, la Teresa, és la segona germana de la família Titus i se'n va a viure a Cal Ramon Pastor quan es casa amb en Ramon Junyent de Can Mata. Del matrimoni neixen en Ramon i dos anys més tard la Maria Teresa. Els vespres, quan tots quatre són a casa es reuneixen després de sopar, resen el rosari i canten cançons amb les quals tanquen el dia. Sovint s'afegeixen als cants altres veïns i entre tots semblen un cor. De més gran en Ramon construeix una ràdio que els distraurà en aquelles hores i que alhora anirà matant a poc a poc la tradició dels cants. Encara que no els oblida i les recupera quan treballa sota terra, excavant en algun pou a la recerca d'aigua al ritme que entona: "Una donzella de la costa de llevant a l'abrandar-se la llum clara de l'horitzó, sentia en somni les paraules de l'amant que va deixar-la sola i trista en el dolor. Ai on és el meu amor". I de la sardana de la Llevantina, passa a les de caramelles, ressegueix les sarsueles fins a les que canten a Missa i les que toquen les orquestres per Festa Major.

Durant els últims anys d'escola hi va ben poc. Des del principi la relació amb el mestre no és la més encertada, belluguet i gamberro com és, no se n'està de fer-li males passades en aquell home que fa aprendre's lliçons que no li interessen. Un dels seus millors amics és en Salvat, company de classe i d'aventures, i tots dos utilitzaran l'aula com espai de provatures dels invents d'en Ramon. Un migdia, quan tots els altres han sortit fora a jugar, es colen dins la

classe decidits a cremar tots els quaderns d'exercicis que tan poc els agraden. Obren els pupitres i reuneixen una bona pila de papers, apunts i exercicis de tota la classe. El material el reuneixen dins el calaix d'un sol pupitre, hi encenen un misto i ho tanquen tot. Sabedors que el foc necessita aire per poder cremar, treuen el tinter encaixat dins del forat de la taula i així deixen respirar el foc que a poc a poc va cremant l'interior. Per sofisticar encara més el sistema, creen una xemeneia amb paper i la col·loquen al voltant del forat del tinter per on comença a sortir el fum. Cada vegada la fumera creix fins a omplir tota l'aula de boira. El mestre se n'adona des de fora, i espantat entra corrents a la classe. En aquell moment, els dos piròmans passen per sota les cames del senyor Garcia i fugen cap a fora el pati, tancant darrere seu la porta de l'aula i deixant mestre i foc sols. Quan el mestre aconsegueix apagar el foc, els que l'han provocat fa estona que són ben lluny de l'escola.

De gamberrades en fa un munt i la mare cada vegada està més desesperada. Durant aquests anys, de llegir, escriure i fer números n'aprèn ben poc. Les quatre regles bàsiques les aprendrà de més gran a les classes de repàs que feien en una de les cases del poble. Mogut com és, acompanya a l'avi a treballar en els pous. Quan té 11 anys -ho com a mínim recorda que en tenia 11- el Domingo Ventura, propietari de la Bòbila de Piera, li encarrega un pou a l'avi Salvador. La fàbrica de totxanes amb les dues xemeneies situades a l'entrada del poble necessita més aigua per poder seguir el ritme de tota la producció que els encarreguen. És en aquest pou quan l'avi, després d'haver-se emportat el seu nét en altres encàrrecs, decideix donar-li la responsabilitat perquè busqui i treballi el pou.

Agafa el pèndol com l'avi Titus li ha ensenyat moltes vegades i recorre els voltants de la Bòbila de Piera amb l'objecte a la mà. Busca notar les radiacions de sota la terra i així detectar en quin punt hi passa aigua. L'avi l'observa a mitja distància i l'ajuda amb alguna indicació: "Pots anar més cap a la dreta, més a prop de la xemeneia".

"Vaig trobar una radiació i li vaig comentar a l'amo que en aquell punt, a 22 metres de profunditat, hi passaven 3.000 litres per hora. L'amo em va contestar que ell no creia en miracles, que no n'hi podia haver tanta". L'avi dóna suport a en Ramon, ell també ho nota, i gràcies a això tiren endavant el pou.

El pou comença a construir-se. Durant aquesta temporada la fàbrica demana als seus treballadors que es dediquin a treure terra de dins el forat. En Ramon també hi treballa amb la resta. Fa la mateixa jornada que la resta per la il·lusió que té d'arribar a trobar l'aigua. I no és una jornada fàcil. Sense grans màquines que els ajudin, amb un pic i una pala i anar traient galledes de terra per enfondir el forat fins a trobar-hi el corrent subterrani. Després de dies de treball, quan l'aigua apareix tal i com havia dit en Ramon, se li escapa un mig somriure pensant en la poca credibilitat que li tenia dies abans l'amo de la fàbrica. Ha trobat aigua en el seu primer pou, el de la Bòbila de Piera. És el paleta de Piera Ramon Gabarró l'encarregat d'obrar la part seca del pou. Des d'aquell dia, amb en Gabarró hi comença una bona amistat. L'ajudarà sempre que ho necessiti, li donarà suport i en el considerarà per tot plegat com el seu pare.

A poc a poc, a mesura que ajuda a l'avi a buscar aigua i a construir els pous, aprèn com funciona la terra, com es mouen els corrents subterranis i com actuen les persones que la necessiten per viure.

També n'aprèn molt del mossèn Ramon Saperas, que s'està al poble fins el 1955 i a qui en Ramon fa d'escolà. Del mossèn Ramon aprendrà plantejaments més teòrics sobre la recerca d'aigua, ja que l'home també és un aficionat a la radioestèsia i té molta documentació i llibres relacionats que li presta a en Ramon perquè s'ho estudiï i pugui buscar aigua amb una base teòrica. "La radioestèsia era una ciència molt desconeguda, sobretot per la gent dels pobles. Els mossens l'havien mantingut en secret per tenir ells el poder sobre la recerca de l'aigua".

D'aquesta manera, amb l'avi, el temps i el mossèn descobrirà molts dels secrets de la radioestèsia, la pseudociència que practiquen els saurins. Alhora que també viurà les disputes que provoca l'aigua, un bé escàs i imprescindible.

L'avi Titus se l'emporta a la riera i tots dos observen com passa la corrent. Mentre l'aigua passa, l'avi parla i en Ramon, mut, l'escolta. L'avi li explica la seva experiència i la seva idea de justícia de l'aigua i en Ramon la repeteix perquè l'integra, l'assimila, se la creu. "L'aigua és com el cel que pertany a la naturalesa, no té amo". Un idea que avi i nét comparteixen sense saber-ho amb els moviments ecologistes que sortiran a finals del segle XX o amb les tribus de nadius americans que defensen quan pateixen l'expropiació de les seves terres. L'escrit 'Nosaltres som una part de la terra', el discurs que el Gran Cabdill de Seattle escriu al president d'Estat Units l'any 1855, quan el govern d'EUA demana comprar les terres de la tribu, porta explícita la mateixa filosofia: "El meu poble pregunta: què és el que vol l'home blanc? Com es pot comprar el cel, o l'escalfor de la Terra, o la velocitat de l'antílop? Com us podem vendre aquestes coses, i com podeu comprar-les?".

El món no va en la mateixa direcció. I d'això l'avi Titus també l'adverteix. L'aigua provoca arreu raons i disputes. Sense anar més lluny, en el mateix poble dels Hostalets. Segons conta l'avi, abans de la guerra, el poble va passar uns anys de molta sequera. Com que els pous van quedar secs, la majoria de cases van haver d'anar a buscar l'aigua de la Font del Comú, el safareig públic. L'avi va tenir sort, perquè el pou que de casa s'abasteix de la mateixa mina que la Font del Comú, l'única on hi havia aigua. La situació era molt crítica, recorda l'avi mentre li explica a en Ramon. La cosa encara va anar a pitjor quan per un conveni amb l'Ajuntament del moment, el senyor Enric, un fuster del poble que fa ric a l'Àfrica durant la guerra del Rif, va aconseguir el dret d'agafar l'aigua de l'única mina que abastia el poble i bombejar-la fins a la seva torre modernista, la Torre del Senyor Enric. El privilegi va esperonar els ànims dels veïns, perquè quan el senyor Enric regava, el poble no en tenia per beure. "Jo li vaig demanar a l'Enric que, per favor estalviés aigua", diu l'avi a en Ramon.

- Enric quan tu treus aigua, la Font del Comú deixa de rajar i la gent no en té ni per beure. Fes el favor d'estalviar-la- li devia demanar l'avi Titus al senyor Enric.
- No tenen aigua? Que vagin a buscar-la a mar amb un cistell. Colón està fart de tanta aigua! – va contestar-li l'altre.

En Ramon no viu la història amb el senyor Enric però la recorda ben present, com una de les lliçons que li ensenya l'avi. "El senyor Enric i tres més eren els qui manaven al poble i feien el

que els hi venia de gust, sense importar-los la resta”, reflexiona. Potser si el senyor Enric hagués sigut un personatge més conegut, els llibres d’història haurien apuntat la frase de: “Que vagin a buscar l’aigua a Colón”, com han apuntat la que, segons diuen, va deixar anar Maria Antonieta abans que li tallessin el cap: “Si el poble no té pa que mengi pastissos”. Sigui com sigui, l’aigua -igual que la terra dels nadius i el pa de la Maria Antonieta- provoca disputes, i sempre n’hi ha uns que en tenen més que els altres.

Amb les ensenyances de l’avi ben presents, tot just sortit de l’adolescència, en Ramon comença a fer de saurí als Hostalets, el seu poble, on ha nascut i on “si Déu vol” s’hi morirà. L’època no és fàcil. La ferida de la guerra és molt present, les diferències entre els que manen i els que no s’han accentuat i la misèria es barregen en l’ambient, en el dia a dia, en les converses de la família, dels veïns, de la barberia o del safareig. Unes converses que es fan entre xiuxiuejos, mitges veritats i recances. La por es respira i fa callar. En Ramon també està obligat a callar. Perquè encara que sigui un llunàtic que va a la seva i que busca aigua, a vegades, per la feina en els pous, sap més coses del compte.

Rep l’encàrrec del Pepet Forner amb alegria. Li demana que li buidi i li escuri el pou, perquè quedi ben net, i en Ramon accepta de seguida. L’endemà a primera hora ja està plantat davant la casa de Cal Fornaret, on viu el Josep Torres, anomenat per tothom com en Pepet Forner o Fornaret. Abans d’entrar ja sent l’olor dels sacs de farina que s’acumulen a l’entrada de la casa, ensuma més fort fins que el nas se li omple d’olor de farina i de pa. Li obren la porta i, efectivament, veu en un racó de l’entrada els sacs de farina amb què s’elabora el pa que menja el poble durant la llarga post guerra. Farina, aigua i llevat, tot ben amassat i cap al forn.

La seva feina consisteix en netejar el pou. Porta totes les eines i intentant no estar pendent de l’olor de farina es posa a treballar. Buida el pou i una vegada no hi queda aigua es fica dins del forat per tal de netejar-lo. Sap que ha d’enllestir la feina tan ràpid com sigui possible perquè és el pou d’on surt l’aigua que serveix pel pa del poble. Es lliga el cos amb les cordes i comença a descendir. Tot just no ha entrat uns pocs centímetres que l’olor tan agradable de farina queda dissolta i es barreja amb una altra que cada vegada se li fa més present, molt desagradable, que li fa venir ganes de vomitar. Una olor com de mort i de podrit que no entén d’on ve. Descendeix fins al cul del pou i al recolzar el peu a terra sembla que trepitgi alguna cosa diferent al cul d’un pou, té textura tova i desagradable que se li barreja amb la pudor de podrit. Fa un pas i sota els seus peus alguna cosa espetega, com si unes fustetes primes es trenquessin. Obre la llanterna i ho veu: camina per sobre una pila de rates mortes.

Enfoca la llanterna tot el cul rodó del pou. I l’escena cada vegada li sembla més repugnant. Necessita respirar. Altra vegada dalt ha de sortir al carrer a agafar aire i allà entén què ha passat: com que a les cases no hi ha menjar, les rates, llestes, senten l’olor de l’entrada de Cal Fornaret, tota plena de sacs de farina, i allà van, a atipar-se com lladres de la farina d’on surt el pa. Les bestioles no veuen, però, que al costat dels sacs hi ha un forat per on l’amo de la casa hi treu l’aigua. Moltes cauen dins del pou i moren ofegades. I així rates i rates cauen sense adonar-se dins del forat del pou durant mesos. “Mai he tingut un escrúpol tan gran com el d’aquella vegada”.

Pensa en el pa amb oli que s’ha menjat per esmorzar. El poc pa que poden comprar els veïns dels Hostalets està fet amb aigua contaminada de rates mortes. “Encara em sorprenç com no

hi va haver cap infecció”. Davant de la situació, avisa l’amo de la casa i li explica que s’ha trobat. Molt esverat, el Fornaret li llança una amenaça: “Pobre de tu que diguis res”. En Ramon no diu res, agafa un cove femater, el més gran que troba, i l’omple de rates mortes. Després d’uns quants viatges el cul del pou net està net. Per evitar que les rates tornin a entrar al pou, el tapa amb una fusta.

Fa la feina i calla. Se n’està d’explicar l’anècdota a ningú perquè el Fornaret és una de les cares del règim i té por que si ho escampa no el vagin a buscar a casa, una nit sense lluna, i l’estomaquin de valent, com han fet amb altres homes del poble.

“Si feies alguna cosa que no era del seu gust t’enviaven al local de la Falange on, si els venia de gust, et feien caure totes les dents. I si no en tenies prou, cap a la Model de Barcelona. El Joan de Ca l’Oncle Quim va passar 9 anys fora del poble tancat i el de Cal Fajardo 7!”. Sembla que la por li torni quan m’ho explica. Les històries que s’expliquen en veu baixa sobre els qui els tanquen a la presó o els envien en un camp de refugiats encara ara li posen la pell de gallina. Tothom passa por. I quan la por es barreja amb pobresa sorgeix la misèria, i les rates.

Una misèria i una repressió que en Ramon al·ludeix dins dels pous. Quan busca l’aigua és lliure i feliç perquè sap que la seva feina serveix per alguna cosa. Tot i això, no pot permetre’s dedicar-se exclusivament als pous. Com la majoria de nois de l’època, ha d’ajudar la família a tirar endavant les collites. Així, mentre ell ajuda al pare en totes les feines del camp, la seva germana, la Teresa, dos anys més petita, entra en una fàbrica de confecció, una de les moltes que durant la postguerra proliferen per dins del poble. Treballar per tirar endavant.

Seguint la dita tan repetida per la gent del poble de “qui de jove no treballa, de vell dorm a la palla”, treballa de valent. Per a ell, la seva vida s’identifica amb el treball. A la vida no hi ha lloc per la gresca, i si n’hi ha és dins de la feina. “Quan vaig estar a la mili a Vilafranca del Penedès, acompanyava fins a Sitges uns soldats que sortien cada nit de marxa i jo em quedava dormint al cotxe mentre ells eren se n’anaven de marxa. Em feien servir de vigilant i a mi ja m’estava bé perquè jo estic fet per treballar. No m’interessa cap altra cosa”.

En aquestes que es desencadena un conflicte familiar. L’oncle Salvador és l’hereu de la família de Cal Titus però renyeix amb la mare quan decideix casar-se amb una noia de Piera que té fama de fresca. Els Titus el desposseeixen i el tiet perd l’herència per amor. Els béns passen a la tieta Asunción, una dona amb no gaire empenta que aviat se li fa una muntanya haver-se d’encarregar de les terres. Lloga mossos perquè li cuidin però cada any paguen menys per la producció i la tieta no pot mantenir-ho. Un any es ven l’animal, el següent les oliveres de la muntanya de l’Àliga – que era coneguda com la muntanya de Cal Titus-, fins que es va quedant sense res. Finalment, el seu nebot, en Ramon, accepta fer-se càrrec de la vinya de Can Vidal.

A la vinya de la tieta Asunción, hi plana 1000 ceps i s’encarrega de cuidar-los. Com que no suporta la feina bruta de llaurar el camp amb la bèstia, decideix comprar-se un motocultor, el primer que es veu al poble. La gent se’n riu perquè asseguren que un motocultor no pot anar bé per fer la feina dels matxos. “Els del poble em deien que era ximple”. Però li és igual, gràcies al trasto aconsegueix llaurar i tragar els raïms amb menys esforç i amb el mateix o més

rendiment que aconseguia amb l'animal. I des de la vinya de Can Vidal fins a Cal Titus, amb el remolquet que afegeix darrere la màquia, pot transportar les portadores. Una vegada a casa, volca la collita dins la màquina de trepitjar i després la passa als cups, on es deixa fermentar. "Jo sol feia tot el procés. De collidor, traginador i aixafador."

Igual que amb el motocultor, intenta buscar la manera de treballar molt sense cansar-se gaire. Per això, té la fixació d'inventar-se petites coses que l'ajudin a fer realitat aquest propòsit. "Tota la vida la gent ha pensat que estic grillat," diu.

Tot i els esforços d'en Ramon, els anys 50 són difícils per l'ofici de pagès. L'hort és el mitjà per alimentar la família i els pocs diners que entren a les llars a través de l'agricultura arriben gràcies al vi. Les cases del poble cullen el raïm i en fan el vi, posteriorment l'entreguen als corredors que s'encarreguen de vendre'l a Barcelona. Aquesta estructura econòmica es repeteix a gairebé totes les cases dels Hostalets, "si hi havia 180 cases en 160 com a mínim s'hi entrava vi". Una estructura econòmica que es repeteix a la zona de l'Anoia sud i tot el Penedès. Als pobles, cada família cuida un petit tros de terra de dos o tres jornals de llaurar i com que els guanys que donen són molt baixes passen misèria i companyia. És en aquest moment crític que proliferen les fàbriques al poble. La de les tovalloles a Cal Barceló, la dels llençols a Cal Senyor Marcelino i la dels jerseis a Cal Boveret, són les principals. Al principi són majoritàriament dones les que hi treballen però amb els pocs guanys que dona la pagesia al cap dels anys forces homes deixen les vinyes per anar a les fàbriques o que compaginen els dos jornals per poder arribar a finals de mes.

El sol i la xafogor dels primers dies d'agost de mitjans dels 50 fa suar de valent els pagesos que es preparen per la collita del raïm que comença al cap de poques setmanes. Deixen a punt les eines i avisen els jornalers que els ajudaran. Encara que són anys durs, la vinya continua sent la collita que té mercat. En Ramon, que s'encarrega de les vinyes de Can Paret de la Serra i de Can Mata de la Garriga- per les quals paga les parts als propietaris- i la pròpia de la tieta Asunción, la vinya de Can Vidal, va de bòlit. El dia 3 d'agost, se'n recorda bé, la xafogor és insuportable. Mira el cel i pensa: "Ai, ai, ai". Poc després comença a pedregar. Una pedregada de les d'estiu, de quan l'aire calent topa dalt del cel amb l'aire fred i produeixen aquesta reacció física que deixa la terra plena de pedres i els ànims dels pagesos abatuts. La pedregada d'aquell 3 d'agost mata gairebé tota la collita.

A la nit no acluca l'ull. Està cansat d'haver de cuidar les vinyes que són de terra de rabassa, per les quals els propietaris s'emporten una tercera o quarta part de la collita. I, ara, per acabar-ho d'adobar, la pedregada destrossa bona part de la feina feta durant l'any. Sense haver dormit e tota la nit, quan es fa de dia es vesteix i es dirigeix a veure l'amo de la vinya que cuida a Can Paret, que pertany a Pere Godó Bisoca, de la família d'industrials igualadins, fundadors del diari La Vanguardia i terratinents de l'Anoia.

Una vegada és el despatx d'en Godó, en Ramon decidit li diu que ja està cansat de les vinyes i que vol deixar de cuidar la terra de rabassa.

En l'estructura de terra de rabassa, el pagès treballa una propietat que no és seva, i com passa amb els lloguers, per poder-la cuidar i collir-ne els fruits ha de pagar amb una part de la collita. Des de segles enrere, els propietaris havien acumulat terres i vivien de les rendes que

cobraven dels pagesos que necessitaven les terres per viure. Una estructura de poder, propietat i treball poc mòbil al llarg dels segles. A mitjans del segle XX, a l'Anoia les terres estan repartides en uns pocs propietaris destacats que tenen petits trossos de terra escampats per tot el territori. Encara que individualment no són parcel·les molt extenses, molt lluny dels grans latifundis d'altres zones d'Espanya, sí que la suma total arriba a unes cotes importants. Segons l'historiador local Francesc Valls, el número d'hectàrees i de propietats que agrupen personatges com el Godó, són difícils que quantificar ja que es repartien per diferents poblacions.

L'home que en Ramon té davant és en Pere Godó, un cognom que denomina el principal grup de comunicació privat de Catalunya al segle XXI, i que posseeix a principis de segle XX propietats agrícoles repartides per l'Anoia que cuiden pagesos rabassaires de la zona. Els Godó són uns industrials igualadins que al segle XVIII saben adaptar-se als nous aires de la revolució industrial. La família ocupa espais polítics destacats al partit liberal espanyol i crear la capçalera La Vanguardia que els catapulta cap a l'escena mediàtica i els fa entrar dins de l'elit barcelonina. Encara que les terres mai han estat el principal ingredient del seu poder, sí que representen una forma de ampliar-lo. A mitjan dels anys 50, quan en Ramon es decideix a abandonar la vinya, la família encara té una part destacada del territori. Com la majoria de propietaris, conserven la terra fins que l'agricultura deixa de ser un font de riquesa.

Se'l mira, com està assegut a la cadira ben arreglat i li repeteix que no, que no ho faci, que no deixi de cuidar les vinyes, que si té paciència ja donaran bons fruits l'any següent. En Ramon està massa cansat per escoltar-se'l i sap el pa que s'hi dona amb la pagesia: molts maldecaps. I decidit li repeteix: "no vull cuidar més les vinyes". Quan ha arreglat els tractes amb en Godó, se'n va cap a parlar amb el Marquès de Camps, en Jordi de Camps, propietari de Can Mata de la Garriga, i viu una escena similar. D'un dia per l'altre abandona les dues vinyes de rabassa de la casa. Ara només haurà de tenir cura de la vinya de la tieta, de propietat.

Per a ell perdre dues vinyes no suposa gran problema. L'alternativa podria haver estat la fàbrica, com ho és per molts veïns del poble. Però això d'estar-se tancat, de tenir els horaris marcats i de no poder fer la seva no el convenç. Per això en comptes de tirar cap a la indústria tira cap al bosc, el lloc on més li agradava estar de petit. Al bosc es dedica a fer fogots que ven a Esparreguera a una empresa que es els necessiten per fer anar un forn de coure terrissa. Les branques més petites les encabeix dins del carro del Titus i les va a vendre a Piera. I les que no ven les fa servir per adobar l'hort. "Quan tenia pous feia pous, i sinó feixos de llenya. Pagaven 10 rals per feix, és a dir 2,5 pessetes. I en canvi a la vinya només se'n guanyaven uns 6 o 7 duros. Un bon jornal".

Durant llargues temporades, haurà de combinar les diverses ocupacions. De saurí i constructor de pous, de pagès de la terra que li queda, de paleta amb el Gabarró de Piera o d'esporgador de pins i llenyataire al bosc. Amb tot plegat, forja un coneixement destacat sobre l'aigua, la terra, el bosc, les plantes i la construcció. Una unió que utilitzarà per idear els seus invents com una màquina que aixafa el raïm i destria la brisa al mateix moment, un botó que encén el cotxe sense necessitat de cap clau o un circuit elèctric que redueix la perillositat de treballar dins dels pous, i que alhora millorarà els sistemes de localització, extracció i aprofitament de l'aigua.

CAPÍTOL 2. Una empresa per a la recerca de l'aigua

La gent surt de casa amb un càntir a cada mà per anar-los a omplir a la Font del Comú. És un trajecte que tothom té memoritzat, que els veïns d'Hostalets podrien fer amb els ulls tancats tantes vegades com fes falta sense ni entrebancar-se. Des de cada casa coneixen els clots, els revolts i les passes que hi ha fins arribar a l'aigua. El calendari ja marca l'equador del segle XX, hi ha pobles dels voltants que diuen que ja els arriba l'aigua a casa només obrint l'aixeta. A ells aquest privilegi encara no els ha arribat, en prou feines en tenen per beure, cuinar i rentar-se la cara. Fins al moment, totes les queixes a l'Ajuntament han sigut fallides. La situació, veient com evoluciona el món, comença a ser insostenible. Els veïns estan cansats de les restriccions i l'Ajuntament ja no sap que al·legar cada vegada que rep una queixa per la manca d'aigua.

En Ramon, la situació l'entristeix. Pretén dedicar-se a buscar aigua i el primer indret on en manca és en el seu propi poble. Al final, empesos per la pressió veïnal, el Consistori fa l'encàrrec a en Ramon: ha de trobar aigua per abastir totes les cases del poble. Si en troba prou, es podrà instal·lar l'aigua corrent. Entoma l'oferta amb entusiasme. Tot just comença la vida professional i rep un encàrrec que pot millorar la vida del lloc on ha nascut. Aviat descobrirà que les coses no són tan fàcils. En el món de l'aigua el principal problema no és localitzar-la sinó superar les individualitats, els egoismes i els interessos particulars.

Sense deixar anar el pèndol passa dies recorrent els carrers, els camins i els racons del poble. Les radiacions de l'aigua subterrània les nota en un terreny de ple de pomeres passat el carrer de l'Església. En una zona on anys més tard s'omplirà de torres amb jardí. De moment, els camps de conreu encara superen per molt el ciment. Allà sota hi pot haver aigua per acabar amb les fortes privacions que pateix Els Hostalets. En aquest punt se n'adona d'un problema: el terreny on hi ha l'aigua té amo, i segons la llei, és l'amo qui ha de donar permís per fer-hi un pou d'ús municipal. El propietari del terreny en qüestió és en Roviralta, que forma part d'una de les cases amb més poder i propietats del poble, juntament amb Can Valls i Can Figueres. La primera reacció d'en Roviralta és impedir la construcció del pou, no està disposat a regalar l'aigua del seu terreny al poble.

Com que en Ramon és tossut i creu que és necessari aconseguir aigua pel poble, decideix començar el pou al mig del camí que passa per un cantó de la propietat i que és d'ús públic. I així, sense reflexionar gaire sobre l'impediment anterior, tira endavant, a la seva. Una vegada té el pou fet, com que ha hagut de desplaçar uns metres el punt on havia detectat la radiació, no surt gaire aigua. I aquí tampoc reula, pillet, sense dir res a ningú, comença una mina des del pou construït dins del camí fins a arribar, per sota terra, al terreny del Roviralta, on hi ha realment l'aigua. I la troba. Emocionat fa una celebració interna. Gràcies a la pensada, l'aigua arriba al pou de titularitat pública sense que ningú pugui queixar-se.

D'aquest pou, diu en Ramon, en surten 50.000 litres per hora d'aigua. I n'està segur, perquè a diferència dels anys, que els oblida i els confon tots, recorda amb exactitud els litres d'aigua i els metres de profunditat de gairebé tots els pous dels que parlem. La memòria és selectiva.

Amb aquesta troballa, l'aigua corrent s'instal·la al poble. Així, de les 250 cases del poble, 180 accepten pagar perquè en Ramon els instal·li els primers comptadors del poble, és l'any 1954. L'aigua raja quan obres l'aixeta.

No tot són flors i violes. El sistema encara és millorable i cada dos per tres a baix de la costa del carrer Major, on l'aigua baixa amb molta pressió, rebenten les canonades. En Ramon, que ho viu com un problema propi, s'encarrega de canviar els tubs. Però sap que amb les bombes de pistó no hi pot fer més, per això quan surten al mercat les vàlvules de retenció, una nova tecnologia per fer passar l'aigua i alhora controlar la pressió, està la mar de content.

A banda de les pèrdues per les canonades, que s'arregla amb les noves tècniques que apareixen a mesura que a gairebé tot arreu arriba ja l'aigua corrent, les restriccions als Hostalets no acaben. El pou del mig del camí, pocs anys després ja no dona per cobrir tota la necessitat dels veïns. Potser perquè des de que els veïns tenen aigua corrent, n'utilitzen més que en anys passats. Com que el poble torna a exclamar-se, l'Ajuntament torna a contractar en Ramon. En el contracte aquesta vegada s'hi afegeix una clàusula: en Ramon només cobrarà si troba l'aigua.

Han passat poc més d'un any des de l'arribada de l'aigua corrent, i el govern municipal ha tingut un canvi en l'alcaldia. Fins abans de morir, el càrrec l'ocupava l'Isidre Vallès, l'amo de Can Valls. El 1955, amb la seva mort, ocupa el seu lloc en Josep Torres, el Fornaret, el que el Ramon recorda amb una esgarripança quan a la memòria li venen les piles de rates que va treure de dins el seu pou anys enrere. El canvi d'alcaldia canviarà també la relació entre el Ramon i les autoritats.

Intentant de treure's del cap les rates, en Ramon prova de concentrar-se amb l'encàrrec: trobar el pou que acabi d'una vegada amb la falta d'aigua. Comença la feina amb la determinació. Després de la investigació amb el pèndol, marca el pou en el punt més indicat segons els càlculs, en els terrenys del Joan de l'Ocata, un amic de cacera de l'alcalde. I en aquest home, que els seus terrenys siguin els elegits per construir-hi un pou que abasteixi el poble, no li fa cap gràcia. Valent-se de la influència amb l'alcalde, li demana que per favor no permeti que el pou tiri endavant.

En Ramon aliè al neguit de l'amo de terreny, està content de pensar que aviat s'acabaran les restriccions, comunica a l'alcalde que ja ha decidit el punt per al nou pou municipal. El Fornaret, l'alcalde, no comparteix l'alegria.

- Millor que no en trobeu d'aigua allà.
- Per què? Si és un benefici pel poble que trobem aigua – pregunta en Ramon.
- No pel meu company de cacera.

Marxa pensatiu però no vol tirar enrere, està decidit a aconseguir que els Hostalets tinguin aigua i aquell és el punt ideal. Amb aquest convenciment no s'atura i comença el pou. L'aigua apareix com havia previst després de picar durant jornades. Quan el pou ja està llest, calcula que d'allà en surten uns 25.000 litres, una quantitat suficient per acabar les restriccions. Els treballadors que l'ajuden estan contents. En Ramon, en canvi, que pateix per la reacció de l'alcalde, no ha fet cas de l'advertència i la paga cara quan pocs dies després, rep una carta de l'Ajuntament exigint que torni a tapar el pou de terra i s'oblidi que allà hi ha res.

En Ramon llegeix la carta. La torna a rellegir i se'n fa creus. Després de dies treballant en un pou que conté l'aigua per acabar amb la set, la reacció de l'Ajuntament és demanar-los que el

tornin a tapar. L'aigua pel poble està enterrada sota terra, el problema de la sequera segueix i els favors personals entre els qui tallen el bacallà passen per davant de qualsevol altra necessitat comuna.

Un dels principis bàsics de l'economia és que els recursos són limitats i les necessitats infinites. L'aigua és el recurs, com tots limitat, més preuat per a la vida, i les necessitats d'aigua interminables. En aquest punt els humans hem hagut d'inventar-nos normes i formes de gestionar-la, de jugar entre l'escassetat del recús i el desig infinit de posseir-la. La clau es troba en qui té controla la gestió i en base a quins principis ho fa. Són els amos de la terra els propietaris de l'aigua? Per en Ramon no, ho troba un raonament absurd perquè sota terra la natura dóna aigua para a tothom. Però els propietaris dels terrenys sovint no comparteixen aquesta filosofia, igual com tampoc estan disposats a compartir l'aigua, encara que la resta de veïns passin set. El món, de moment, està de part dels propietaris.

Malgrat tot, ell segueix a la seva. S'ha proposat buscar aigua pel poble. Si no pot treure-la del terreny del Joan de l'Ocata, l'anirà a buscar en una altra banda. Persisteix.

Aquesta vegada, el terreny que escull és propietat de la Rosa Huguet, la mestressa de Can Valls, una de les tres cases amb més terrenys de tot el poble. En Ramon, previngut, li explica la greu situació i li demana permís per començar un pou en una propietat que la dona té al terme municipal de Piera, a la frontera amb el nucli d'Hostalets. La mestressa accepta. En Ramon li ho explica a en Carafí, l'alcalde de Piera, per evitar-se problemes abans de posar-se en marxa. L'alcalde de Piera no hi té impediment. Sembla que aquesta vegada el vent li bufa a favor.

L'equip comença, com sempre, a treure terra. Mentre treballen l'alcalde d'Hostalets fa el beure a la Cantina, el bar de Piera, un punt de trobada de la majoria d'homes de Piera i Hostalets. Allà, davant d'un parell de regidors de l'Ajuntament de Piera i dels parroquians habituals, apareix el tema de l'aigua dels Hostalets i el Fornaret intervé a la conversa:

- Ara l'aigua la busquen al terme de Piera, en els terrenys de la Rosa Huguet. I sou tan burros que no veieu que en Ramon Pastor us deixarà el poble sec com el morro d'un bacallà – assegura rient el Fornaret, davant dels regidors de Piera.

El mateix dia, quan en Ramon va a la Cantina a fer-hi el beure habitual, el cambrer li explica l'anècdota. En sentir-ho, es posa les mans al cap i comença a patir. No pot ser que altra vegada aquell home li engegarà a rodar fer realitat el seu propòsit, perquè per en Ramon l'encàrrec va més enllà d'una feina, significa treure les privacions a tot el poble.

Incapaç d'evitar-ho, l'endemà rep una notificació de l'Ajuntament de Piera on li demanen que aturi el pou i el torni tapi de terra. Amb el comentari del Fornaret a la Cantina, l'Ajuntament de Piera decideix desautoritzar el pou. I aquesta vegada sí que en Ramon comença a estar-ne cansat.

Pregunto si era veritat el que havia dit el Fornaret, si aquell pou que estaven fent afectaria a Piera a l'hora de subministrar-se també. Ell em repeteix que no, que l'alcalde era un curt de gambals.

Sigui com sigui, en Ramon inverteix material i hores dels treballadors i pròpies en dos pous que acaben tapats. El contracte diu que si no hi ha aigua, en Ramon no cobra. En aquest cas, però, no és exactament així: la feina que li han encarregat la fa i amb èxit, i si no arriba l'aigua al poble és precisament a causa de l'Ajuntament. Es mereix cobrar, ho té clar. Per això, va a veure al secretari municipal i li reclama els diners per la feina feta. El secretari no li fa el mínim cas i li respon amb un to mig burleta:

- Tu ens havies de portar l'aigua, i com que d'aigua no n'hi ha, tu no cobres.
- D'aigua n'hi ha i vosaltres m'heu fet tapar-la de terra dues vegades! Per això haig de cobrar la feina. Voleu pagar a bones o a males? – insisteix en Ramon.
- Ni a bones ni a males cobraràs.

Aquesta vegada no s'ho empassa. Si anys enrere després de netejar el pou ple de rates de Cal Fornaret havia callat, com calla també la primera vegada que li fan tapar un pou, aquí ja se li ha acabat la paciència. Està fart d'acatar quan no ho troba just. La por de la postguerra encara es respira i sap que no és fàcil lluitar en contra d'un ajuntament nomenat a dit pel règim. Però està segur d'ell mateix i, per això, demana un advocat amb la intenció de denunciar a l'Ajuntament d'Hostalets de finals dels anys 50. M'assegura que, des de l'inici del franquisme, en tot Catalunya ningú s'havia atrevit a portar a judici cap ajuntament, cosa que ell estava disposat a fer. Ho diu amb orgull. El seu advocat, però, tampoc ho veu tan clar.

- Vols seguir vivint als Hostalets? – li pregunta l'advocat.
- És clar. Vull seguir vivint-hi i, si pot ser, morir-m'hi i tot – li contesta en Ramon.

Per aconseguir arribar a una entesa, l'advocat li demana a renunciar al pico i els cobri només el cost de les despeses de l'obra i les hores de feina. Segons l'advocat aquesta renúncia és per evitar “possibles porcades” que li poguessin fer, i no posar més llenya al foc. En Ramon accepta.

L'advocat, una vegada acordat el tracte amb en Ramon, cita al despatx tots els membres del govern per intentar solucionar la problemàtica i evitar arribar a judici. En Ramon i l'advocat esperen durant tot el matí que els polítics facin acte de presència. A l'hora d'anar a dinar, quan en Ramon ja pensa que no es presentaran i que l'única solució és enviar-los als tribunals, es presenten els tres regidors: en Joan Gran, en Josep de Ca l'Arturo i l'amo de la Caseta de l'Hort. L'alcalde no apareix.

Sona la una del migdia i la tensió es respira. L'advocat exposa les condicions d'en Ramon i els tres regidors no diuen res. Després d'uns minuts amb quietud i silenci, el de Ca l'Arturo agafa un taló, escriu la quantitat acordada i el llença per terra.

- Vols els calers? Doncs agafa'ls – diu de males maneres el regidor.
- Doncs no, ara no els vull – li respon en Ramon.

Tots es queden parats. Fins i tot l'advocat li pregunta a en Ramon perquè no ho vol si és el tracte a què han arribat.

- Jo vull els diners sobre la taula d'un advocat i no llençats per terra d'aquesta mala manera. A més, el vull en efectiu, no me'n fio del taló.

Té por que amb el taló sigui fals. No està disposat a tornar-se deixar enredar.

- Tindràs els diners però no treballaràs mai més per l'ajuntament – contesta finalment el regidor.
- Per aquest ajuntament mai més, però pel poble sí!

A partir d'aleshores, la fixació d'en Ramon per aconseguir l'aigua per al poble augmenta. Igual que també té clar que per aconseguir-la ha d'estar al marge de les autoritats locals.

L'aigua corrent -igual que d'altres comoditats- comença a estar a l'abast de totes les classes socials, i ell és un dels personatges, una mica grillat o obsessionat, segons el qualifiquen els veïns, i també desconegut, que treballa per aconseguir aquesta conquesta.

Es fa gran als Hostalets, tal i com li ha exposat que desitjava fer a l'advocat. Per molts problemes que tingui amb les autoritats, aquest continua sent el seu poble, i amb els amics proven de gaudir-lo aprofitant el paisatge que amaga. Els agrada, entre d'altres coses, pujar a Montserrat a peu.

La colla d'amics es troben ben d'hora a la Plaça, el centre del poble, quan encara no ha sortit el sol. Des de dalt del carrer Major visualitzen el seu objectiu: la muntanya de Montserrat. Estan a la distància justa que permet tenir-la a tocar i veure-la sencera, imponent. Tenen vora quatre hores de camí fins dalt del Monestir i han d'aprofitar les últimes hores de la matinada per arribar dalt abans que el sol no els cremi la pell i els faci suar de valent. Amb una mica d'aigua i menjar per passar el dia engeguen la ruta que comença a l'entrada del bosc de Can Valls, al final del carrer Major. Agafen el camí de les costes, el que té més desnivell i que travessa les rieres del terme municipal dels Hostalets. Els amics caminen i en Ramon anomena mentalment cada rierol que passen: la riera de Claret, després la de Mas Font, la de Can Paret i fins la de Pierola. Una vegada travessen la riera, enfilen amunt la costa de l'ermita de Sant Cristòfol, a la frontera amb el municipi veí, Collbató, situat als peus de la muntanya, on es troba el camí que els portarà fins dalt el Monestir. Hi arriben, respiren i engeguen la pujada. El primer tros és més costerut i el passen grimpant per les roques grises de pedra calcària que encara conserven les marques de petxines i cargols marins de quan en mil·lennis passats tot estava cobert per un mar. Sense pensar en el passat llunyà, els amics sumen uns quants quilòmetres a l'esquena fins a trobar la Moreneta. Els japonesos encara trigaran dècades a descobrir el massís i la tranquil·litat està assegurada a dalt el Monestir. Tot just arribar es dirigeixen a adorar la Verge negra i, en acabat, esmorzen. Un ritual imprescindible sempre que visiten la muntanya. Amb les cames un xic cansades, volten per el pla del Monestir i recorden com n'és de bonica aquesta muntanya que veuen cada dia des del poble. Els agrada anar d'excursió a Montserrat. Descansen i deixen passar les hores que moren mentre el sol es mou entre les roques punxegudes. S'han acabat tot el menjar, el sol s'esmuny i és hora de tornar a casa.

Per tornar, però, deixen descansar les cames. S'enfilen al cremallera que enllaça amb el carrilet de la línia de Manresa per arribar fins a Martorell. Allà fan transbord per agafar el tren en direcció Igualada que té parada a Piera. Una altra petita excursió. S'aposenen dins del tren d'Igualada i comenten la jornada mentre el ferrocarril, que funciona amb un carbó de baixa

qualitat i gaudeix d'una maquinaria de no gaire potència, lluita per tirar endavant. El tros més complicat per al maquinista és el de la pujada entre Sant Esteve Sesrovires i la Beguda. Com la força de la màquina és reduïda, el tren va molt a poc a poc. En Ramon pensa que algun dia sortirà el maquinista a demanar-los als passatgers que baixin a empènyer els vagons. La velocitat és tan baixa que en les èpoques de verema en Ramon té temps de saltar del tren i collir un bon grapat de gotims per a ell i per a tots els que l'acompanyen. Mentre explica l'anècdota als companys, una noia asseguda sola a les cadires de davant se'ls mira i riu. Ells la veuen i li ofereixen asseure's junts i compartir el trajecte. Es diu Montserrat, és de la seva quinta i viu a Capellades, torna de Barcelona de veure la mare, que està malalta ingressada a l'hospital. Xerren durant tot el trajecte. "A mi aquella noia em va *llamar* molt l'atenció". Fins al punt que quan arriba a casa no deixa de pensar-hi. Tornant de la muntanya de Montserrat s'ha topat per casualitat amb una altra Montserrat que encara li ha agradat més.

Si a en Ramon se li posa una cosa al cap no hi ha manera de fer-li sortir. Després de plantejar-s'ho uns dies, decideix agafar el mosquit, la petita moto de l'època amb la que es mou per tot arreu, i anar-se'n va cap a Capellades a buscar-la. Una vegada allà pregunta per la noia i el dirigeixen cap a la casa dels Santamaria i, efectivament, allà la troba. Queden per anar al cine, l'espai on grans i petits passen sempre les tardes de diumenge. Després d'un, dos, tres, quatre i fins i tot cinc diumenges seguits anant junts al cine, ja es pot dir que festegen junts. Tot just un any després de conèixer-se, el 12 d'abril de 1959 es casen. En Ramon Junyent Carcassona amb la Maria Montserrat Santamaria Guarro i s'instal·len a Cal Ramon Pastor, als Hostalets.

Les coses els van bé al matrimoni. En menys d'un any després de casats neix a Capellades, a casa els sogres, un nen que es dirà igual que el pare, l'avi i el besavi: Ramon. És el dia 26 de febrer de 1960. Tres anys després vindrà l'Elena, el 18 d'agost de 1963. I alhora que creix la família també ho fa en Ramon i la feina. Es fa gran però no perd la seva obsessió per l'aigua. A més, cada vegada té més encàrrecs per anar a cercar-la i necessita gent que l'acompanyi i l'ajudi a treballar en els pous i les mines. Així, també neix l'empresa de "Pous i mines Ramon Junyent", on Ramon s'encarrega del trobar l'aigua, treballar en els pous i la Montserrat porta els números, els contractes i l'administració de tot plegat.

Els encàrrecs li arriben de pagesos que necessiten aigua per a les seves terres. Petites barriades i masies aïllades –sempre del terme municipal dels Hostalets o els pobles veïns– que en èpoques de sequera, especialment, les reserves dels pous o les fonts de les que es deuen per poder viure minven i necessiten buscar-ne més per seguir existint com a lloc habitable. Sense aigua no hi ha habitatges que valguin, sense aigua no hi ha vida. I ell, amb la mateixa fal·lera que no perd amb l'edat, accepta sense pensar-s'ho.

Durant la redacció de la història del Ramon, topo per casualitat amb el llibre de la Rosa Canela, 'Bruixots de l'aigua. Els saurins a Catalunya', publicat el 2010. És dels pocs documents que trobo que parlin sobre els saurins, aquests personatges que saben localitzar l'aigua sota terra. En el llibre, Canela realitza diverses entrevistes a saurins on els pregunta, especialment, pel aquest do tan particular. Una opinió interessant d'un saurí de Celler de Ter, en Pere Espígol, que s'explica el fenomen a partir de la intuïció que també tenen els animals: "La vida moderna que portem ens anul·la les facultats, però si agafem una cabra, li fem passar set i la tanquem

sobre una veta d'aigua, aquesta cabra foradarà just a sobre l'aigua. Els exèrcits romans les feien servir per trobar aigua quan anaven a fer expedicions. I encara avui les tenen al seu escut”.

En Ramon considera que també té aquesta capacitat innata per sentir l'aigua sota els peus. I amb ella aconsegueix marcar els pous que li encarreguen: capta i senyala els punts on sota metres de terra hi passen corrents i mines d'aigua. Amb una barreja entre la intuïció i coneixement de la natura i el terreny, sovint l'encerta. Per descobrir-la fa servir sempre l'estri indispensable: el pèndol. “Sempre m'he valgut del pèndol com a transmissor de les ones de la terra que jo sento. Segons les voltes que fa significa els metres de profunditat on es troba l'aigua. Les frises del terreny ajuden a entendre on hi ha aigua i on no. Jo n'he anat aprenent amb els anys, perquè el coneixement de la terra també és molt important per ser un bon saurí”.

La ciència de la radioestèsia que practiquen els saurins no és exacte, no hi ha regles matemàtiques ni raons lògiques que l'expliquin. Una barreja entre la creença i el coneixement popular. En aquesta línia, no sempre funciona. La tècnica, que el llibre de Canela apunta que podria datar de la prehistòria, té un percentatge d'errors que varia en funció del terreny. I en Ramon també ho pateix: “A vegades no he trobat l'aigua i no he aconseguit desxifrar el perquè, i mira que hi he rumiat. Quan vaig començar, l'avi Titus ja em va avisar que havia de tenir paciència perquè a vegades no en trauria l'entrellat”.

No té por dels errors i sap que si no se'n surt a la primera ho tronarà a intentar. Ho ha de fer per força quan, tot just després de muntar l'empresa, rep l'encàrrec dels amos de la masia de Ca l'Antiparro, situada a sobre de la riera de Pierola. Aquí es posa en evidència que la fiabilitat del pèndol i de la sensibilitat no és absoluta.

Els habitants de la casa necessiten l'aigua per usos domèstics i per regar l'hort. En Ramon hi va i amb el pèndol comença a buscar amb la il·lusió de poder enganxar l'aigua subterrània que en dies de grans aiguats omple la riera. Ressegueix els voltants de la casa fins que es convenç del punt on el pèndol li marca. El terreny està constituït de terra tova, poc compacte, una zona on l'aigua s'escola cap a sota la terra fins a arribar a trobar terres impermeables que l'aturen i la retenen, formant petits llacs subterranis. Trobar aquest, on la terra és impermeable i l'aigua hi queda atrapada, és l'obsessió de tot saurí.

Amb l'ajuda del Joan Ortiz, poden començar la feina. L'Òrtis, com l'anomenen la gent del poble perquè no saben pronunciar el cognom d'Ortiz, l'ajuda en les primeres expedicions, ja que com a mínim per enfondir un pou es necessari que hi treballin dues persones: una sota del pou que s'encarrega d'enfondir el forat, i l'altra a dalt que puja i treu els cubells de la terra que en surt. La parella, que gràcies a aquestes estones es fan grans amics, treballen durant dies a Ca l'Antiparro. A poc a poc i amb paciència van fent el forat. Un cabàs de terra, un altre i un altre. I així passen la jornada. Fins que quan creuen que ja són baix i l'aigua ha d'aparèixer en qualsevol moment, l'aigua no apareix. Ni en el punt que en Ramon ha marcat ni metres més avall. Tot és sec. És el primer error d'en Ramon. Ha fet el procés com sempre però el resultat, en aquest cas, no ha estat positiu.

Dóna moltes voltes a l'error i li servei per aprendre la lliçó, que des d'aleshores tindrà sempre present. "Quan el terreny està al costat d'una riera és més difícil localitzar amb exactitud on es troba l'aigua subterrània perquè la humitat fa que el pèndol asseguri que hi ha aigua a tot arreu quan no necessàriament és així. Passa com els dies que plou, que no pots buscar aigua perquè no et sortirà res del cert".

L'encàrrec segueix vigent i de moment tenen un forat fet que no serveix per a res. Aleshores decideix abandonar, per uns instants, el pèndol en la recerca. La terra és massa humida perquè marqui el lloc correcte. Com que no pot fer servir el pèndol, fa servir el sentit comú: la riera té 40 metres d'amplada, si fan un forat cada 10 metres en algun punt o altre hi ha d'haver l'aigua. És una feina dura, un forat darrere d'un altre per no trobar res. Finalment, en el 8é intent, a 14 metres de profunditat, apareix l'aigua.

Però en aquest cas els problemes segueixen, hi ha massa aigua per poder treballar dins el forat i enfondir-lo per crear una mica de dipòsit on l'aigua quedi atrapada. La solució passa per fer un altre pou just al costat, a tot just dos metres de distància, amb uns pocs metres més de fondària que servirà com a dipòsit. Una vegada els tenen tots dos, piquen per connectar-los amb una petita galeria. L'invent permet que l'aigua caigui cap al pou més fons i allà s'emmagatzema, finalment, l'aigua.

Després de tants intents, aconsegueixen l'aigua desitjada. Els de Ca l'Antiparro, contents, pensen que per fi podran regar l'hort. El procés i la feina d'en Ramon, però, encara no s'ha acabat. Per poder treure l'aigua del pou han de buscar un mecanisme més pràctic que el de tirar-hi una galleda. Les bombes necessiten que hi hagi electricitat per fer-les funcionar, una condició que no compleix la masia: encara s'il·luminen amb espelmes quan la dècada dels 50 és a punt d'acabar. Els habitatges escampats arreu del municipi, allunyats d'un nucli de població, cada vegada queden més allunyats, també, de les formes de vida que es desenvolupa en aquest segle XX. Per això, si l'estructura de la població disgregada és pròpia de segles enrere, cada vegada serà menys habitual a mesura que avancen les dècades.

Amb tots els condicionants, construeixen una sínia, un engranatge que roda i que permet extreure l'aigua gràcies al moviment de tot el mecanisme, que s'aconsegueix amb la força d'un animal. "A partir de llavors, aquella gent va poder regar l'hort sense problemes i contents ells, content jo".

Des de la creació de l'empresa, els encàrrecs, amb temporades més i menys bones, no s'aturen. Feliç per proveir d'aigua als qui ho demanen gràcies a una capacitat que balla entre el do i la ciència, en Ramon tira endavant el negoci. Sempre amb l'ajuda del seu equip de treballadors, que amb els anys anirà creixent.

A l'inici dels 60, tot just al principi de l'empresa, és l'Òrtis qui l'ajuda amb la feina. Veïns des de sempre, molt més gran que en Ramon, quan plegui seguiran mantenint una bona relació. Però si des del principi hi ha algú imprescindible en tot el recorregut de l'empresa *Pous i mines Ramon Junyent* és el Peret de Cal Quimus, també dels Hostalets. El Peret és, al llarg dels anys, el seu acompanyant més fidel. Conegut amb el malnom de l'enterramorts –de fent, a banda de

treballar amb en Ramon, és l'encarregat d'enterrar els morts al cementiri del poble- intenta frenar en Ramon en els seus invents i experiments. "Era un home de casa pobra, que no sabia pronunciar les 'r' i que sempre, sempre es queixava de les meves animalades. Em repetia [en Ramon imita el parlar característic del Paret]: 'Ramon deixa-ho estar, que no ho veus que no en sortirem d'aquesta'. Al final, però, quan torbàvem l'aigua tenia una alegria més grossa que la meua i seguia acompanyant-me en un pou i un altre".

En Ramon i en Peret conformen una parella particular. En Ramon és l'aventurer, l'esbojarrat, el qui marca el rumb i s'encaparra en dur a la pràctica les seves idees, de vegades idees de bomber. En Peret li fa de contrapunt. Senzill i simple, home de poble segueix en Ramon en tots els projectes i feines intentant afegir-hi un punt pràctic i raonable. D'episodis de treball, alegries i experiments en tenen molts però en Ramon m'explica que el més feliç el van viure a Can Cairot, una barriada de Piera situada a uns cinc quilòmetres del nucli principal de població. Els habitants d'aquelles quatre cases perdudes entre vinyes passaven un mal moment, tenien un pou que els abastia però amb la sequera de l'estiu, els nivells havien baixat molt i no en tenien prou ni per beure. "Aquella pobra gent havia de caminar cinc quilòmetres fins a la Font Nova de Piera per buscar l'aigua amb cànirs", diu amb esgarripança en Ramon.

Treballen a Can Cairot a mitjans d'agost de principis dels 60. El temps de la verema s'apropa igual que la Festa Major de Piera i els veïns estan desesperats: la sequera ha abaixat els nivells del pou que abasteix tota la població i no en tenen ni per beure. No saben com fer-ho per seguir vivint a casa seva sense aigua. Per això, demanen els serveis del saurí i pouaire dels Hostalets, en Ramon Junyent. En Ramon, juntament amb en Peret i en Jaume Esteve –"que ens ajudava a buscar aigua però era eixut com un desert"-, treballen fort, empesos per la pressa dels habitants de la barriada. Després de recórrer la població amb el pèndol, en Ramon conclou que han d'enfondreix un parell de metres el pou de pedra ja existent. Només un parell de metres avall. Una operació que és més fàcil de dir que de fer quan l'única forma que tenen d'enfondreix-lo és amb una malla i uns tascons i picar, picar i picar. En Peret ja ha acompanyat en Ramon en altres pous però encara no s'atreveix a baixar a tants metres sota terra. Sempre tan prudent. Així, en torns curts perquè és una feina molt feixuga, en Jaume i en Ramon es combinen per ser a baix picant. Des de dalt, el Peret estira les galledes que li omplen plenes de terra i pedra trencada i les estira cap amunt. Hi treballen dies i dies sota el sol de finals d'estiu. Les dones del barri de tant en tant se'ls hi acosten a fer la rutinària inspecció d'obres i deixen anar els comentaris: "Ai Verge, si *almenys* trobéssiu aigua, això seria una riquesa. Si no haurem de deixar les cases, aquí no s'hi pot viure sense aigua", en Ramon encara els imita la tonalitat de la veu.

Fa setmanes que piquen i encara no han arribat als dos metres. Treballant-hi cada dia des de que surt el sol fins que se'n torna a anar, tot just aconsegueixen rebaixar pocs pams de profunditat. A la vigília de la Festa Major, a primera hora del matí, és en Ramon qui baixa al pou per seguir la rutina dels últims dies: picar pedra. A les portes de la Festa Major, li sembla que va més ràpid i no sap si és perquè té les piles carregades o perquè ja s'apropa el final de la feina. La pedra no costa tant de treure. Quan ha passat dins del forat unes hores marxen a esmorzar. Al tornar, a baix el pou s'hi posa en Jaume Esteve. Des de dalt, en Peret i en Ramon estiren les galledes de terra i pedra i, entre galleda i galleda piquen una mica dels gotims del

raïm que està a punt de ser collit. De fons hi queda Montserrat, difuminada per la calor. Distrets estiren la galleda d'en Jaume: tot el cabàs és ple de fang.

- S'hi deu haver pixat- opina el Peret

Però les següents galledes també pugen amb la terra humida.

- En Jaume no pixa tant!- objecta en Ramon.

Des de baix en Jaume segueix sense dir-los res. Al final crida:

- Baixeu-me la cadira que això ja surt!

“El temps de baixar-li la cadira perquè pogués sortir de les entranyes –ara inundades- de la terra, l'aigua ja li arriba a la cintura”.

El procediment és que una vegada surt l'aigua, amb una bomba es treu fins a deixar el pou buit altra vegada per poder tornar a baixar a folrar-lo. Si hi ha aigua dins el pou, no s'hi pot treballar. I així ho fan: es passen tota la tarda omplint bidons de 25 litres per deixar sec el pou. La gent de Can Cairot s'hi barallen. Tots volen per a ells els bidons d'aigua que surten. Com que durant la tarda no acaben de buidar-lo deixen la bomba treballant tota la nit.

La Festa Major ha arribat i l'equip d'en Ramon no fa vacances. Quan tornen a Can Cairot l'endemà al matí, preparats per folrar el pou amb totxanes, convençuts que durant tota una nit el pou ja s'haurà buidat, veuen que estan equivocats. Encara hi ha 8 metres d'aigua. Al final, cansats de treure aigua per no res, decideixen deixar-ho sense totxanes, l'aigua ja ho aguanta. Si al dia anterior, en els primers moments de trobar l'aigua, els veïns es barallaven pels litres que sortien, un dia més tard, ja no saben on guardar-la. Durant la nit han omplert tots els dipòsits de les cases. Per fi tornen a tenir aigua, i en veure això en Ramon es posa molt content. “No he vist mai una alegria tan gran com la que tenia aquella gent; semblava com si s'haguessin tornat ximples. Una alegria que era bonic de veure, i a mi, com que estaven feliços gràcies a la nostra feina, em va fer una gran impressió”.

A partir de Can Cairot, en Ramon buscarà aigua a gairebé totes les barriades de Piera, les quals durant els mesos de sequera passen períodes de sequeres que els malmeten les collites i els impedeixen gaudir del bé més indispensable per a la vida. Per això, cada vegada que troba un pou, viu una gran alegria.

Sota d'aquesta idea s'amaga una sensibilitat especial per aconseguir descobrir l'aigua per tal de millorar la vida i el benestar de les persones. Sempre tenint present els altres: “que uns tinguin aigua no pot suposar que uns altres es quedin sense. Al món hi ha aigua per tothom. Hem de saber trobar-la, aprofitar-la i compartir-la”.

“El que més m'agrada de buscar aigua és la il·lusió de trobar-la. També m'agrada l'aprenentatge que et dona cada pou, ja que cada vegada aprenc coses noves sobre l'aigua i la terra que amb el temps m'han ajudat a fer troballes més bones. Les vegades que he treballat amb més il·lusió ha sigut quan ho feia per barris, cases o pobles que passaven *apuros*, com Can Cairot. He estat feliç perquè he fet molta gent feliç. Gent més aviat pobre que al poder

disposar d'aigua han estat molt contents. I tots aquests treballs els he fet sempre per quatre xavos perquè crec que la feina que jo faig ha de poder arribar a tothom”.

La major riquesa a la vida ha estat la de trobar aigua per la gent que més la necessitava. L'aigua que està amagada a la terra, com un tresor, el tresor que permet la vida, i ell, sense saber ben bé perquè, ha sabut trobar-lo i l'ha compartit amb tothom, perquè com a tresor que dona vida, tothom n'ha de poder gaudir.

Ha començat l'empresa en el petit poble dels Hostalets, que al 1960 té 927 habitants. Prové d'una família humil i en prou feines ha anat a escola. El que sap ho aprèn de la família i de la capacitat d'observació. I malgrat tot, ha aconseguit que la seva vida no estigués destinada només a la pagesia, el destí gairebé ineludible de tota la seva generació, i les anteriors. Aconsegueix una certa llibertat perquè té molt clar el que vol, el que el fa feliç: l'aigua. I amb aquesta idea clara, arriba a voltar per tot Espanya com a treballador d'una gran empresa com és Gallina Blanca.

La marca Gallina Blanca que vol obrir una granja a Masquefa però abans necessita buscar aigua pels voltants que permetin subministrar l'explotació. Algú recomana en Ramon a l'empresari de la granja i aquest el contracta. En Ramon busca, treballa la terra i troba l'aigua. És la primera vegada que treballa per una gran empresa, per algú que té molt més poder que qualsevol dels petits pagesos o propietaris rurals o inclús per l'Ajuntament dels Hostalets.

El dia de la inauguració de la planta, en Ramon i el seu equip són convidats a assistir-hi i allà coincideixen amb alguns dels accionistes de l'empresa, autoritats destacades del moment. “Com que vam fer el pou amb èxit ens van convidar a la inauguració i allà vam coincidir amb l'alcalde de New York del moment, el *Rufeller* em sembla que es deia. No l'enteníem de cap paraula però se'l veia amable”, recorda. En Nelson Rockefeller és governador de New York de 1959 a 1973.

El pou de Masquefa només és el primer de tots els que venen. Gallina Blanca té repartides per la Península centenars d'explotacions i arran de la confiança que li agafen a en Ramon, l'empresa el contracta com a saurí de la companyia. Durant una temporada anirà per Espanya marcant pous allà on necessiti Gallina Blanca.

Per marcar un pou amb èxit és necessari conèixer el terreny. En Ramon té apamada la terra de l'Anoia, coneix totes les zones i la formació de les capes que constitueixen una terra. No sap, però, com és la terra de la resta d'Espanya i Gallina Blanca li ha fet el primer encàrrec a Arganda del Rei, un municipi prop de Madrid que fins aleshores no havia sentit a anomenar mai. Per això, abans de començar els treballs i desplaçar-s'hi amb els treballadors, necessita prendre vistes del terreny. Decideix fer un primer viatge d'inspecció, compra dos bitllets d'avió, un per a ell i l'altre per a la Montserrat, la dona, i tots dos volen cap a la capital. És la primera vegada que pugen a un avió, un avió petit que encara funciona amb hèlices. Pel viatge de nuvis només arriben a Montserrat. Per a ells és una gran aventura.

El segon viatge ja hi va tota la tropa de treballadors, entre ells, és clar, també hi ha el Peret de Cal Quimus. Als Hostalets encara no ha sortit el sol, tenen el 600 ple fins dalt de tot i no saben

com aconseguiran encaixar-se tots quatre entremig d'eines, mànegues i menges pel viatge. El motor gemega i finalment, gas. Cap a Madrid hi falta gent. Xino-xano travessen carreteres i cremen quilòmetres, una hora darrere d'altre fins arribar a la capital quan el sol ja ha marxat després de tot el dia de camí. Els esperen unes llargues jornades de feina i estan esgotats i encarcerats de les hores que han passat dins del cotxe, així que s'adormen al primer minut de caure al llit.

L'endemà es dirigeixen al pou en qüestió, a les afores d'Arganda del Rei, amb 70 metres de profunditat i molt estret de diàmetre, han de baixar-hi dins i enfondir-lo. En Ramon no té por de ser dins la terra, li agrada treballar-hi, conèixer-la i aprendre d'ella, fer pous és una exploració a les profunditats, una operació a l'interior del món. Aquesta vegada, però, passa basarda. 70 metres de profunditat, sense que en prou feines li arribi un gotim de llum de dalt de tot, amb unes anelles que aguanten l'obra que en qualsevol moment poden aplegar-se...Ell no pensa treballar allà i decideix aplegar veles. "A mi m'agrada treballar sempre que sigui segur! Els vaig dir que allò no ho faria la meua companyia".

Són a un terreny estrany, en un poble desconegut i amb un paisatge diferent i acaben d'anunciar que no compliran l'encàrrec que els han demanat. Es troben un pèl fora de lloc. El sol està dalt de tot, marca el migdia i això és universal: quan el sol és dalt de tot és hora d'anar a dinar. Troben un petit restaurant del poble i s'hi aposenten. "Aquesta és una anècdota molt bona, i és que en Paret no sabia parlar en castellà i tot el que deia l'havíem d'anar traduint nosaltres".

- ¿Qué desean los señores para comer?
- A mi em poses un plat de mongetes amb botifarra i una taronja – demana en Paret. [En Ramon l'imita menjar-se les lletres i amb mala pronunciació].
- Perdona, pero no le entiendo.

La resta surten al rescat i tradueixen el menú. Quan el cambrer apunta, en Peret exclama:

- Això és Madrid? Madrid, Madrid una merda! No saben què és un plat de mongetes amb botifarra!

Com que en Ramon decideix que no treballaran més en el pou que en teoria han d'ampliar, Gallina Blanca li demana que marqui diversos punts on poden trobar l'aigua a la població. Amb el pèndol inseparable es concentra per sentir l'energia de la terra i senyala tres punts on, segons el seu do de saurí, hi ha corrents d'aigua o un creuament de vetes important on podran trobar l'aigua.

Per a ell, la capacitat de saber en quin punt de sota els peus hi ha aigua, és una qüestió de sensibilitat afinada que li permet percebre energies que la resta no noten. Com tot a la vida, se'n pot aprendre, es pot entrenar els sentits i la concentració per, amb els estris adients, segons en Ramon, notar l'energia que ve de sota terra. No hi ha teoria ni ciència que ompli de raons i explicacions aquesta 'sensibilitat'. I no obstant això, en Ramon ha viscut per posar-la a la pràctica. Hi ha saurins que treuen ferro al do, com el Josep Domènech, de Valls, que Rosa Canela entrevista en el seu llibre. Aquest saurí assegura: "És més fàcil trobar aigua que no

trobar-ne, perquè hi ha zones hi sol haver aigua en gran part del subsòl com una mena d'esponja". Tot plegat, però, només són especulacions.

A Gallina Blanca no els interessa si les tècniques dels saurins tenen base científica o no, mentre encertin. I pel que sembla els punts que en Ramon marca abans de marxar d'Arganda són encertats perquè poc després li demanen que segueixi treballant per a ells. La feina consisteix en visitar les diverses granges i determinar els punts del subsòl més pròxims on hi ha aigua. Així, durant un parell d'anys, visita el nord de la Península desplaçant-se allà on el demanen. Aquesta feina fa agafar-li confiança en el seu art de localització i ja no farà més viatges previs per conèixer el terreny.

Treballar per Gallina Blanca és molt diferent del que ha fet fins al moment. El treball, durant gairebé tota la seva carrera, consisteix en fer tot el procés de recerca i d'extracció de l'aigua: ell marca els pous, excava la terra, n'observa les capes i n'aprèn, sua, esbufega i torna a excavar en les profunditats del món que tenim sota els peus fins a trobar l'aigua, i aleshores es preocupa també de com s'aprofita, com pot arribar al propietari de la manera més còmoda i eficaç. El procés el culmina en tots els encàrrecs menys en els de Gallina Blanca, amb l'empresa només ha de dir on és l'aigua i a quants metres es troba. "L'empresa ja s'encarregarà de la resta", li diuen.

"Tinc calculat que per tot Espanya hi ha uns 2.000 o 3.000 pous on hi he intervingut d'alguna manera. I estic content perquè de tots ells he tingut pocs fracassos, potser entre un 5 o un 10%. La radioestèsia no es considera una ciència perquè té un marge d'error i no té explicació racional."

En Ramon té una anècdota per cada pou. A vegades penso que potser exagera quan em diu el nombre de pous on ha treballat. Segons els seus càlculs, ha arribat intervenir en prop uns 2.000 o 3.000 pous a tot Espanya. En alguns que s'hi ha estat mesos i, inclús, més d'un any, treballant-hi. Alguns ha fallat alguna vegada. La majoria per sort, l'ha encertat a la primera. I cada vegada que explica el moment en què apareix l'aigua, s'il·lusiona.

L'anècdota d'Arganda és important perquè li retorna anys després. Quan en Ramon ja està jubilat un dia dina, com fa un cop per setmana, a la Cantina de Piera. El dinar no té res de nou però quan està a mig del segon plat, el cambrer el va a buscar i li diu que hi ha un home a la barra que pregunta per ell. En Ramon gira el cap i mira l'home que el busca: un home gran, potser més que ell, ben vestit i que no li sona de res. El convida a seure amb ell i el subjecte en qüestió li pregunta:

- ¿No se acuerda de mí?

No sap què contestar, no té ni idea de qui és. Se'l torna a mirar i remirar i l'home el treu de dubtes: és l'exalcalde d'Arganda del Rei. El va conèixer en aquell viatge a Madrid. Tants anys després encara recordava el nom del poble on en Ramon li havia dit que vivia. Així, que en un viatge que va fer a Barcelona, va aprofitar per anar-lo a trobar, volia donar-li les gràcies.

- Siempre he dicho que ese hombre de Cataluña es quien encontró agua en el pueblo de Arganda. Ahora ya no soy el alcalde pero haré lo que sea para que el pueblo tenga una calle con su nombre – li diu mentre en Ramon, amb el plat davant, no sap què dir.

Busco al Google Maps i no apareix que el poble tingui cap carrer amb el nom de Ramon Junyent. Sigui com sigui, aquella trobada va impressionar a en Ramon. “L’home estava agraït perquè Arganda era un poble grandet i abans que jo marqués els pous havien de fer-hi arribar l’aigua amb *cubes*.”

Quan en Ramon agafa el pèndol sent la radiació del terreny i descobreix allà on hi ha l’aigua. Segons ell, aquesta capacitat també pot practicar-la sobre un mapa. No hi ha res que expliqui el perquè si en Ramon agafa un mapa fa ballar el pèndol i es pregunta on hi ha l’aigua, el pèndol li determini amb exactitud on en pot trobar. De fet, aquest sistema l’utilitza poc a l’hora de buscar-la, prefereix observar el terreny. No obstant això, l’aigua no és l’únic que pot detectar sobre un mapa, com molts altres saurins, diu ser capaç localitzar persones que han desaparegut.

La poca credibilitat que pot despertar en un primer moment aquest do, contrasta amb la fe de part de la societat, fins i tot de la Guàrdia Civil. Des de que en Ramon forma l’empresa, al llarg dels anys de tant en tant la Guàrdia Civil o les famílies el va a buscar a perquè l’ajudi en la recerca de persones desaparegudes. El primer cas que es investiga és el de la desaparició del Montaner dels Hostalets.

El Montaner pare té com a distracció fer llargues passejades pel bosc a la recerca d’espàrrecs, bolets o llenya seca. En un dia d’aquesta, el pare no torna a casa a l’hora de sopar. Tampoc arriba a la nit, ni l’endemà al matí. I la família, desesperats, informen de la desaparició a la policia. Passen els dies, l’home no apareix i la policia no el troba. Desesperada, la família acudeix a veure en Ramon. Ell sap localitzar allò que està perdut.

- Necessito una peça de roba del desaparegut- demana en Ramon als fills.

Són a Cal Ramon Pastor, la humitat del carrer entra dins les cases i, com l’angoixa, es col·loca dins dels ossos. En Ramon intenta tranquil·litzar la família, estén un mapa de la comarca de l’Anoia sobre la taula del menjador de casa, l’aplana amb les mans. S’asseu a la cadira i l’observa. Seguidament estreny la peça de roba del Montaner, l’home desaparegut, amb la mà esquerra i amb la dreta deixa penjar el pèndol. Respira fons i observa la direcció que li marca el pèndol. S’ho mira i torna a iniciar el ritual per comprovar que, en una segon intent, el pèndol li marki el mateix lloc. Efectivament.

- El Montaner està entre Can Pons i el bosc gran de Can Carreres [dues masies situades dins del terme municipal dels Hostalets però apartades del nucli urbà], als espadats que hi ha al peu de la riera de Pierola. El pèndol marca que està mort- assegura.

Una avioneta de la Guàrdia Civil sobrevola la zona on en Ramon ha indicat però en Montaner no apareix per enlloc. Passen els dies i els mesos i l’home continua sense aparèixer. En Ramon repeteix la prova varies vegades i el resultat sempre és el mateix: el Montaner pare està en els espadats entre la riera de Pierola i el Bosc Gran. Mort.

La tardor passa, l’hivern també i arriba la primavera. Un home dels Hostalets volta pel Bosc Gran collint espàrrecs, s’ajup prop del marge on cau fins a la riera a collir-ne un grapa de ben

maco i aixeca lleugerament el cap: “¡Ah!”, crida. És un cos humà estirat a terra, descompost! La policia fa el reconeixement: és el Montaner, mort just al lloc on en Ramon havia marcat mesos enrere des de la taula de casa seva gràcies a un mapa, una peça de roba i el pèndol. En el seu moment no l’havien vist perquè era un lloc de molt difícil accés. S’havia entrebancat i havia caigut marge avall.

No hi ha cap explicació lògica ni científica que expliqui que en Ramon, igual que altres saurins, puguin localitzar persones, i fins i tot determinar si són vius o morts, sense ni tan sols sortir de casa. En Ramon assegura que és gràcies a la sensibilitat per sentir l’energia. Aigua i persones i moltes altres coses, hi ha saurins que busquen tresors o saurins que detecten punts del cos que estan malalts, com recull la Rosa Canela al seu llibre d’entrevistes ‘Bruixots de l’aigua. Els saurins a Catalunya’.

En Ramon, per demostrar-me a mi, escèptica, que amb el pèndol pot localitzar gairebé tot el que li demanis, em proposa que amagui un anell pel menjador de casa seva i que ell amb el pèndol em dirà en l’he deixat. L’encerta. Jo no ho entenc. I igual que en el nostre experiment, l’encerta sovint quan és més jove i la Guàrdia Civil li demana ajuda.

El do de localitzar el que no es veu, no sap perquè el té ni d’on li ha vingut. El seu avi el tenia, la seva iaia Clàudia també era especial i, anys més tard, quan neixi el nebot de Capellades, en Guillermo, també tindrà traça a practicar la radioestèsia. Però no creu que sigui una cosa d’herència ni de genètica. És sensibilitat, fe i coneixement del terreny on es busca. Per treballar en aquesta recerca ancestral hi ha diversos estris que hi ajuden, el pèndol, del que es val el Ramon, és un d’ells. Però, assegura, també es pot localitzar aigua –o altres coses- amb branques d’arbre i les millors són les d’olivera i ametller. “Amb elles pots notar la radiació de la terra”. La ciència de la radioestèsia no té explicacions. Al Ramon aquest do –o el que sigui- el fa feliç.

CAPÍTOL 3. Invents per alleugerir el treball

En Ramon li agrada treballar dins dels pous. Quan està sota terra no pateix claustrofòbia ni té ganes de plegar. Allà sota hi està com peix a l'aigua. S'hi passa les hores mentre canta les cançons que cantaven amb la família després de sopar quan ell era petit: "Forjador, bon forjador, no hi hauria al Vallespir qui llancés un sol sospir per a una besada d'amor, la, la, la (8)". I així hi passa les hores, veient la llum del sol que es cola per dins del forat de la terra. Amb energia i ganes, aquí dins, entre cançó i cançó, ha passat episodis magres: el treball dins dels pous és molt dur, i també perillós. Per això, quan hi treballa ha de prevenir, perquè sinó, fins hi tot, es corre el perill de no tornar-ne a sortir mai més.

Una vegada, mentre treballaven, els va enganxar una tempesta d'estiu, amb molts llamps i trons. Un dels llamps va caure just dins del pou on treballaven i va tocar la bomba. Van quedar tots vermells i atordits però a ningú li va passar res. Una altra vegada, quan baixaven la bomba dins del pou amb una corda, la corda es va trencar i l'instrument va precipitar-se avall. A sota de tot hi havia en Ramon que va veure passar la gran caixa entre les cames. Per sort en prou feines va despentinat-se. És una mica com els gats, que ha sobreviscut set vides. L'han extremunciat tres vegades, ja el donaven per mort. La seva feina potser bonica i també dura i perillosa.

Si un dia vas a treballar poc et penses que acabaràs la jornada amb el mossèn del poble beneint-te perquè la teva ànima pugui pujar tranquil·lament cap al cel. Tampoc ho espera en Ramon el dia que comença a treballar en el pou de l'Hort Nou de Piera, propietat del metge de la vila. L'home vol saber quants litres surten per hora en el pou que té al jardí de casa i per això contracta *Pous i mines Ramon Junyent*. Per fer realitat l'encàrrec, en Ramon i el Peret de Cal Quimus col·loquen una plataforma a mitja alçada del pou on hi instal·len una bomba que el buidi. Una vegada sense aigua, podran comptar a partir d'aquell moment quant triga a omplir-se de nou i així calcular els litres que hi passen per hora.

Sembla un encàrrec senzill, no cal que piquin ni que busquin aigua, simplement han de satisfer el capritx de l'amo de saber quants litres té el pou del qual disposa. En Ramon, jove i encara amb poques lliçons a l'esquena sobre la feina, no sap que aquest cas s'anirà complicant fins a convertir-se en la pitjor experiència de la seva vida.

El Peret i en Ramon estan al centre de Piera esperant que el pou del metge que els ha contractat es buidi. El pou és ample de diàmetre i malgrat la bomba a mitja alçada, encara queda espai perquè un home passi entremig i pugui baixar fins a sota de tot, a comprovar que ja no hi quedi aigua. Però quan encara no han tret tots els litres d'aigua, el motor de benzina s'atura. S'ha consumit tot l'aire de l'interior del pou i la màquina no pot continuar treballant..

Quan això passa, significa que la terra ha després un gas que ha consumit tot l'oxigen. Aleshores, qualsevol home o bèstia que sigui dins i ho respiri, caurà desmaiada, en un primer moment, i si no n'aconsegueixen treure'l, hi morirà ofegat. És el gas més temut pels saurins, miners i tots aquells que es dediquen a treballar a les profunditats de la terra. En Ramon l'anomena *gitlla*, encara que enlloc hi trobo cap referència amb aquest nom.

I en aquesta ocasió, el pou s'ha omplert de gas i ha fet aturar el motor. En Ramon i en Peret no poden solucionar-ho. És massa perillós baixar-hi i no tenen forma d'arreglar-ho. S'hauran d'esperar unes hores fins que el gas desaparegui i llavors buscar una altra manera de buidar el pou.

Metre discuteixen la situació, els observa un ajudant del metge, la persona que s'encarrega de supervisar l'operació les obres. Se'ls apropa fet una fúria. Està rabiós que no puguin continuar ni que no s'atreveixin a baixar dins el pou per solucionar que la màquina s'hagi aturat. Davant la insistència d'aquest, en Ramon encén una espelma i la situa a la boca del pou. Instantàniament l'espelma s'apaga. "Ho veus, aquí dins no hi ha oxigen, no podem baixar-hi", li explica.

L'encarregat segueix sense estar-ne convençut, amb un punt de fanfarroneria crida:

- Què cony! Teniu molta por, jo vull baixar dins del pou a veure quanta aigua hi queda.

En Ramon li diu que no, i en Peret de Cal Quimus renega menjant-se les lletres, "quin ximple". Al rebre la resposta negativa, l'encarregat no s'ho pren bé i els recorda les paraules del metge:

- L'amo us ha dit que aquí mano jo i no vosaltres- els recorda.

Està de mal humor i vol fer-se el valent. Sense comptar amb l'ajuda d'en Ramon ni d'en Peret es lliga les cordes per poder baixar al pou. Quan ja està apunt, els dona un dels caps de la corda i els mana: "Baixeu-me". En Ramon i en Peret no entenen la insistència de l'home en aventurar-se a entrar dins del pou que és ple de gas. L'encarregat no cedeix, se li ha ficat al cap que ha de baixar de totes, totes a veure l'aigua que hi queda. No té por del gas i allà, diu, "mana ell". En Ramon, finalment, cedeix i l'ajuda en el descens. El cos de l'encarregat comença a baixar pel forat fins arribar a la plataforma on hi ha la bomba. Ell, però, no vol quedar-se a mig camí i els demana, des de dins, que el baixin més, fins a sota de tot: "Arribaré fins baix a veure l'aigua". Des de dalt, en Ramon i en Peret segueixen deixant cedir la corda, fins que l'encarregat s'atura. Mira altra vegada cap amunt i avall. És sota de tot del pou.

- Ara que ja veus el que hi ha, puja -li crida en Ramon.
- No ho veig pas perquè no tinc llum. Aneu a la casa i porteu-me una llanterna o un paquet de mistos.

En Ramon deixa el Peret amb les cordes i marxa corrents cap a dins la casa del metge. Allà la família està acabant de dinar, i mentre el metge engoleix els grills d'una taronja, en Ramon l'avisava que el seu encarregat es quedarà dins del pou si no el fan entrar ràpid en raó.

- Què vol dir que es quedarà dins del pou?- pregunta el metge.
- Que no podrà tornar-ne a sortir pel seu propi peu! Doneu-me una llanterna.

Torna corrents amb la llanterna i la família alarmats deixen les postres i el segueixen a la distància. Quan arriba al pou l'encarregat encara crida enfadat, "porteu-me ja la llanterna, collons!". El Peret de Cal Quimus no deixa de pregar que pugui cap amunt i l'altre li contesta amb renecs. Quan amb una galleda baixen la llanterna que els ha demanat senten un xoof.

L'encarregat s'ha desmaiàt per la falta d'oxigen i ha quedat estès dins la poca aigua que queda al pou.

L'expectació és grossa. La família s'amuntega al voltant del pou, el Peret resa i en Ramon prova de solucionar-ho.

- Baixaré fins baix a intentar salvar-lo. Quan cridi em pugeu tan ràpid com pugueu.

Per evitar que el gas que omple el pou l'afecti més ràpidament, es lliga un mocador humit que li tapa el nas i la boca. Està nerviós. Es lliga les cordes com ha fet tantes altres vegades al voltant del cos i demana que el baixin. Entra dins del forat i comença a baixar. Passa pel costat de la plataforma i arriba fins baix on veu el cos de l'encarregat estès i amorrat dins l'aigua. L'agafa i se'l lliga a l'esquena amb les mateixes cordes. Nota lleugerament el mareig, s'està quedant sense aire. Quan el té ben lligat crida tant com pot "amunt" i des de dalt les cordes comencen a tibar. Alça el cap i veu el forat cada vegada més vermell, vermell. Es desmaia.

Des de dalt criden i ningú contesta. Per molt que tiben no aconsegueixen treure'ls. Han quedat estrebats en el punt de la plataforma, l'espai és massa petit perquè hi passin dos cossos. En Ramon està estès sobre la plataforma i el cos de l'encarregat li penja per darrere. Estan tots dos sense coneixement. I els minuts corrent endavant. En aquest punt Piera es mobilitza, al voltant del pou cada vegada s'hi congrega més gent: "dos homes han quedat inconscients dins del pou", es diuen uns als altres.

Arriba el Blas de Piera que també té experiència en treballar en pous i mines. Es lliga un mocador al voltant del nas i la boca i baixa cap dins. Agafa el Ramon el lliga amb ell i tots dos surten cap a la superfície. En Ramon i en Blas són dalt però només arribar queden estesos a terra. En Blas s'hi està poca estona, no ha passat gaires minuts dins. En Ramon segueix inconscient i a baix el pou encara queda un home, l'encarregat del metge. Ningú s'atreveix a baixar, el pou encara és ple de gas. Per intentar esbravar la *gitlla* els veïns tiren aigua, venten el forat i intenten que l'oxigen altra vegada torni a entrar-hi dins. Hi ha un home que fa massa estona que es dins d'un pou sense oxigen i un altre que després de passar-s'hi molts minuts està fora, estès a terra sense respirar. Amb tot l'enrenou arriba el mossèn, l'han avisat que potser hi hauria algun mort.

Molta, massa, estona després aconsegueixen treure l'encarregat. És mort. El mossèn veu els dos cossos estirats a terra. En Ramon fa prop de dues hores que ha sortit però continua inconscient. N'extremuncia un i després l'altre. Quan resa l'oració en Ramon torna en sí i el primer que veu és la cara del mossèn Lluís de Piera.

- Què hi fa vostè aquí? -pregunta el Ramon en veure-se'l a sobre.
- I tu? Què fas estira't a terra?

Al seu costat hi veu el cos de l'encarregat, ell no ha tingut la mateixa sort. El gas que consumeix l'aire de dins del pou és criminal. Sense avisar provoca desmai a tots el qui el respiren i si ningú se n'adona moren ofegats. És un dels grans riscos de treballar sota terra. Per estar sempre alerta, l'empresa d'en Ramon treballen amb una espelma encesa dins. Si l'espelma s'apaga han de córrer cap dalt.

“La mort de l’encarregat del metge és el fracàs més gros de la meua vida. Tenia poca experiència i no vaig saber-me imposar prou per impedir-li a l’altre que baixés. M’hauria d’haver plantat i negar-me a baixar-lo al pou”.

Els dies següents a l’accident els veïns en parlen. Algun d’ells quan veu en Ramon li deixa anar:

- Tu has matat en Peret [nom de l’encarregat].
- El Peret l’ha matat la seva fanfarroneria.

Se li escapen les llàgrimes mentre explica l’episodi.

Allà dins hi ha passat moltes alegries, però també penes. Històries difícils de superar que l’han ajudat a ser més prudent, encara que ell assegura que li agrada fer l’animal, a sota la terra.

Dins dels pous intenta fer-se les coses fàcils, vigilar, perquè en coneix els perills. I l’encarregat del metge no els coneixia i, malgrat que sabia que en Ramon s’hi dedicava, no en va tenir prou amb les seves advertències. Per a l’encarregat del metge, aquell saurí no en podia saber més que no pas ell. L’encarregat va morir i en Ramon ho recorda com el fracàs més gran de la seva vida, no va saber explicar o imposar el seu criteri a l’hora de treballar dins dels pous.

La lliçó de prudència només se l’aplica en el treball amb l’aigua, perquè amb els pous no s’hi juga. Amb els pins, en canvi, no els hi té tanta por. És tossut i si té una idea al cap, per molt que els altres diguin missa, la vol portar a la pràctica sigui com sigui. I entre la tossuderia i les animalades l’extremuncien, després de la mort de l’encarregat del metge de Piera, dues vegades més, en aquestes ocasions no per ficar-se dins la terra, sinó per voler anar massa amunt del cel. “N’he fet de grosses i no m’ha passat mai res. Encara no em tocava morir-me”.

Com que amb els pous no en té prou per viure, agafa feinetes com la que li surt a Can Pinal, que li demanen que esporgui els pins més pròxims a la casa. Uns pins que, gràcies a la humitat de la riera que passa pel costat, fan 16 metres d’alt. “Eren uns pins maquíssims. Tant que anys després se’ls van emportar per pals de *barco*”. En Ramon s’enamora dels arbres. Quan és dalt del primer li ve a la memòria la pel·lícula que fa poques setmanes ha vist, un diumenge a la tarda, a la sessió que fan al Casal d’Hostalets, el Tarzan. Des de dalt del pi s’imagina el personatge grimpant amunt i avall, d’un pi a l’altre, com fa a la selva. Ell, que també és una mica salvatge, decideix que l’imitarà i en comptes de pujar i baixar de cada pi, passarà d’un a l’altre saltant des de la copa. Fa ballar el pi on està enfilat i salta a la capçalera del següent. La idea li surt bé i ho gaudeix fins que quan ja ha acabat el cinquè pi es gira vent. El balanceja els arbres. Ell no en fa cas i prova de saltar com ha fet fins aleshores. Però la força del vent és més forta que el seu impuls i no arriba a la capçalera del següent pi. Desesperat aconsegueix esgarrapar una branca prima que no aguanta el seu pes i, sense poder-hi fer res més, cau tots els metres d’altura fins que queda estès a terra sense coneixement, sobre les bardisses i les branques que acaba d’esporgar.

No es fa res, un parell d’hores estabornit i una extremunció. “L’endemà ja tornava a treballar”. Tot i l’ensurt del moment, l’afició per emparrar-se dalt dels arbres no la perd, i un dia s’enfila en una acàcia de la Font del Comú –el safareig on les dones van a rentar la roba als Hostalets-

per agafar un niu de cadernerres “precioses” que hi ha dalt. Se li escapça la branca i es despertar al llit de Ca l’avi, amb el mossèn a un costat i a l’altre l’avi Titus repetint:

- Et guardaràs de tornar a pujar mai més a sobre cap arbre!

“El mateix dia a la tarda, amb la colla d’amics em vaig tornar a enfil·lar en un pi del bosc de Can Valls per caçar els nius de garses. Aventurer ho he estat tota la vida i això no m’ho trauran”. Riu al veure’m i diu “Fixa’t si puc viure anys encara!”.

Les dificultats, la perillositat i les imprudències –pròpies i alienes- que ha viscut formen una part important de la feina i així també de la seva vida. Perquè la feina és, per en Ramon, el que dóna sentit a la seva vida. Quan parlem sobre les diferents anècdotes vitals, la família, els veïns i altres històries els dedica una petita part de l’interès, de les paraules. Per a ell, les feines i, especialment, les que tenen relació amb els pous i l’aigua és el més rellevant que ha viscut.

Un exemple clar és que no recorda dates però sí que recorda milions de litres que sorten dels pous que m’explica, i això que en comentem prop de 100. No recorda com ni quan van néixer els seus fills: “No sé del dia que va néixer en Ramon ni si l’Elena va néixer a l’hospital o on. Potser també a Capellades... No t’ho vull dir perquè et diria una mentida”. En canvi, és curiós, que sí que recorda on treballa i quins problemes té el dia que neixen els fills.

La feina és la seva obsessió i la seva passió. I la feina està, inevitablement, lligada a l’aigua.

Com que la vida l’equipara amb el seu treball, intenta buscar la manera de fer-se’l més pràctic, eficient i agradable. I ho aconsegueix perquè és observador, i qui observa, aprèn.

Se les empesca per millorar i facilitar la feina amb uns invents propis, perquè ell es considera també, una mica un inventor. Un dels primers invents que fa, que li permet avançar un gran pas en la tècnica d’aprofundir dins de la terra és a masia de Can Pinal, on els amos de la casa el lloguen perquè necessiten aigua.

L’equip es trasllada a la masia i comença, com sempre, el procediment. En Ramon volta l’entorn, rodeja la casa i observa la terra i el pèndol per convèncer-se que la millor solució és enfondir el vell pou de pedra que ja té la masia. Enfondir un pou de pedra, però, no és feina fàcil. Abans de buidar-lo i començar a treure terra, és necessari treure’n les pedres que envolten el forat. Si no es fes així, al enfondir-lo, l’estructura, fixada en un terra que deixaria d’existir, cediria i totes les pedres omplirien el forat i colgarien a la persona que hi estigués treballant dins. Per això, en Ramon i companyia comencen a treure rocs, des de la part més pròxima a la superfície fins a baix de tot, una feina perillosa no regulada ni amb cap norma de seguretat. Quan totes les pedres són apilades a fora, continuen amb la fase següent: enfondir.

Com ja han fet tantes altres vegades, es poden mans a l’obra amb el pic i la pala. Per alleugerir la feina, en Ramon ha descobert que hi ha una fórmula que evita haver de passar tantes hores al sol: la dinamita. Per usar-la és necessari tenir permisos del govern i la policia. I ni ells ni l’amo de la masia tenen permisos. El que sí que té l’amo de Can Pinal és influència, una qualitat que massa sovint és més eficient que qualsevol permís.

A en Ramon això de la dinamita el motiva força i des d'un principi accepta l'oferta de fer-la servir per alleugerir-se el treball. Agafa uns quants cartutxos i baixa al pou, en col·loca diversos en forma de rotllana seguint la forma circular del forat del pou. Quan els té a punt encén només un cartutx. S'han d'encendre un per un perquè sinó no sabrien quins han explotat i quins no i correrien el perill de que n'explotés un de defectuós quan fossin baix. Amb el foc no s'hi juga. Quan la metxa comença a cremar, en Ramon ha de sortir ràpid. S'enganxa les cordes i l'arnès i crida als treballadors que l'estirin amunt i ràpid, no té gaire temps abans no exploti. La metxa de la dinamita va consumint-se.

Quan arriba a dalt, fa un salt fins a tocar terra ferma i aleshores senten l'explosió: *Bummm!* El primer cartutx ha explotat. Agafen unes borrasses de collir olives i les fan servir com a grans ventalls per treure el fum que s'ha posat dins el forat. Fins que no marxa gairebé per complert tot el fum no es pot tornar a baixar a encendre la següent metxa. Quan ja s'ha esvaït, torna a preparar-se per baixar a fer explotar el següent. Altra vegada el mateix. Arriba a baix, encén la metxa i una vegada crema, els treballadors l'estiren amunt mentre la metxa es consumeix ràpidament. Ja és dalt i tornen a sentir a les profunditats un *bummm* que ressona entre les parets del pou.

Els treballadors treuen el fum i en Ramon rumia. No li fa cap gràcia el sistema, si no el pugen amb la suficient rapidesa o passa alguna cosa i la dinamita explota quan encara és dins el pou malament rai. Pensa la manera com podrien encendre les metxes a distància, sense haver de baixar presencialment al pou i jugar-se la pell en cada intent. Aleshores recorda com encén la llum a casa seva, pitja un interruptor col·locat a la paret, a un metre de distància del terra i miracle, la bombeta que penja del sostre s'il·lumina. I la bombeta s'encén gràcies a un circuit elèctric. "Per què no provar-ho aquí?", es diu. Construirà un circuit elèctric que farà explotar la dinamita a la distància. Necessita una resistència, una bateria, la pólvora que treu d'un cartutx d'anar a caçar, la dinamita i un cable que uneixi tots els elements i comuniqui els dos extrems del pou. És un circuit molt simple, casolà. Una vegada a punt, és hora de provar-ne l'eficàcia. El posen en marxa i la corrent comença a córrer fins que poc després se sent l'explosió. *Bummm*. Han tingut èxit i aquesta vegada ningú ha hagut de baixar i jugar-se-la. La idea ha funcionat.

L'observació i l'interès per les tecnologies fa que aprengui nocions bàsiques sobre electricitat i mecànica. Amb molt pocs anys d'anar a l'escola, on en prou feines li ensenyen a llegir una frase seguida, aconsegueix construir un circuit elèctric amb tots els elements, entenent-ne el mecanisme i fent-lo funcionar per millorar la seva feina, en aquest cas fent-la més segura.

Quan ja gairebé han aconseguit la profunditat necessària perquè l'aigua a Can Pinal ragi sense que els amos hagin de passar set, arriba a la masia una parella de la Guardia Civil que de tant en tant deixen el centre per voltar per les barriades i masies més aïllades. Amb tanta casualitat que senten ben l'explosió de la dinamita. Sorpresos i una mica alarmats es dirigeixen corrents cap al lloc on han sentit el pet i allà s'hi troben en Ramon i un parell de treballadors. Saben que l'amo de la casa té influències amb el règim i no qüestionen que posseeixin la dinamita sense el permís, el que sí pregunten és quina mena d'invent estrany han muntat per fer-ho explotar. No ho veuen clar.

- Hagan el favor de quitar esta mierda de dentro del pozo.
- Si ho traiem, compto que serà vostè qui baixará dins el pou a encendre les metxes, oi?

“Quan vaig dir-li que baixés ell, llavors no va voler baixar-hi (riu)”. El guàrdia no contesta i, al final, amb la idea no posar-se amb l’amo de Can Pinal tornen per on han vingut i en Ramon i companyia poden acabar la feina. Un petit incident que no els impedeix que l’aigua surti tal i com desitjaven.

En nom de la seguretat, gràcies a l’observació i a les ganes de fer més bé la seva feina, aconsegueix millorar la tècnica per construir pous.

La història amb la dinamita no acaba aquí. Igual que li agrada l’aigua, també li encanta el foc, les explosions i els nous sistemes i tècniques de treballar. I en aquesta conjunció, la dinamita ho té tot. Per això, al llarg de la seva carrera la dinamita esdevindrà un producte fonamental. És l’invent que aconsegueix que el pic i la pala quedin en un racó.

La dinamita, però, té un sol problema: està molt regulada. No està permès tenir-ne en possessió si no és per usar-la en un moment molt determinat, igual que no tothom pot fer-la servir. En Ramon ho sap i per això es treu el títol de dinamiter que li atorga permís per usar l’explosiu. El títol, però, no li dóna dret a posseir-ne, només pot utilitzar-la a petició del propietari pel qui treballi i sempre amb el permís de la Guàrdia Civil. Però d’això de la possessió no ho aplica al peu de la lletra i acumula a les golfes de casa caps de dinamita perquè “no se sap mai” quan tindrà un encàrrec on li sigui imprescindible. Si ja la té, s’estalviarà d’anar-la a demanar a la policia.

I el dia del “no se sap mai” arriba amb el pou d’un petit propietari de Sant Pau d’Ordal, al Penedès. La terra d’aquella zona té la particularitat de ser molt més empedrada que la del voltant dels Hostalets i durant la construcció del pou, després de baixar uns quants metres i abans de trobar l’aigua, troben la pedra forta que els impedeix seguir treballant. Per poder baixar necessiten dinamita. En Ramon treu la pols de l’explosiu de les golfes i la carrega cap al lloc de l’encàrrec.

Així, gràcies a les explosions de dinamita, el pou tira endavant. Tot i això, la pedra és més forta del que en un principi pensaven. No poden seguir usant els cartutxos sense explicar d’on els ha tret. Per això, demana a l’amo de l’Ordal que vagi a la Guàrdia Civil i sol·liciti la dinamita necessària.

L’amo segueix les instruccions, arriba al *cuartel* de Vilafranca i demana que li deixin uns cartutxos perquè els “dels pouaires que ha contractat, un d’ells posseeix el títol de dinamiter, i la necessiten per acabar un pou”. L’amo continua xerrant i amb la Guàrdia Civil has de tenir present què xerres per evitar que se t’embali la llengua. Aquell home és dels que no sap aturar-se i també explica a la policia que fa setmanes que l’empresa que li fa al pou fa servir dinamita sense haver-la demanat.

- ¿De dónde ha sacado los explosivos que ha estado usando hasta el momento?

L’amo es queda reflexionant. No sap que respondre.

- De momento lo llamaremos a declarar al cabeza de la gente que trabaja para usted.

Poca estona després en Ramon està assegut en una cadira de la comissaria de Vilafranca mentre el sol, dalt de tot, marca el migdia. Dos guàrdies civils s'asseuen davant seu, es treuen el tricorni i el deixen a la taula que separa interrogadors i interrogat, en els cabells s'aprecia la marca circular que ha deixat la pressió del tricorni després de tantes hores vestint-lo.

- Nadie ha pedido permiso de uso de explosivos para trabajar en un pozo hasta día de hoy. Sin embargo, usted ha usado durante estos días pasados. Sin tener permiso de posesión, ¿de dónde sacó los cartuchos?

Intenta sortir-se'n com pot de l'episodi, els diu que només en tenia una petita quantitat, que ja ha fet servir, i els jura i perjura que no té més dinamita guardada a casa seva. Els guàrdies no se l'acaben de creure.

- Necesitamos su dirección. Vamos a llamar al cuerpo de la zona de Hostalets para que registren su casa. Debemos asegurarnos que no tenga en posesión ningún explosivo.
- Hagan lo que crean conveniente- diu pensant en els paquets que guarda dalt les golfes.

El cap li va a mil per hora, necessita sortir-se'n sense que trobin els paquets que té dalt les golfes. Asseguts als dos cantons de la taula, acusat i acusadors esperen resposta del cos dels Hostalets. Tic-tac. Fart d'esperar, fa una petició:

- Mientras ustedes hacen sus comprobaciones, ¿puedo ir un momento al bar de aquí al lado a tomarme un café? Hoy no he comido.

Li donen permís però li demanen que es col·loqui a la barra del bar de davant, així, des de la comissaria el tenen controlat. Travessa el carrer neguitós, entra al bar i quan el cambrer se li acostava per prendre-li nota li dona un número de telèfon. "Truca en aquest número, s'hi posarà la meua mare i digues-li, de part d'en Ramon, que tan ràpid com pugui agafi allò de dalt les golfes i s'ho emporti cap a Cal Titus [casa els avis]". Li dona una bona propina. Quan s'ha pres el cafè torna cap a la comissaria, a esperar. A quilòmetres de distància sona el telèfon i l'agafa, com en Ramon ha predit, la mare. La veu d'un home que no coneix li transmet una ordre i ella l'acata. "Quina en deu haver fet ja?"- es deu preguntar la dona. Agafa el cistell més gros que té, encaixa tota la dinamita i se l'emporta cap a Cal Titus.

Passen les hores i en Ramon continua tancat a la comissaria. Sona el telèfon. Els encarregats de la zona dels Hostalets estan molt enfeïnats i no podran acostar-se a fer el registre de la casa fins l'endemà. Amb la notícia tem que haurà de passar la nit al calabós de la comissaria però els guàrdies no estan preocupats pels temes i al veure que el sospitós està tan convençut que perdran el temps, el deixen marxar abans que es faci fosc. "Em vaig salvar d'anar a la presó. En aquell temps per qualsevol cosa t'hi posaven. I sort de la mama que gràcies a ella vaig poder estar tranquil".

En els anys del franquisme, la Guardia Civil no està per històries, encara que en aquest cas en Ramon burla, fins a cert punt, el control i la por que exerceix l'autoritat en la societat on viu. La dictadura l'enganxa a la fi de la infantesa i no desapareix fins que ell ja entra a la maduresa. Durant aquest llarg període, intenta sobreposar-se a la por i, exercir, com pot, una certa llibertat.

Vol fer el que li agrada i com li agrada. “Sempre he buscat la manera de treballar molt i no cansar-me massa, és difícil però sovint ho he *lograt*”. I com es treballa molt sense cansar-se gaire? “Si t’agrada la feina hi tens molt de guanyat, jo quan era sota els pous no deixava de cantar”. L’altre clau és tenir la imaginació suficient per canviar tot allò que t’entorpeix la feina o et fa la vida més difícil.

I tal i com fa amb el circuit elèctric de Can Pinal, també ho extrapola a altres àmbits de la vida o en altres feines com la d’anar a tallar pins amb altres jornalers.

Els pins s’arregleren, no bufa vent i, a una distància prudent, es col·loquen els homes amb una destrat a la mà, a punt de clavar al tronc de l’arbre que tenen davant el cop mortal. Volen fer-los caure just al punt on han calculat. Tan ben arreglerats com els pins, els homes comencen la jornada. A mesura que passen les hores, la destrat que en un principi portaven tan ben esmolada es desgasta. La fulla ja no està tan fina ni ben cuidada i cada vegada és més complicat fer bé la feina. Suen més per aconseguir fer caure aquells grans gegants de fusta. Tenen ganes d’acabar i intenten fer veure que no s’adonen de la precarietat de la destrat que usen per treballar. Tots continuen menys en Ramon que fa estona que està aturat polint la fulla. Prefereix parar un moment i treballar en millors condicions. Als altres els fa mandra. Al final, quan s’acaba la jornada pensa: “Sóc el que faig més feina i no m’hi esforço tant”.

A poc a poc, amb la idea d’arreglar-se les eines amb les que treballa o inventar-se diferents utensilis per fer-se-la més fàcil va muntant un taller al celler de casa que cada vegada li ocupa més tros. Comença esmolant les seves destrats i les dels seus companys, segueix netejant màquines de fer el sulfat –“els pagesos no les rentaven i al final no rajaven, i jo cada vespre m’hi dedicava una estona”-, poleix les eines del camps i continua amb circuits elèctrics per implementar dins els pous o *gadgets* quotidians que milloren el dia a dia, sempre fet a casa.

Com amb el 600 que el porta a tot arreu i que li dona una gran llibertat de moviment. El 600 amb el que van anar a Madrid és un gran invent que, a la segona meitat de segle XX arriba també a estar a l’abast de la classe treballadora. Per en Ramon, però, aquest cotxe tan popular té un problema: s’engega amb una clau que sempre s’oblida per tot arreu. I sense clau no hi ha cotxe que valgui. Una vegada rere una altra perd molta estona remenant per tot arreu per trobar la maleïda clau. “Ja n’hi ha prou”, es diu. Obre el capó del cotxe, l’engega i observa. El para i torna a observar. Toca, potineja i es fixa en el funcionament del trasto. Quan entén la lògica desmunta el circuit que connecta la clau amb el motor i començar a manipular cables. Després d’hores doblegat entre el seient del conductor i el motor del cotxe aconsegueix el que volia: un botó que només amb pitjar-lo s’encén el motor. La clau ja no serveix per a res. Des d’aquell dia, el cotxe s’engega sense clau. Dècades després, ja entrat el segle XXI, ha arribat al mercat el cotxe que es posa en marxa amb un botó.

D’aquestes pensades, en Ramon les anomena “animalades”, igual com les nombren també la família i els veïns quan els apareix amb un nou invent. Però tot i considerar-lo un “animal”, els veïns saben que és capaç de crear utensilis útils o d’arreglar-se els que ja té. I aquesta fama s’escampa pel poble. Els mateixos pagesos que anys enrere li deien que era un ximple pels

invents que feia a la vinya per no cansar-se tant, ara li porten les màquines d'ensofrar perquè les desencalli, perquè ell, observador, ja n'ha après el funcionament.

Un ximple i animalot que va a la seva, li diuen. L'actitud observadora i obsessiva per fer el que li agrada l'ha situat als marges, en el llindar entre el qui té bones pensades i el qui no roda fi. Surt de la línia amb la professió (causa i conseqüència del que ell és): saurí. Una feina que es troba a cabal entre el coneixement popular, la superstició i l'evidència de la pràctica. Una feina que li permet no haver de dependre de la pagesia com tants altres homes del poble i ser una mica lliure. A vegades, aquest do especial que tenen certes persones, com és el cas de trobar l'aigua, passa de generació en generació, igual com ho fan, també, les fixacions de cadascú.

Si el Ramon ha heretat alguna cosa ha estat el coneixement de l'avi Titus i el do de la iaia Clàudia. I és que la iaia Clàudia tenia una marca de naixement en forma d'estrella al peu i abans deien que qui naixia amb aquest senyal desenvolupava algun do particular. El do de la Clàudia, iaia per part de pare d'en Ramon, era guarir els malalts. Coneixia totes les plantes del bosc i sabia aplicar-les i combinar-les per transformar-les en remeis eficaços. Per practicar el do, la iaia es passava la vida al bosc buscant plantes per guarir les malalties i, a més a més, bolets per matar la gana. Li agradava tan el bosc que es va morir allà, un dia de la tardor. Aquell dia, la iaia va sortir de casa de bon matí amb l'ampolla d'aigua gasosa i la poma per passar-se les hores remenant entre arbres, com cada dia. Aquella vegada, però, no en va tornar a sortir pel propi peu; un atac de feridura la va deixar inconscient. Quan la van trobar, hores més tard, encara era viva però ja no va tornar a despertar-se. Al seu costat hi havia un cistell de bolets a mig omplir.

Alguns veïns del poble deien que la iaia estava tocada del bolet. En Ramon diu que si la iaia estava tocada del bolet, ell ho ha heretat: també té una taca especial a la cuixa, posseeix el do de localitzar l'aigua i es deleix pels bolets. Durant gran part de la seva vida comparteix la mateixa dèria que tenia la iaia per omplir cistells a la tardor. Així, cada any camina i camina, cada vegada fins més lluny, a la recerca dels millors racons del terme i de la comarca per trobar-los fins arribar a ser un gran coneixedor dels boscos. Els bolets arriben a la tardor, coincidint amb l'època de collir raïms. Els homes de la família i els treballadors de l'empresa guarden sempre el setembre per dedicar-lo a la collita, en Ramon, en canvi, no està disposat a deixar els bolets pels raïms, com a mínim mentre els bolets no li marxen del cap. I no ho fan fins que és ben vell.

En les èpoques de la verema, quan el pare del Ramon encara és viu, la jornada comença a les cinc del matí a la vinya de Can Mata. Tots els collidors arriben puntuals menys ell, que només té els bolets al cap. En comptes d'anar-se'n amb son pare es dirigeix al Bosc Gran per omplir el cistell de rovellons. Per evitar que li piquin les crestes a les deu del matí, quan els collidors tornen d'esmorzar, procura ser sempre a la vinya, a punt per començar el torn. Per compensar l'estona que ha faltat no s'atura ni per anar a beure ni gairebé per dinar com sí que fan la resta d'homes.

El pare d'en Ramon cada dia li demana el mateix:

- Per favor, demà que no passi una altra vegada, necessitem mans.

Ell contesta que no pateixi, però té clar que l'endemà tornarà a fer al mateix: les primeres hores del dia són per caminar i caminar a la recerca dels bolets. El seu lloc predilecte és Ca n'Aguilera, una barriada de Piera, que n'hi diuen el poble dels rovellons, segons el Ramon perquè cada setmana se n'emporten una camionada grossa per vendre a Barcelona. Els bolets que no marxen a Barcelona, els troba ell. Com tot un expert que n'és, torna a casa amb cistells de 15, 16 i fins a 17 quilos de rovellons. I com que els ha de carregar a l'esquena, busca la manera de portar-los i que el pes li quedi ben repartit per tota la columna: es col·loca una branca d'alzina darrere i hi penja el cistell, així evita patir més del necessari.

De tots els quilos, uns quants els couen a la vora del foc, la resta, els ven a les botigues i al restaurant de la Cantina de Piera i n'hi paguen un bon preu. "El temps dels bolets, a les vuit del vespre ja dormia però a les quatre de la matinada ja estava buscant bolets. Algun any hi vaig anar fins a 90 dies seguits!"

Tot i conèixer el terreny, no sempre té tanta sort, a vegades els cistells no acaben plens de tants quilos de bolets abans de les 10 del matí, quan ha de marxar cap a la vinya. Tot i que, també hi ha dies que semblen dolents i es converteixen en els més bons. Són els que queden gravats a la memòria.

Un dia de setembre surten amb l'Ortis, veí i amics que anys enrere l'acompanya amb els pous, a buscar-ne i es divideixen pel Bosc Gran, cadascú per una banda. En Ramon enfila el seu camí i comença a seguir els racons que ja coneix, però no té èxit. Camina, observa, s'ajup i aparta les herbotes dels peus dels arbres, no hi ha res. Fa dues hores que s'han separat amb l'Ortis i encara no ha trobat cap bolet que no sigui dolent. Continua i al peu d'un pi hi veu un *bulto* molt gros, "guaita, un altre bolet dolent!", es diu i amb mala llet li clava una puntada de peu. En comptes d'un bolet dolent arrenca un rovelló gros, preciós. "Un que en trobo i encara el faig malbé!". Quan s'ajup a collir-lo, veu que al costat n'hi ha un altre i a mesura que aparta els matolls apareixen, un al costat de l'altre, més i més rovellons. És la catifa de bolets més gran que ha vist mai, 10 metres quadrats plens! Mai més a la vida ha trobat un lloc on se'n facin tants i de tant bonics. No pot reprimir un "ohhhh!" que comparteix amb el bosc. Sense moure's d'allà s'apropa el cistell i comença a collir-los fins que l'omple. S'hi passa ben bé mitja hora, ajagut a terra, en aquell punt, mirant-se aquella catifa que tant goig li fe. "Una cosa divina, una admiració preciosa!", recorda. Al camí de tornada al poble es creua a l'Ortis que també ja torna cap a casa. En Ramon, cofoi, li ensenya la troballa. "Mai a la vida ha trobat un lloc tan bo com el d'avui", li diu.

L'anar a buscar de bolets consta de dues parts: la recerca –que gairebé sempre fa en solitari- i el consum –que comparteix amb la família i els amics. Amb en Peret de Cal Quimus se'n fan farts de menjar-ne. Com que en Ramon li encanta buscar bolets i a en Peret menjar-se'ls, cada vespre de tardor el convida a casa seva a sopar bolets a la brasa. "Hi havia dies que ja me'ls havia venut tots i no en teníem per sopar. Però com que a en Peret li venien tan de gust agafàvem la moto ens escapàvem al bosc amb una llanterna i en collíem els justos per sopar". I tots dos, una vegada cuits, es llepen els dits amb aquells bolets crescuts en l'argila típica del territori que tenen la particularitat ser molt rojos, "quan l'obres és com si ragés sang".

En les bones èpoques, dels bolets en guanya un bon jornal, millor que no pas el que es treu amb la vinya. Amb aquesta excusa, aconsegueix que la seva família no el maleeixi tant com es mereixeria per deixar-los penjats durant hores amb la collita dels raïms. “A mi el calers que en treia no em deien res però els portava a casa i estaven contents i l’endemà podia tornar a buscar bolets sense que em diguessin res. A mi m’estava bé perquè era tan feliç omplint el cistell de rovellons com marcant un pou d’aigua”.

Tot el que fa de gust ho fa amb aquesta llibertat. Amb la llibertat de fer el que li agrada, sense horaris ni pors ni diners que li importin massa. Amb aquesta actitud trenca també amb alguna norma no escrita, com és l’obligatorietat dels homes d’anar a la vinya. A la vinya hi va, però quan a ell li va bé anar-hi. Pel que fa als diners, ell confessa que sort en té de la Montserrat, la seva dona, que s’encarrega de portar els números de l’empresa, comptar les hores dels treballadors i tenir-ho tot el dia. Ell amb tants papers davant del nas s’hi avorreix. “Sort n’he tingut sempre dels de casa i dels treballadors, que m’han ajudat molt sempre”.

La Montserrat es queda al despatx i ell volta. Ja ho tenen parlat. I així, a mesura que volta va acumulant dins la memòria els cistells més grossos que ha collit o els pous que ha marcat, que inclouen la duresa del treball, la inseguretat d’estar-se dins de la terra, els acudits de l’equip de treballadors i l’alegria compartida entre tots de trobar l’aigua.

A finals dels 60 pots un reguitzell de pous i invents a l’esquena. I igual que ell va fent la seva història, la Història en majúscula també avança –si ho fa a millor o a pitjor això ja és un altre tema-. Un avenç que també en Ramon té ben present, en pocs anys, en l’àmbit dels pous i mines, les tecnologies canvien i milloren ràpidament. Alhora que apareixen noves tècniques, més es restringeix l’entrada en un sector dels qui no tenen prou per invertir-hi. Les petites empreses com la d’en Ramon els costa més fer front al cost de la nous invents, que faciliten la feina però també encareixen el cost de buscar aigua.

La dinamita deixa pas als compressors, una màquina que forada la terra. És molt més pràctica que el vell pic i pala i també més eficient i segura que la dinamita. En canvi, però, és molt més cara que les altres dues tècniques i no tots els qui contracten en Ramon poden permetre’s pagar tant pels serveis d’un pou si s’hi inclou el cost del compressor.

L’empresa *Pous i mines Ramon Junyent* entendrà la situació a Ca n’Aguilera, encara que l’aparició d’un invent com el compressor, per car que sigui, per en Ramon és una bona notícia. El considera un gran invent per millorar les condicions de treball. Un dels primers treballs que fa amb el nou invent és la mina de Ca n’Aguilera, una barriada de Piera. Ca n’Aguilera és l’exemple d’aquesta dualitat: l’encàrrec no s’hagués pogut fer realitat sense la nova màquina, però alhora, el cost que té és una font de disputes entre els veïns que no poden o no volen assumir unes despeses tan elevades.

La barriada necessita els serveis d’en Ramon perquè el pou que abasteix les prop de 80 cases, construït abans de la guerra com a compliment d’una promesa electoral del diputat del districte, a l’estiu baixa el rendiment i els veïns se les veuen magres. Només hi ha una casa que s’escapa de les restriccions, Cal Lleó. La casa té un pou boníssim que en les pitjors èpoques hi

surten fins a 20.000 litres d'aigua cada hora. Aquell pou podia acabar amb la set dels habitants però l'amo de la casa no està disposat a cedir l'aigua del seu pou.

- Per què no deixa que Ca n'Aguilera agafi l'aigua d'aquest pou durant les sequeres?, li pregunta en Ramon a l'amo de la casa.
- Abans m'hauran de matar que jo regali l'aigua!

"És absurd perquè aquella aigua no era seva, simplement tenia la sort que el pou li vingués a petar a l'entrada de casa", em diu. Així, si entre els veïns s'haguessin arribat a un acord per treure aigua del pou que estava situat dins la casa de Cal Lleó, el problema des d'un principi no hi hagués sigut. La reacció li recorda a algun altre episodi que ha viscut als Hostalets i, encara que decebut, l'opinió ja no li estranya. Egoismes individuals.

Com que no el fa entrar en raó, busca l'aigua en una altra banda. I arriba a la conclusió que la millor opció és ampliar la mina que ja hi ha, feta dins la pedra nicorella. Per ampliar-la necessitaran un compressor, sinó no podran acabar la mina ni el dia del judici final.

Calcula el volum de feina i lloga el compressor només per cinc dies, sinó el cost se li enfilarà massa. La societat d'aigües de Ca n'Aguilera aprova el pressupost i en Ramon resa per poder acabar en aquests cinc dies.

Després del primer dia de treball veu que ha sigut optimista, hi ha molta feina a fer. Han de treballar sempre amb uns ventiladors per renovar l'aire i eliminar el gas de dins la mina. Els ventiladors també serveixen per intentar diluir la pols que s'hi posa quan usen el compressor i la dinamita. I malgrat això, avancen molt a poc a poc. En Ramon decideix que per no haver d'augmentar els dies de lloguer del compressor, treballaran també de nit. "Vaig passar cinc dies que gairebé no vaig dormir. Els de casa em volien matar perquè no em veien el pèl, però jo seguia treballant".

A la tercera nit els veïns de la barriada comencen a queixar-se.

- Amb aquest soroll que foteu no ens deixeu dormir- diuen uns.
- Ells sí que no poden dormir treballant per nosaltres- opinen altres.

El cinquè dia arriba l'empresa propietària del compressor i en Ramon demana que els el deixin unes hores més. Això farà augmentar la factura, ho sap. Treballen a ritme frenètic i no masses hores més tard del convingut, quan veuen que la pedra s'acaba i ja comença la terra, retornen a l'empresa la màquina perforadora. El treball dins la terra és dur, per molts compressors que s'inventen. Tots plegats demanen que per favor l'aigua sigui a prop, estan cansats i no preveïen que trigarien tant a trobar la terra humida i esponjada.

L'avanç és molt lent, la terra no té consistència per aguantar els passadissos subterranis i per cada pam que avancen han de forrar-lo amb obra perquè no caigui i quedin colgats sota Ca n'Aguilera. Totes les parets són humides però l'aigua segueix sense aparèixer. Després de setmanes de treball ja hi ha vora set persones movent-se pels passadissos de la mina que cada vegada són més petits.

I la mina va ampliant-se. 10 metres de mina, 20 metres, 30 metres. Segueixen traient terra. En fila índia es passen els cabassos fins a treure'ls fora. 40 metres, 50 metres. Davant de tot de l'expedició hi ha en Ramon que, com tots, comença a estar-ne cansat.

- Peret, hem d'anar més ràpid- li diu al Peret de Cal Quimus que l'acompanya amb els seus gemecs.
- Ja em diràs com...
- Col·loca't darrere meu i ves-me traient la terra perquè pugui avançar- li demana.

En Peret no les té totes però li fa cas. S'ajeuven tots dos a terra i en Ramon, com si fos un talp, comença a rascar la terra. Darrere, en Peret treu les galledes. El forat cada vegada s'estreny més. Primer estan a quatre grapes, minuts després ja gairebé ajaguts dins la terra segueixen excavant amb la llum d'una llanterna. Un que rasca i l'altre que treu la terra. Tot un matí mal estirats en un espai minúscul.

Ja no poden més:

- Deixeu estar, no en sortirem mai més d'aquí dins, quedarem sepultats. Parem, parem home que aquí no hi ha aigua", gemega sense parar el Peret
- Fins la una màxim, si a la una no ha sortit res, parem- el convenç. Ell també està cansat
- Això és un treball de presidiari o pitjor!

Quan ja gairebé és l'hora que s'han marcat per acabar, pica sense forces ni ganes quan treu un terrós de terra i mota com un raig d'aigua ample com el seu canell surt de la terra. "Vaig dir el gràcies a Déu més sincer de la meva vida!".

Ho han aconseguit, han trobat aigua que omple la mina gràcies a la tossuderia d'en Ramon. Els veïns tenen aigua però en Ramon té un problema, ha hagut de llogar durant més hores el compressor, ha necessitat més homes i han treballat més dies dels que s'esperaven. Ni tant sols té diners per pagar el material de l'obra que ha usat ni per pagar els jornals dels treballadors que s'han deixat la pell dins la mina. Per això, el dia del plenari exposa la qüestió als veïns i els demana que tan sols li abonin el que s'ha gastat.

- Jo no hi vull guanyar res però que com a mínim pugui pagar als treballadors- els diu.

Al sentir això comencen els crits, els retrets, les amenaces. Els veïns s'esbatussen uns amb els altres i en Ramon s'ho mira. Quan ja s'han calmat torna a intervenir.

- Vosaltres heu sigut testimonis del que ha costat fer arribar l'aigua i de les hores que hem passat dins la mina per aconseguir-la. No és just que ho hagi de pagar dels meus estalvis.
- Això que heu fet vos no ho fa ningú, només un ximple treballaria tant –li contesta un dels responsables de la societat d'aigües de la barriada.

El tema no queda resolt. Hi ha una part dels veïns partidaris de pagar tot el cost del servei, al cap i a la fi, els ha aconseguit l'aigua i sense aigua no hi hauria poble. Un altre sector, en canvi, es nega a sufragar-ne el cost. Al final, en Ramon cobra però no ho paguen entre tots sinó que

hi col·laboren només uns quants, i arran d'aquest incident la societat d'aigües de Ca n'Aguilera es dissol. Altra vegada, disputes per l'aigua.

La dissolució de la societat d'aigües és el mateix que ha viscut durant tota la vida en Ramon als Hostalets. L'aigua dona la vida i també baralles. "Ja ho deia l'avi", es diu. Encara no sap com evolucionarà la situació, quan rebrà en els pròxims temps encàrrecs de gent que no necessita l'aigua per viure sinó per fer-ne negoci. L'aigua, en el món que avança amb en Ramon, cada vegada té més usos més enllà de beure i regar, especular, fer-ne negoci o que es converteixi en una oportunitat d'oci i turisme en són diverses opcions. Tot plegat, en paral·lel amb els canvis que viuen els saurins a l'hora de fer els pous: trobar i construir un pou cada vegada és cada vegada més car, més especialitzat i està més regulat. Això provoca una tendència imparable cap al monopoli, les companyies s'agrupen per fer front als costos.

CAPÍTOL 4. L'aigua com a negoci. L'aigua com a bé social

Amb més o menys esforços, l'aigua corrent s'escampa arreu de Catalunya. Els temps estan canviant i els pobles ja no poden viure només amb les galledes que omplen de les fonts o en els pocs pous que hi ha. Aquesta tendència fa que durant el segle XX, tal i com explica Rosa Canela en 'Els bruixots de l'aigua. Els saurins a Catalunya', els saurins estiguin molt demandats. Alhora que creix l'interès per aquest coneixement. Els dos vectors fan que a mitjans de segle neixi a Barcelona l'Associació de Ràdioestesistes de Catalunya, que agrupa a aquelles persones que es dediquen al mateix art que en Ramon. És l'única entitat saurina que existeix a Espanya i pretén ajudar els saurins en les seves recerques. Googlejant trobo que a l'actualitat l'entitat encara té una pàgina web, desterrada a l'última entrada de les que m'enllaça el cercador. Un disseny sense gust i uns continguts un pèl esotèrics. Surto de la pàgina i em suposo –vull suposar-ho– que l'entitat ha perdut molt en els últims anys. Per referències d'en Ramon, en uns inicis, l'agrupació s'inscriu dins de l'Institut Agrícola de Sant Isidre de Barcelona. Una mostra que els saurins estan relacionats amb la terra encara que no hi ha un camp específic per catalogar-los.

En Ramon té durant anys una relació especial amb l'entitat: ell és un dels saurins de Catalunya que es dedica professionalment a l'art de detectar l'aigua subterrània. I encara que no s'hi dedica de forma exclusiva, també li toca fer de pagès, de manobra o de llenyataire, no n'hi ha gaires que hagin fet de la radioestèsia un ofici. La majoria de saurins s'hi dediquen per afició i “amb la creença que tenen un do que és beneficiós per a la societat i que l'han de compartir”, afirma Canela.

A més, a mitjans dels 50 i durant més d'una dècada, l'entitat està presidida pel marquès de Camps, l'amo de Can Mata de la Garriga dels Hostalets. Així, el principal saurí de Catalunya és un dels amos del seu poble, propietari de la masia on l'avi d'en Ramon havia fet de pastor. Amb el marquès de Camps, el José de Sants Coret, hi té una bona relació. Comparteixen l'interès per l'aigua, i s'ajuden quan és necessari. El marquès de Camps fins hi tot cedeix els terrenys perquè en Ramon construeixi, per amor a l'art, la pista de futbol dels Hostalets, que passa a convertir-se en el camp municipal del poble.

Quan el marquès ja és massa gran i no vol continuar al capdavant de l'associació el proposa com president. Si accepta, la seva feina a partir d'aleshores serà voltar per tot Catalunya ajudant a altres saurins. En Ramon, però, no ho accepta: “M'interessa l'aigua i no els càrrecs”. Me'l crec, amb les més de 20 hores que portem ha demostrat de sobres que la seva única obsessió és l'aigua. “A mi els cèntims no m'han fet mai il·lusió. Creia que podia fer més bona feina quedant-me com estava, perquè la terra de la meua zona la tinc molt ben estudiada. Si hagués d'anar per propietats de tot Catalunya seria possible que tingués més marge d'error”.

Valora en gran manera fer el que li vingui de gust, i està satisfet de les decisions de dedicar-se a buscar l'aigua per la seva zona. La diferència entre fer de saurí i de pagès és que la radioestèsia és una ciència que practiquen uns quants i que en certa manera li permet una major llibertat, encara que sigui una feina dura i que no sempre s'acabi sortint amb la seva.

Pren la decisió de quedar-se a treballar al poble i a la comarca. I com ha fet sempre persisteix en defensar que els Hostalets pugui tenir els litres suficients per no haver de passar privacions de cap tipus: malgrat que fa anys que hi arriba l'aigua corrent encara pateix restriccions. Defensa que es pugui gaudir de l'aigua en el sentit més ampli, perquè per ell, l'aigua no tan sols és per beure, sinó que també millora la qualitat de vida dels qui la gaudeixen amb instal·lacions com poden ser les piscines municipals o les colònies infantils.

Als Hostalets, a finals dels anys 60, el mossèn Josep Faus tira endavant l'habilitació d'un campament pel més petits a Pierola, una barriada dins del terme i allunyada del nucli principal, unes instal·lacions que, segons Faus, han de servir perquè els nens puguin anar-hi de colònies a aprendre de la naturalesa i a millorar la convivència.

El mossèn Faus arriba al poble el 1966 amb ganes de promoure activitats i incentivar el teixit social. En un article publicat en homenatge al personatge a la revista L'Hostal dels Hostalets a l'abril del 2015 es defineix a Faus com el mossèn del canvi. Des de la seva arribada, la Parròquia es converteix en l'espai on s'hi ensenyen assignatures que no s'imparteixen a l'escola, com llengua catalana, música o teatre. Alhora que tira endavant projectes com el campament per a infants. Tot plegat sorgeix en un moment en què la societat civil comença a organitzar-se després de la llarga aturada des de la guerra civil. En el conjunt de Catalunya el moviment d'esplai pren força fins a convertir-se en una de les potes de la participació social. Als Hostalets es posa a la pràctica amb les colònies a Pierola.

Per tirar endavant el campament, com tot equipament, es necessita aigua. Així, en Ramon consta a la llista de voluntaris treballadors en el campament de Pierola, encarregant-se de la seva especialitat. Si ell troba l'aigua, tot podrà tirar endavant. Una tasca que serà complicada: les cases de Pierola, bastant aïllades, als estius tenen molt poca aigua i els pocs veïns que hi viuen han de pujar fins dalt a la font de Sant Cristòfol, per una forta pujada, per poder omplir els cantis.

I així, mentre el mossèn s'encarrega d'organitzar l'espai amb l'ajut dels veïns, en Ramon volta amunt i avall de la riera de Pierola amb el pèndol a la mà. Els paletes des de l'ombra on construeixen l'edifici de les cuines se'l miren divertits, no tenen clar que es sàpiga el que es fa. Ell sí que ho té clar. Quan els paletes ja s'han cansat de mirar-se'l i es concentren amb la feina, en Ramon marca el punt on, després d'unes quantes voltes, considera que hi passa l'aigua.

Comencen a enfondir la terra amb l'inseparable Peret de Cal Quimus i, en aquesta ocasió, també amb un nou treballador. Després d'anys treballant amb en Ramon, sembla que al Peret se li ha encomanat una mica de la seva gosaria, o potser imprudència, i ja s'atreveix a baixar a picar sota el forat del pou. En Ramon se n'alegra, gràcies a això es poden anar canviant els torns i fins i tot pot deixar-lo com a encarregat quan tenen més d'un encàrrec. I ho fa amb el pou de Pierola, mentre el Peret i el treballador nou, ell treballa en un altre encàrrec.

Però en Ramon i en Peret són com una parella ben avinguda, si no es veuen a la feina perquè cada un s'ocupa d'un encàrrec, es troben al acabar la jornada al Casal d'Hostalets, on en Peret es fuma un faria i es pren el cafè. És el seu homenatge per tancar el dia. Després tots dos caminen escassos metres fins a cal Ramon Pastor on sopen en Ramon, la Montserrat, el fill i la filla del matrimoni i el Peret, que ja gairebé forma part de la família. En Ramon, que no és un

home de menjar gaire, li agrada quan hi ha peix per sopar i pot agafar una llesca de pa i sucarlo dins del suquet. Aquell gust el perd, quan agafa el pa i el remulla dins del plat per emportar-se'l tot seguit cap a la boca, em diu, fent-me venir gana, és un home feliç.

I la rutina la repeteixen també en el moment que treballen en el pou del càmping de Pierola. Quan en Peret acaba la jornada es troba amb en Ramon al Casal. Aquell dia, però, a l'hora de pagar el cafè el Peret no troba les 10 pessetes s'havia posat la nit anterior dins de les butxaques. Se'n deu haver descuidat. L'endemà repeteixen la cerimònia i quan torna a ser l'hora de pagar el cafè en Peret torna a estar sense les 10 pessetes que el dia abans s'havia posat a la butxaca.

- No ho entenc. A banda d'anar a treballar no he fet res més i no me les he gastades pas.

En Ramon tampoc ho entén, però l'endemà i també el següent el Peret li desapareixen els diners que es guarda pel cafè.

- Això Peret només pot ser el treballador nou, que quan baixes dins del pou i et treus la jaqueta et regira les butxaques i t'agafa els cèntims.

En Ramon va a veure al treballador i l'acusa dels petits robatoris. Està convençut que en Peret no s'ho inventa, fa masses anys que treballen junts i es deuen massa. Però per molt que intenta fer parlar el treballador no se'n surt de fer-lo confessar.

- Dios me guarde la virgen, jo no he robado nada. Seguro que el hombre se lo inventa.

Tot i així, després d'aquella conversa mai més tornen a faltar-li les pessetes a en Peret.

El pou del càmping s'acaba i les obres de les instal·lacions també. Les cuines i la petita piscina de colònies ja estan a punt per rebre amb l'arribada de l'estiu els primers nens que guardaran aquelles setmanes al càmping com un molt bon record. Per a molts aquella és la primera vegada que no dormen a casa i allà hi descobreixen una mica més de món.

El càmping i la piscina de Pierola tenen un gran èxit, durant anys hi passen gairebé tota la canalla del poble. Una piscina, però, també pot ser una bona idea per als grans. L'aigua serveix per beure i per passar-ho bé, i després d'un dia d'estiu al camp, no hi ha res millor que tirar-se una galleda d'aigua fresca per sobre, ficar-se de cap en algun safareig o, si hi ha l'oportunitat, dins d'una piscina.

Quan als Hostalets arriba l'estiu, arriba també el temps de la sega i els pagesos passen el dia sota el sol amb l'esquena doblegada deixant anar la suor sobre la terra. Al acabar la jornada i fins abans de fer-se fosc, tots els homes enfilen la costa de Can Sant Joan, per on se surt del poble, i es fiquen dins dels horts de Can Roviralta, una de la cases amb més propietats, i allà comencen a treure's la roba. Entre mig dels horts hi ha una bassa que emmagatzema l'aigua que necessiten els horts. A l'hora de pondre's el sol, però, ningú hi rega, els homes s'hi tiren i s'hi estan en remull fins que ja és fosc. "Si hi havia 40 o 50 homes al poble, tots érem dins de la bassa a aquella hora. Després de tot el dia treballant, poder estar-te allà era la glòria".

La bassa es converteix, als estius, en un punt de reunió social masculí. Segons en Ramon perquè “les dones no venien perquè eren més vergonyoses”, o potser perquè la moral no els permetia aquest tipus de llibertats. En Ramon sap que aquella aigua és necessària per beure, però sí per millorar una mica el dia a dia dels pagesos i treballadors, amb ell inclòs.

El Roviralta, propietari de la bassa i dels horts que l’envolten, és un home estrafolari. Viu a la finca als afores del poble que va fer construir el seu pare després de fer les Amèriques. Té pendents que li resolguin uns quants judicis que té oberts contra alguns pagesos, als quals escanya tan com pot, i contra algun dels membres de l’oligarquia local, els qui a inicis de segle eren els cacics del poble que demanaven el vot pel Godó del partit liberal i després de la guerra remenen les cireres des de l’Ajuntament. El Roviralta no és ni d’uns ni dels altres, és ell en contra del món. Un dia ajuda a pagar la Cooperativa, l’edifici dels d’esquerres, i l’endemà colla encara més els pagesos en el cobrament de les parts. Les formes d’actuar del personatge trenquen els esquemes i, sobretot, treuen de polleguera els governants dels Hostalets, que veuen disputada la seva hegemonia.

En Ramon hi manté una relació cordial i comparteixen les desavinences amb els qui manen al poble, que els motius siguin ben diferents. Un dia d’estiu, quan en Ramon es banya dins la bassa en Roviralta el fa sortir de l’aigua.

- Escolta’m bé, ves a l’Ajuntament i digues que dono la bassa i tots els terrenys del voltant que necessitin per fer-hi la piscina municipal. Si ho proposo jo no m’escoltaran. Potser a tu et faran més cas.

La idea, tot i venir d’aquell personatge, li sembla bona. Considera que una piscina municipal serà un benefici per tots els qui treballen sota el sol d’estiu, a més de servir, a l’època com un incentiu turístic, perquè a la resta de pobles veïns tampoc en tenen cap.

En aquesta anècdota en cap moment anomena el malbaratament d’aigua que fan les piscines actualment, i tampoc tindria sentit que ho fes perquè en l’època no hi ha desenes de piscines com les que es reomplen cada estiu, en prou feines hi ha possibilitats de dutxar-se més d’unes poques vegades al mes.

Fa un dia maco d’estiu, la pols dels carrers embruta les espadenyes del Ramon quan es dirigeix cap a l’Ajuntament a exposar la proposta d’en Roviralta. Ell tampoc manté bona relació amb l’alcalde però sap que alguns dels regidors són més sensats i com que la proposta és bona: són uns terrenys regalats! Creu que acceptaran.

És dia de ple i l’alcalde Fornaret amb el Josep de Cal Joan Gran, l’Antonio de Cal Pau Ponset com a regidors i el Duatis com a secretari, omplen la taula. Al veure en Ramon el deixen intervenir per exposar la proposta. En Ramon engega:

- El Roviralta regala la bassa per fer-hi una piscina municipal. L’Ajuntament només ha de dir que sí.

Silenci. El nom del Roviralta altera els ànims, i tots queden parats. No s’ho esperaven. Finalment en Fornaret reacciona.

- No acceptem. D'aquest ximple no se li agafa res – contesta el Fornaret, l'alcalde.
- A més a més, una piscina al poble és una immoralitat – hi afegeix el secretari.

En Ramon ja n'ha viscut d'enganxades amb aquesta gent i tot i això no deixen de sorprendre'l. "Quan al poble no hi havia aigua ni per poder-te dutxar que havies d'agafar una galleda i tirar-te'n una mica per sobre la cara, i aquell home reglava una bassa on l'aigua sortia de manera natural. La reacció de l'Ajuntament és per fer caure les ales al cor".

- Escolti, vostè perquè està aquí assegut amb una ploma, però si anés a la vinya amb uns arpiots o a l'era a batre, i al arribar al vespre pogués donar-se una dutxa ho agrairia. Una piscina no és cap immoralitat, la immoralitat és la seva –li deixa anar en Ramon al secretari.
- Amb en Roviralta no hi volem tractes ni deure-li cap favor- contraataca l'alcalde. I així el ple es va convertir en una anada i vinguda de retrets i atacs.
- En Roviralta pot ser un ximple però vostès són uns ignorants – contesta i marxa del ple.

La resta de regidors, en Josep de Cal Joan Gran i l'Antonio de Cal Pau Ponset, quan en Ramon ja és fora, proven de fer baixar del burro al secretari i a l'alcalde, a ells també els sembla una bona idea tenir una piscina municipal. Però tampoc ho aconsegueixen i Hostalets no té piscina municipal fins molts anys després. Els temps avancen però el règim polític segueix encarrat, quiet.

Decebut, una vegada més amb el govern municipal, surt del foc per caure a les brases quan el contracta l'Ajuntament de Vallbona quan decideix actuar per solucionar la manca d'aigua al municipi. I és amb aquest encàrrec que se n'adona, més que mai, que les raons i les disputes per la gestió i el repartiment de l'aigua són el mal de tots els pobles. Se li fa present que els que poden, quan tenen en les seves mans la capacitat de repartir l'aigua, molt menys sovint del que seria convenient, miren pel benestar general.

En un primer moment, quan l'Ajuntament franquista de Vallbona, amb en Cases com alcalde, li demana que busqui aigua, ell se n'alegra. Ja ha pres vistes del terreny quan ha anat a fer altres pous per aquella zona, i sap on trobar-la. Tot i així, per assegurar-se'n, fa una inspecció que li confirma, altra vegada, la hipòtesi. L'analitza mentalment, en fa un pressupost el més ajustat possible tenint en compte que és pel benestar dels veïns de tot el poble i es presenta a la consistori el dia de la sessió plenària.

De Vallbona, en Ramon en coneix els carrers, hi té algun amic i sap que com els Hostalets les han passat magres amb l'aigua. S'abasteix amb les fonts dels voltants que en alguns mesos d'estiu queden seques. Està assegut davant dels regidors mentre aquests discuteixen en el plenari. Sent que parlen però no escolta què diuen, té el cap en l'exposició del projecte que ha vingut a presentar. Dins del cap del Ramon el secretari municipal, de lluny, llegeix molt seguit i ràpid l'ordre del dia. Quan el secretari pronuncia 'aigua', ell, amb el cap als núvols, connecta automàticament. Li donen la paraula perquè exposi el projecte.

- Puc fer un pou que tregui un milió de litres cada dia i que arribi, per un preu just d'un milió de pessetes, a la plaça de l'església, al centre del poble.

Quan ha acabat se'ls mira i li dóna la impressió que no els hi ha acabat de fer gràcia, i això que considera que és una gran proposta. Els regidors es miren entre ells, murmuren, xiuxiuegen, remuguen i finalment li donen el veredict.

- Aquest preu és inacceptable.
- No puc permetre'm ajustar-lo més. Només s'ha de costejar les canonades...
- No en volem saber res dels vostres serveis.
- D'acord, doncs bona nit tinguin- els contesta el Ramon, i entre dents i sense entendre massa el perquè d'una resposta negativa per part del Consistori remuga- ja us ho fareu.

No passa bona nit perquè no deixa de donar voltes a la qüestió. El seu preu està molt ajustat perquè té dissenyat que amb el sistema sífó, un sistema ja utilitzat en els aqüeductes romans, que permet que l'aigua segueixi el curs desitjat i superi els obstacles del terreny sense necessitat de bombejar-la. És a dir, per la teoria d'en Ramon, les aigües que ha localitzat arriben soles fins al centre del poble, sense una força externa que les impulsi. L'única cosa que s'ha de costejar són les canonades. És un preu just. Passa la nit del lloro però al final deixa de banda els pensaments i aconsegueix adormir-se unes hores fins que el sol comença a treure el cap. Una vegada està vestit i esmorzat, se'n va cap a Piera a buscar la Igualadina, el bus que l'ha de portar a Barcelona, a fer uns encàrrecs.

Quan puja al bus es troba amb una sorpresa: l'alcalde de Vallbona que el dia anterior ha refusat la seva oferta i que li ha fet donar voltes i voltes al llit. Està assegut en un dels seients, també direcció a Barcelona.

- Ramon, vine aquí que xerrarem una mica durant el trajecte.

Es col·loca al costat de l'alcalde sense dir res, escoltant tota la cantarella que li deixa anar el de Vallbona.

- Saps què? Ahir vas ser ben burro tu. Ahir, darrere teu va venir el Martí Canudes a oferir davant de tot el plenari portar-nos l'aigua fins al poble, tal i com t'havíem encarregat. El seu pressupost era de 17 milions.
- Jo us ho oferia per un i ja ho va trobar car.
- Perquè aquest no és un preu teu per a nosaltres. Hauries d'haver-ne demanat 8 o 10 com a mínim, perquè t'ho acceptéssim.

No dóna crèdit, com més car és el pressupost més hauran de pagar els veïns en contribucions per poder costejar l'arribada de l'aigua.

- És aigua pel poble...- diu exasperat en Ramon.
- Deixa estar el poble! Amb aquest pensament et fotràs de gana! El teu pressupost era tan petit que no hi havia marge perquè en poguéssim sucra alguna comissió.

Quan m'ho explica es fa present que ha interioritzat que el món funciona amb una filosofia diferent a la seva. Ell s'ha resistit a canviar la pròpia per molt que anés en contra del seu propi interès personal. Ha interioritzat que les coses, en el seu món –igual que en tants d'altres, com el dels pagesos- funcionen com funcionen.

Malgrat tot, de tota aquesta història, el que més molesta el Ramon no és la diferència de mentalitats, sinó que el projecte del Martí Canudes, 17 vegades més car que el seu, inclou el bombeig de l'aigua. Per a ell, l'aigua podria arribar a Vallbona sense necessitat d'utilitzar bombes, només fent ús de les lleis de la física. "Bombar l'aigua és un disbarat! No caldria malgastar tanta energia si féssim servir la mateixa força e la natura". I això l'emprenya. Enlloc, en tot el període de l'arribada de l'aigua corrent, aconsegueix fer-se escoltar: ningú treu aigua sense l'ajut d'una bomba.

La dualitat entre les formes de fer del poder, que vol controlar el negoci per tenir el control del recurs i tots els beneficis que se'n desprenen, amb en Ramon, que creu en la seva llibertat i pel dret universal de l'accés a l'aigua, es personifica entre ell i en Josep Maria Junyent, un pagès, constructor i especulador que s'encarrega d'urbanitzar els barris perifèrics de Piera, especialment pensats per la immigració del sud d'Espanya. Ells dos s'autoanomenen: el Junyent ric i el Junyent pobre. Coincideixen perquè tots dos volen trobar aigua. El Junyent ric hi vol guanyar diners, com més millor, i en Ramon simplement vol trobar-ne perquè li agrada.

La mort lenta del caciquisme i la pèrdua de poder dels propietaris rurals per l'abandonament de la pagesia, provoca un canvi en l'estructura social. El negoci ja no està en fer pagar les parts de la collita als pagesos rabassaires. Per fer diners, a la segona meitat del segle XX, aterra a la zona l'especulació urbanística, lligada a la requalificació del sòl, labor a la que es dedica el Junyent ric. Els temps canvien i les formes d'enriquir-se també evolucionen.

Aquest personatge és un dels responsables que a dia d'avui Piera tingui 17 urbanitzacions a més del nucli urbà principal. Durant la segona meitat del segle XX el seu negoci consisteix en comprar per quatre duros els terrenys agrícoles dels pagesos –quan la pagesia ja no dona per viure- i vendre els terrenys, amb un preu molt superior, als immigrants que havien arribat anys enrere del sud i que volen una parcel·la per passar-hi el cap de setmana i tenir-hi l'hort.

Com que en principi la construcció de moltes de les cases no és legal, la policia s'hi desplaça cada dos per tres. La parella de guàrdies civils es planta davant de les obres que en Junyent fa a la urbanització per demanar-li que les aturi immediatament. En Junyent ric els contesta educadament que sí, sí, que ara paren. Crida a tota la tropa que hi té treballant i aturen màquines.

- Que tengan un buen día señores – els diu el Junyent als guàrdies quan se'n van altra vegada. I tot just no han arribat al capdavall del carrer que crida:
- Tothom a treballar altra vegada.

Sense massa interès ni mitjans de les autoritats per frenar-ho, les urbanitzacions creixen com bolets. Amb el temps, aquestes urbanitzacions il·legals i sense cap tipus de serveis formades

per segones residències es converteixen en l'habitatge principal i únic de moltes famílies. Una estructura urbanística que dificulta la participació i la integració en el nucli de la població.

Els problemes socials que n'esdevinguin o en la línia legal que frega cada vegada que ven un terreny són menys fonamentals que els beneficis que en surten. Per evitar-se possibles problemes en aquests negocis, el Junyent va sempre ben acompanyat: el Gatnau li fa de guardaespalles amb un revòlver penjat darrere els pantalons.

En Ramon el defineix com un home molt intel·ligent i sense escrúpols: “Enredava a tothom però com que en sabia tant de parlar acabava deixant a tothom content.”

Entre les barriades hi ha Can Canals, que agafa el nom de la vella masia que hi ha a la zona, dins del terme municipal de Piera però a quilòmetres de distància del nucli. Entremig de la masia, hi apareixen construccions simples, austeres, fetes amb una sabata i una espardenya. Els carrers són els camins del propi bosc que regnava fins abans de l'arribada dels nous habitants. No hi ha llum elèctrica i l'aigua arriba amb penes i treballs. Un dels habitants aconseguix estalviar quatre cèntims i demana a en Ramon que li construeixi un pou amb prou caudal per abastir la casa.

La barraca on en Ramon arriba està, com les del seu voltant, a uns 11 quilòmetres del nucli de Piera i s'hi arriba per un mal camí que travessa la riera. La construcció la va alçar amb les mans el propi propietari, que sense massa idea ni d'arquitectura ni d'enginyeria i uns pocs coneixements de manobre. El resultat no és dolent, li ha quedat una de les més dignes del barri que està començant a créixer. Vingut del sud d'Espanya en les últimes dècades, l'home, juntament amb la seva família, s'instal·la en una de les ciutats dormitori de la conurbació més pròxima de Barcelona, en un pis que al cap dels anys potser diran que pateix aluminosi i que té deu vegades menys metres quadrats que la casa del *pueblo*. I allà, ficat com les anxoves s'hi ofega, troba a faltar el tros i una mica de verd. Fins que arriba el Junyent ric per oferir-li una parcel·la amb l'aire de desitja a les afores d'un municipi que mai abans havia sentit anomenar: Piera.

Enmig de pins enormes en Ramon busca l'aigua per el nou encàrrec. Quan se n'assabenta en Junyent ric, que temps abans ha venut la parcel·la al propietari, no hi està conforme. Vol ser ell qui subministri l'aigua a les cases de les “seves” urbanitzacions per així cobrar-ne el servei. En Ramon no ho troba just: si l'amo de la casa vol tenir un pou per no haver de dependre del subministrament del Junyent ric té tot el dret a fer-se'l. Al final el pou es fa però el Junyent ric aprèn la lliçó: si no pots amb l'enemic, aliat amb ell, diuen. Contracta a en Ramon perquè aquest no torni a anar més al seu aire, i li demana que treballi per a ell. D'un problema en torna una solució. Sempre se surt amb la seva.

A partir d'aleshores en Ramon comença a treballar per al Junyent ric, acompanyant-lo a buscar aigua per abastir les urbanitzacions que estan creixent a marxes forçades. El dia que firmen el contracte pel primer encàrrec es citen al despatx del Junyent.

- Si has de treballar per mi no vull que tinguis problemes – diu el Junyent.

Obre el primer calaix de fusta de l'escriptori que deixa anar un petit grinyol, agafa amb decisió el que hi ha dins i ho col·loca sobre la taula, a la vista d'en Ramon.

- Vull que portis això – continua assenyalant amb la mirada el revòlver que acaba de deixar sobre la taula.

En Ramon queda parat.

- Jo d'eines d'aquestes no en gasto, ja pots tornar a guardar-ho.

Aquesta és la seva filosofia m'assegura en Ramon. I perquè m'esperoni d'entendre de quina manera és, m'explica tota una sèrie d'anècdotes que viu mentre treballa per a ell.

M'explica que en una ocasió, en una de les urbanitzacions que construeix en Junyent ric, aquest necessita millorar el camí que la connecta: fins aleshores només s'hi arribava amb un estret camí de carro. Més ample que llarg, decideix arrancar totes les oliveres i vinyes que hi ha al voltant del camí per fer realitat a una carretera més ample, sense demanar cap permís a ningú. A mig fer, apareix el pagès, l'amo dels arbres que s'estan arrancant, molt enrabiat. Aquells arbres són importants per a ell i la seva família.

- No deixaré passar les màquines – diu en Ramon que crida el pagès a en Junyent.

Amb una calma que l'identifica, aquest intenta calmar el propietari.

- Què et sembla que pot costar això? Et pagaré el que em demanis per aquest tros si deixes passar les màquines.

El pagès està parat davant l'oferta i li diu:

- Mínim mig milió de pessetes.
- I per aquesta misèria crideu? Va, us en donaré un milió.

Es donen la mà, el tracte està tancat, el pagès content i les màquines segueixen treballant. En Ramon que és allà per buscar el pou de la barriada li pregunta a en Junyent:

- No són molts diners els que li has promès?
- Et penses que ho pagaré? Quan hagi de pagar els arbres ja estaran arrencats i la carretera feta.

I funciona d'aquesta manera amb tothom, també amb en Ramon. Pacten un preu si troba l'aigua i un altre si no n'hi troba. Però a l'hora de cobrar sempre té problemes. Deixa de pagar-li una petita quantitat i li diu: "Com que te'n faré fer un altre ja ho arreglarem en el següent". I n'hi fa 5 o 6 més i no hi ha manera que ho arribin a "arreglar". "I ara el Junyent ric ja és mort i encara no està arreglat".

Una vegada, el demana perquè li busqui un pou a la Fortesa. Els amos de Can Castells, que tenen un planter d'arbres, necessiten un pou on hi surti un milió de litres d'aigua. En Junyent ric fa d'intermediari. El tracte és el següent, si en Ramon troba l'aigua que se li demana se li pagarà el doble, ningú, creu, però, que pugui trobar-ne tanta quantitat. En Ramon fa un pou de 80 metres de fundaria, les màquines que apareixen al mercat permeten cada vegada fer pous més avall, hi col·loca una bomba i en treu la quantitat que n'hi demanen. Ningú ho esperava. Surt "un pou boníssim" i compleix l'encàrrec.

Al cap de tres o quatre dies d'haver estrenat el pou, els amos del planter d'arbres el truquen, tenen un greu problema: del pou ja no en surt aigua. En Ramon no ho entén. Agafa els estris i explora, el pèndol li marca que segueix havent-hi la mateixa aigua. És cert que a vegades passa que al fer un pou es modifica el recorregut de les aigües però, aquell, n'està convençut, no és el cas.

La hipòtesi que considera és que en Junyent ha fet col·locar la bomba per sobre del nivell de l'aigua per evitar haver de pagar tota la quantitat que havien pactat. S'ho tem però no ho pot demostrar perquè l'encarregat de la bomba no vol tenir problemes i li diu que ell no pensa tocar res, que no ho veu clar i que si no surt aigua potser és que no n'hi ha.

- Tu pensa el que vulguis, jo algun dia, si ningú m'ho vol explicar, en trauré l'entrellat.

Com que finalment cobra la meitat de la quantitat pactada perquè, en teoria, no ha aconseguit trobar els litres pactats, se li acaba la paciència. Se'n cansa, es planta i li diu a en Junyent que no n'hi farà cap més on hi intervingui ell. "El Junyent era un *malandando*", em diu. I uns anys més tard, quan l'encarregat renyeix amb el Junyent ric, li confessa la maniobra: en aquell pou havien col·locat la bomba per sobre del que tocava per no haver de pagar tant.

Tot i aquesta forma de fer, en Junyent ric aconsegueix impunitat perquè sap moure's bé en aquest món. En Ramon es cansa de treballar per a ell però em confessa que li té certa enveja, de tan pillet i intel·ligent com és, sempre se surt amb la seva.

El dia que en Ramon té una copa de mistela amb una coca de la Cantina davant dels nassos i quan amb tota la tranquil·litat del món es disposa a menjar-se-la entra un home que demana per en Josep Maria Junyent, "ensenyu-me on el puc trobar que he vingut per matar-lo", en Ramon diu que crida. Al veure'l tan exaltat el cambrer demana a en Ramon que vagi a buscar-lo.

La Cantina només tanca dues o tres hores a la matinada, la resta del dia manté les portes obertes a anants i vinents. Aquest bar de l'entrada de Piera és on passen, i si no passen s'expliquen, totes les històries del poble. Un lloc de trobada, un espai de socialització freqüentat sobretot per homes que hi van a l'hora de dinar entre jornada i jornada. Entre la clientela més freqüent hi ha també en Ramon, on cada dia n'aprèn una de nova: que si la Conxita de Cal tal s'ha trencat una cama o que si el Rosset de Masquefa ha tancat el negoci. Entre totes les coses que s'aprenen a la Cantina, moltes s'aprenen dels que hi arriben despistats, sense saber on van, aquells que no són del poble i no coneixen res, el primer lloc que troben i entren a preguntar sempre és la Cantina. Fins que un dia, entre aquests despistats n'arriba un de ben enfadat.

En Ramon adverteix a en Junyent.

- Està enfadat. Porta molt mala *sombra*
- Bahh, tonteries. Ja veuràs quea aquest que està tan emprenyat m'acabarà pagant el vermut

Quan arriba en Junyent, l'home que l'espera nerviós i al veure'l, se li abraona i comença a increpar-se. Sense imputar-se, el Junyent l'aparta i li pregunta perquè està tan exaltat. Tenen

els seus tractes i el Junyent sap jugar molt amb les paraules. Capaç de vendre una nevera a un esquimal i que aquest senti que ha fet un gran negoci, enreda a pagesos i *parcel·laïres* com vol. En moltes ocasions, com en aquest cas, fa servir la retòrica per sortir-ne airós. L'home que ha entrat a la Cantina volent matar el Junyent, en surt havent-li pagant la copa.

A vegades no tothom es deixa convèncer tant fàcilment, i és aleshores quan, en Ramon diu que s'explica pel poble, fa servir l'arma, per espantar. I entre una cosa i l'altra, fa el que li dóna la gana.

El Junyent ric es diferencia de la resta de particulars pels qui treballa en Ramon perquè ell no necessita l'aigua per regar o per beure sinó per fer-hi negoci. La demanda d'aigua va molt més enllà de la necessitat vital i es converteix en un mitjà per guanyar-hi diners, per especular-hi, tal i com fa amb la terra.

En Ramon es deleix per buscar l'aigua, sent l'aigua sota els peus i la necessitat imperiosa de descobrir-la, com els qui busquen tresors amagats sota terra, més potser per l'aventura de buscar-los que per la il·lusió de tenir-los finalment.

Les ganes d'aventura se li dilueixen durant la temporada que treballa per en Junyent ric: quan treballa per a ell està sempre alerta, a l'aguait perquè ni a ell ni els que necessiten aigua pateixin alguna de les seves enredades. Això fa que l'alegria que havia sentit anys enrere al trobar aigua per segons quines barriades i cases, no la sent en aquest moment.

Amb tot plegat, abandona la feina. Definitivament no farà més pous per en Junyent ric. I com que necessita guanyar-se la vida d'una altra manera. Aquesta vegada, ja a finals de la dictadura, el que troba és treballar com a paleta.

Igual que el Junyent ric s'enriqueix amb la urbanització de cases i barriades, no és l'únic que ho fa. La febre de la construcció ha arribat i, per tant, també es necessita mà d'obra. Es comença a construir de valent a tot arreu: la immigració necessita cases per viure i l'augment del nivell de vida i els canvis d'hàbits fa que avis i fills ja no comparteixin habitatge: més cases cada vegada més petites per nuclis familiars més reduïts.

Treballa de paleta durant aquest auge de la construcció amb l'empresa del Gabarró de Piera, un home que un dia em diu que és com el seu pare de com l'ajuda sempre que ho necessita. Coneix el Gabarró per primera vegada quan té 11 anys, en el primer pou que fa a la Bòbila de Piera. Fins anys després no hi coincideix més treballant, i en aquest moment quan ho fa, comprova que no ha canviat gens, "és el mateix bon home i treballador de valent". De totes maneres, no s'acaba de desempallegar del Junyent del tot, ja que l'empresa d'en Gabarró també treballa pel Junyent. Com a mínim aquí no hi haurà de tractar.

Les cases s'han de fet ràpid, no hi ha temps per aturar-se en la qualitat, la qüestió és cobrar al preu fet i fer-ho com més de pressa millor. Un dels primeres encàrrecs és en la construcció del barri Montserrat, uns carrers que toquen a la via del tren de Piera i on mesos abans encara era ple de vinyes. Són carrers de cases barates, senzilles, petites i de planta baixa. En Ramon arriba el primer dia i encara veu les restes dels ceps de vinya que fins fa pocs mesos lideraven la zona.

La vinya deixa pas al ciment. Li ensenyen els plànols de com han de ser els habitatges que han de construir. Com que són cases tan simples i que s'han de vendre per tan poc, els fonaments els fan amb el motocultor del Ramon. Són casetes petites que no necessiten molta profunditat i la terra tova del terreny ajuda a remoure i enfonsar, una mica, el terreny. “No teníem altres eines, i en comptes de picar amb pic vaig preferir fer-ho amb el *motocultor*.” Amb tres o quatre pams ja en tenen prou per tirar amunt la casa, que les fan com a xurros.

Una vegada tenen els fonaments, cada dia al matí, la Bòbila de Piera deixa a cada treballador 800 totxanes roges davant dels morros. Les ordres són clares: quan acaben de col·locar-les totes, aleshores han acabat el jornal.

Però els treballadors, després de dos dies de veure tantes totxanes, estan una mica marejats. Un dia quan ja és l'hora de dinar i han col·locat els bastiments de les finestres on els corresponien tenen un problema, els sobra un bastiment. Revisen les finestres i comproven que totes tenen bastiments. Aleshores a en Ramon se li encén la bombeta. Sense que ningú el vegi, va corrents cap a l'última casa on li ha tocat treballar a ell. Efectivament, marejat de tants totxos i tan concentrat en alinear-los i en pujar la paret, s'ha oblidat de fer la finestra de la cuina. Aquella casa no té finestra!

De lluny sent les veus dels companys com observen el bastiment de més i fan hipòtesis sobre el que pot haver passat: “Segur que el fuster n'ha fet un de més”, consensuen la majoria. Com que és hora de dinar marxen cap a la Cantina. En Ramon, en canvi, es queda a l'obra. Ha d'arreglar el problema abans no tornin. I sense dir-ho a ningú tira la paret que fa pocs minuts ha alçat, aquesta vegada hi deixa el forat per encabir-ho la finestra i la torna a pujar. Agafa el bastiment que ha sobrat i el col·loca on li correspon. Al tornar a treballar ningú se n'adona de res. No és fins l'endemà al matí que algú pregunta on és el bastiment que havia sobrat el dia anterior. Ningú arriba a saber mai on va a parar.

“Construíem a la velocitat de la llum. Sempre penso que aquestes cases van ser fetes com el pont el pont del Diable de Martorell”. Tant ràpid que comencen a fer els fonaments amb el motocultor un dilluns i dissabte les cases de mig carrer ja són cobertes amb només uns cinc o sis homes treballant.

Li pregunto que si realment calia anar tan de pressa i em diu que sí, que ell en aquella època necessita cèntims i per això ho feia tan ràpid, per cobrar abans i no estar-s'hi tants dies. En realitat, crec que també s'ho passava bé, jugant amb els totxos.

A l'acabar la jornada laboral i abans d'anar-se'n a dormir somiant amb totxos, es queda a anivellar la terra de l'espai on després s'hi col·locaran els garatges de les cases. Al cap d'unes setmanes barallant-se amb les totxanes, el treball s'alenteix. En la següent tanda no poden anar tan de pressa perquè el terreny del carrer de dalt té més pendent, els fonaments costen més de fer –el mètode encara és a pic i pala o com a molt amb motocultor- i a més, n'hi ha que ja les fan de dos pisos, perquè així després el constructor les pot vendre a un preu més alt.

I amb això torna a passar-ho bé amb la feina, la seva vida. Perquè l'aigua li interessa sempre hi quan pugui fer-la anar a la seva manera. Igual com totes les altres coses. I si no és així, com en el cas de les feines que fa per en Junyent, se'n cansa, diu que prou. L'experiència com a paleta

li agrada, és dura i moguda. Un treball amb les mans, la terra i sota el sol que li dona el plaer, quan acaba cada jornada, de notar-se cansat amb alguna cosa feta, construïda, esdevinguda de la pròpia força de treball. Li agrada com també gaudeix d'anar a veure com surt l'aigua d'un pou després d'haver-lo fet, o com li agrada veure com neixen els raïms després d'haver-los cuidat durant tot l'any. Després de setmanes de posar totxos, hi ha unes llars que són realitat.

L'auge de la construcció dura anys però al cap d'un temps en Ramon troba a faltar els pous. És aleshores quan li surt un encàrrec que li recorda el perquè sobretot, sobretot gaudeix amb l'aigua. Ja a la maduresa, la vida adulta troba el pou més bo de tots els que ha fet a la vida.

El contracta un pagès que té una propietat entre Sant Joan Zamora i Gelida on hi té pomeres, presseguers, i altres arbres fruiters. El problema sempre li arriba als estius, quan es troba que no té prou aigua per regar-los amb condicions. Els altres pagesos dels voltants tenen el mateix problema, igual que el Junyent ric, que fa poc ha construït la urbanització del Pi Gros i no aconsegueix trobar aigua d'allà a la vora.

Quan en Ramon arriba al terreny sap que aquella zona és seca i que li costarà trobar una mica d'aigua, però s'equivoca. Quan ressegueix el terreny, en una de les puntes on hi ha les pomeres, el pèndol li marca una prova de 50 o 60.000 litres d'aigua per hora, un disbarat. En una profunditat de 4 o 5 metres, gairebé tant alt com la riera. Exaltat ho comenta amb el pagès.

- Segons la meua intuïció, aquí sota hi ha un caudal fabulós
- Si home! No hi ha cap camp d'aquesta zona que tingui un bon pou, tots donen poca aigua perquè aquesta riera és molt seca – respon el pagès pel qui treballa.

Ho proven, i el mateix dia al vespre ja tenen aigua. L'home té una bomba que fa servir per omplir les botes de vi i la col·loca per buidar el pou i calcular quanta aigua hi ha en aquell punt. Buiden i buiden però el pou no s'acaba de buidar de cap manera.

- Aquí sota hi ha un riu sencer – exclama emocionat en Ramon.

Al final han de posar-hi les bombes amb més potència per aconseguir buidar-lo. I mentre ho explica no deixa de dir adjectius de sorpresa, com si ho veiés: “Un pou fenomenal, hi sortia tanta aigua que fins i tot va venir gent a mirar-ho i el propietari anava dient ‘no ho digueu a ningú més que me’l prendran, me’l prendran’”.

L'home no va tan errat perquè al assabentar-se'n en Junyent ric, que té una urbanització a la vora que vol abastir, demana a en Ramon que li busqui un pou com aquell, per trobar l'aigua de la riera. M'explica que li va contestar que no i que per molt que busqués no enganxaria l'aigua que li sortia en aquell home.

- No trobaràs aquest caudal perquè no li arriba de la riera sinó que són aigües subterrànies d'una vena que arriba de Sant Llorenç, en algun tram està fins a 80 metres de fondària i en aquell punt puja perquè es troba amb un tipus de terra

impermeable. La prova la tens que la sorra de la riera i la dins el pou són diferents – li argumenta en Ramon.

Com que en Ramon no accepta i el Junyent ric és tossut, demana a altres que li busquin i li facin altres pous. En fa fins a 6 o 7 i l'únic que troba són caudals petits, com la resta de veïns de la zona. No se'n surt. L'únic que li queda és anar a veure l'amo del pou per intentar-li comprar.

- Per més *cuartos* que em donis, aquest pou quedarà per casa, encara que jo em mori, el tindran els meus fills.

Torna a estar feliç, ha aconseguit el millor pou de la seva carrera i a més en Junyent no s'ha sortit amb la seva, l'aigua és pel pagès. “El pou va ser la riquesa d'aquell home. Va esplanar el terreny i ho va convertir el regadiu. D'allà en sortia tanta aigua que durant mes d'agost surt més aigua del pou que la que baixa pel riu Anoia”.

Quan explica aquestes anècdotes sempre s'emociona.

Han passat els anys des del pou del Piula quan els dos Junyents, ja grans, coincideixen un dia dinant, un a la taula de costat de l'altre. Aquesta vegada, el Junyent ric no li repeteix el que sempre li deia quan es trobaven anys enrere, allò de: ‘Ramon, tu treballaràs molt i no en faràs ni cinc. I jo sense treballar tant, em faré ric’. No està per històries, està malalt i no li va tant la broma. Al veure com li porten el plat a en Ramon: un suquet de peix on hi suca pa.

- Ai senyor, quant pagaria per poder menjar un plat com el que menges tu. El metge em mana que haig de fer un règim estricte.
- Coi, paga perquè et curin, amb tants quartos que tens – li contesta en Ramon amb una mica de mofa.
- Si em poguessis treure el mal et donaria tots els milions del món.
- No, no me'ls pots donar perquè no tens tots els milions del món.

Abans de marxar en Ramon se li acosta cap a la seva taula i li diu:

- Tu seràs el Junyent ric però jo sempre he pogut anar per tot arreu i no necessito guardaespalles, puc anar sense por i quan camino pel carrer tothom em saluda sense rancors ni odis. Tu això no ho tens.

Assegut a casa seva i recordant l'anècdota, en Ramon em pregunta a mi: “Al final per què li van servir els diners? Si no podia gaudir de sucra pa amb el suquet de peix?”.

La vida i la felicitat és diferent per cadascú. La dualitat de caràcters que personifiquen els personatges no es trenca amb els anys, continuen sent el Junyent ric i el Junyent pobre, sense acabar-se de saber qui és el ric i el pobre de tots dos.

CAPÍTOL 5. El sentit de la vida

Dijous a la tarda de la primavera de 2015. Surto de casa quan des de la torre del rellotge toquen les set en punt, en coordinació amb l'hora que marca el meu mòbil. Camino de pressa pels darreres fins arribar a l'església. Poques cases més amunt hi ha Cal Ramon Pastor. Truco el timbre i tiro unes quantes passes endarrere per veure el balcó. Totes les cases són molt iguals: una porta grossa –algunes encara mantenen les dues portes de fusta que ocupen pràcticament tot el portal- un balcó al primer pis i un segon balcó més petit o una finestreta a l'altura de les golfes.

Penso en la història de les cases, construïdes pels pagesos amb l'auge de la vinya a mitjans del segle XIX quan des de dins la casa una veu que no és la del Ramon crida: "És obert!". Obro i sona un timbre molt fort, com cada vegada que s'obre la porta, similar al qual se sent a vegades a l'entrar i sortir de les botigues. L'entrada de la casa, ample i alta, és plena de papers. Fa olor a ceràmica i a vinya, i una mica també a primavera. A la finestra de l'entrada que dona al carrer hi ha unes balances d'aquelles velles de l'època en què encara era viva la Montserrat, la dona d'en Ramon, que s'encarregava de pesar i vendre les verdures de l'hort. Al centre hi ha una taula on, enmig de piles de factures i paperassa, surt un cap gros.

- *Goita l'escriptora. Busques al Ramon? Aquí no hi és.*

És el secretari de l'empresa que va posar en marxa en Ramon i que ara porta el seu fill. Ja es deu haver despitat una altra vegada, penso. Torno a sortir de la casa i pujo per la mateixa vorera unes quantes cases més amunt fins arribar a la farmàcia. Entro i la dona amb bata blanca de darrere el taulell d'uns 50 i escaig d'anys, em mira i bufa: "Ja se n'ha tornat a oblidar, oi?". Faig que sí amb el cap. És l'Elena de la farmàcia, la filla del Ramon que viu amb ell. Entra cap dins del magatzem de la botiga per agafar el telèfon i al cap d'una mica sento que diu: "Papa, hi ha la Marta aquí, que no se'n recorda que som dijous?".

- *Ara ve. Està pujant de l'hort – m'assegura posant els ulls en blanc.*

Al cap de pocs minuts en Ramon entra per la porta de la farmàcia amb un "Ei" ben fort i comença les explicacions.

- *Estava baix a l'hort que volia regar les plantes abans de venir per no haver de tornar a baixar després de la xerrameca.*

Sortim de la farmàcia tots dos i caminem les poques passes que la separen de la casa. Entrem a dins i l'home envoltat de papers no s'ha mogut de lloc. És el Joan de ca l'Ortiz, conegut com Òrtis perquè la gent del poble no sap pronunciar la 'z'. Aquest dia abans de començar a gravar la conversa em diu que vol ensenyar-me el pou de la casa, que es pot veure bé des del celler.

A baix al celler, a més del pou, hi té el centre d'operacions: eines, estris i utensilis que formen un taller personal que va a començar a muntar des de que era ben jove. Hi ha estris pels pous, per l'hort, per la vinya, pel bosc i pels tractors. És un celler el doble de llarg que els cellers de la resta de cases del poble, ocupa –en el seu cas- tot el llarg de la casa, amb el pati inclòs, perquè en Ramon, per tenir espai per treballar i guardar les eines, es va dedicar a foradar tot el pati de la casa per engrandir el taller.

Fem tot el recorregut per sota la casa i tornem a sortir a l'entrada. Abans de tancar les portes del celler crida diversos noms, per si de cas els gats s'hi han colat. La casa és plena de gats, no sap quants n'hi ha, potser sis o set o més. A l'Elena li agraden molt.

Anem cap a dalt al menjador on ens instal·lem al llarg de la vintena de trobades que tenim. La casa on va néixer i on vol morir-se penso que no deu haver patit masses variacions de decoració en els últims 40 anys. Al passadís hi ha fotos de la família i amics que ha anat penjant l'Elena, també alguna imatge de sants i de fons el paper de flors de les parets. Al menjador, la llar de foc està tapada, hi ha una taula amb un *tapete* de flors, un bol de ceràmica ple de fruita, unes cadires de fusta antigues i una calaixera. El que m'agrada més és la petita porta que dona sota escala, és l'espai del rebost.

M'aconsella que vigili amb la jaqueta, pels gats, que a vegades les graten. Volten per tot arreu, puguen i baixen de la taula mentre parlem. Darrere meu hi ha una capsa de cartró amb uns gatets acabats de néixer que encara no han obert els ulls.

Un cop aposentats reviso els temes que vam tocar la setmana passada. En Ramon m'escolta. Porta la jaqueta bruta de terra de l'hort, s'asseu amb les mans juntes i sense papers. Quan acabo diu:

- Doncs avui et puc explicar el pou del Bedorc i potser també el de Can Antiparro!

El comença a explicar les anècdotes desordenades, segons li venen a la memòria. És difícil conduir-lo, i encara més que parli d'una altra cosa que no estigui relacionada amb l'aigua, una vegada i una altra torna als pous.

Darrere seu hi ha la calaixera amb un nen Jesús força gros que dorm en un llit i la imatge de la Sagrada Família dins d'una caps de fusta. La imatge se la passen entre les cases del mateix carrer des de que ell era petit, com a mínim, fins encara ara. Cada un dels tres carrers principals té una imatge i cada dia la té un veí diferent, perquè li guardi la casa.

- Ara ja hi ha molts veïns que no es coneixen. Tothom treballa fora i molts són nouvinguts que no estan arrelats i tenen poca estimació al poble. Abans érem molts menys i hi havia molta més vida. Els pocs que quedem ens anem passant encara la Sagrada Família.

Al mig de la conversa li demano un got d'aigua. Obre la petita porteta del rebost i treu l'ampolla de l'aigua amb un invent incorporat: per evitar haver d'alçar l'ampolla per tirar l'aigua al got, en Ramon hi ha col·locat el mateix sistema que porten les ampolles de sífó. Només prement la palanqueta raja l'aigua: "Ho veus com funciona?"

L'invent del sífó el fascina. Per explicar-me com pot aplicar-se dins dels pous, treu una llibreta i n'arrenca un paper per fer-hi quatre línies que vindrien a representar el mecanisme que m'intenta explicar. Jo penso que quan arribi a casa ja buscaré exactament com funciona el sistema per internet perquè amb les línies del Ramon no m'hi acabo d'entendre.

Aquest dia ens centrem en els projectes, les idees que té per arreglar, segons ell, el món. O el que és el mateix, la situació de l'aigua a Catalunya i, especialment, als Hostalets. I per fer-ho, el sistema del sífó hi té un pes important.

La major obsessió que en Ramon ha tingut a la vida ha estat aconseguir aigua de bona qualitat i assequible per a tots els veïns dels Hostalets. I encara que ha trobat aigua per a molts pagesos, barriades, masies i municipis, mai s'han fet realitat els propis projectes portar-la al poble. Ningú és profeta en la seva terra, diuen. Ell, però, no ha deixat mai d'intentar-ho.

Quan per primera vegada a la vida, als 50 anys, té dret a votar, sembla que la seva sort pot canviar. Franco és mort i tot té ganes de millorar. Ell, després d'anys treballant sobre el terreny, vivint de l'experiència de fer pous dins de la terra, entenent com funcionen els cursos interns de l'aigua subterrània, considera que els sistemes que s'utilitzen per abastir els municipis d'aigua dolça, els pantans, la dessalinització o les depuradores, beneficien a les empreses que presten el servei i no als ciutadans. L'arribada de la democràcia li obre l'esperança i creu que l'alternativa que defensa per a la gestió de l'aigua podrà fer-se realitat.

En un context on tot es renova, es decideix a posar per escrit la idea que ha anat gestant al llarg dels anys. La proposta tracta de millorar l'abastiment dels Hostalets, i dels pobles dels voltants com Collbató, Piera i el Bruc, a partir de fer-hi arribar l'aigua subterrània de la vora Manresa, que prové de dins de les muntanyes. Pels desnivells del terreny que calcula no hi hauria necessitat de ser bombada, des d'allà podria canalitzar-se fins on sigues necessari i hi arribaria gràcies a la llei del sífó. "La llei del sífó demostra que fins a 12 metres l'aigua puja amunt de manera natural. Així podríem estalviar molta energia".

El projecte el presenta a la Diputació de Barcelona i a la Delegació d'Aigües de Barcelona per mediació de l'Institut de Sant Isidre, on s'inscriu l'Associació de Radioestesiastes de Catalunya, i el firma el Jordi de Camps, el Marquès de Camps de Can Mata. El seu nom té més prestigi que el d'en Ramon i li faran més cas.

La Diputació els dona resposta: "El projecte no pot tirar endavant. Per fer-lo efectiu seria necessari travessar centenars de parcel·les particulars que no tenim potestat de travessar". Sabent com funciona el món, en la seva proposta inclou un recorregut de l'aigua per la cuneta de la carretera, per tal de no afectar als propietaris dels terrenys. Però la solució que proposa, el projecte no prospera. Queda guardat en un dels calaixos de la gran administració de la Diputació de Barcelona.

Malgrat la negativa, ell està convençut que el seu projecte estalviaria energia i garantiria una aigua de qualitat i amb abundància a la zona. "En un futur s'acabarà fent. És la solució més raonable". El futur dirà.

De la mateixa manera que li ronda pel cap la idea pels Hostalets i s'anima a presentar-la, estudia extrapolar-la al conjunt de Catalunya, que també podria gaudir d'un sistema similar al qual defensa pels Hostalets. Els projectes, en tots dos casos, compten amb dues idees principals: l'aigua pot sortir de sota la terra, no són necessaris pantans, dessalinitzacions o grans depuradores; i pot arribar fins als pobles sense bombes que l'impulsin, només analitzant els desnivells dels terrenys és suficient. En el cas del projecte per abastir tot Catalunya, la

defensa la fa des de casa seva, davant de la meva gravadora o de l'Elena, que se'l mira escèptica amb aquestes teories. Cap administració rep mai cap altra proposta d'en Ramon.

“Per dins dels Pirineus hi passen uns rius subterranis que sense fer grans pressupostos donarien per abastir tot Catalunya, i convertir el país en un país de regadiu. Tenim els pantans fets però dins de les muntanyes hi ha grans caudals d'aigua, rieres d'aigua subterrànies d'on sortirien uns caudals boníssims. I aquesta aigua, la meua petita experiència m'ho ha ensenyat, podria arribar on fos necessari i estalviar molt en bombejat.”

Segons en Ramon, les aigües subterrànies permetrien acabar amb la manca d'aigua i en molts dels sistemes que hem utilitzat fins la actualitat. No és l'únic que ho pensa, altres veus, també des dels marges, dissidents, desconegudes, poc escoltades i valorades comparteixen la mateixa idea. En el llibre de “Els bruixots de l'aigua. Els saurins a Catalunya” de Rosa Canela, diversos saurins entrevistats, que no es coneixien entre ells, apunten una hipòtesi semblant a la d'en Ramon. En Ramon Roset, del Pla de Santa Maria, assegura que per sota Catalunya passen rius subterranis amb més aigua que l'Ebre que acabarien amb la falta d'aigua del país.

I igual que en Ramon intenta exposar la teoria a la Diputació de Barcelona sense èxit, l'entrevistat per Canela envia cartes als ajuntaments, a la Guàrdia Civil i fins i tot al rei amb la seva teoria. Ningú li contesta mai les cartes i fart de ser ignorat, es decanta finalment per la via judicial i interposa una denúncia al ministeri d'agricultura espanyol. En la denúncia escrita per la Guardia Civil del Port d'Armentera, de Tarragona, s'assenyala literalment: “Manifiesta que quiere poner en conocimiento a todas las autoridades y ciudadanos de que existe agua por todas partes y que piensa que los ciudadanos estamos siendo víctimas de un fraude. Que hace años que encuentra ríos muy caudalosos [...]. Que utiliza una péndulo [...]. Que hace años que se ha dedicado a mandar escritos, tanto a Ayuntamientos como organismos tales como Medio Ambiente y que no se le ha hecho caso”.

No és més que una opinió que arriba de la perifèria, ni en Ramon ni la resta de saurins són reconeguts per la comunitat científica ni per les administracions, encara que aquestes últimes, en diverses ocasions, com demostra l'experiència d'en Ramon, han utilitzat els seus serveis a l'hora de buscar aigua. No tenen res que certifiqui els seus coneixements, només la creença popular i la feina feta al llarg dels anys. Com Canela fa la mateixa comparació entre el metge i el curandero, i el geòleg i el saurí. La ciència oficial i la pràctica arrelada al passat.

Quan en Ramon m'explica les teories sobre els rius d'aigua subterrània que estan dins la terra de Catalunya els quals no se'ls hi treu ni una mínima part del seu potencial, truco a l'ACA per contrastar les opinions, per saber que n'opina l'oficialitat. Parlo amb la Montse Alomà, cap de premsa de l'ACA, i m'assegura que els saurins són una figura popular sense cap evidència científica. De les teories dels saurins, l'Agència no en fa cas: “Els tècnics es basen en estudis d'hidrogeologia, que tenen rigor i estan contrastats. L'opinió de l'Agència respecte la seva tècnica no és positiva, perquè nosaltres ens basen en evidències científiques”.

No és una resposta que m'estranyi. Però la realitat és complexa i els saurins continuen treballant perquè la hidrogeologia que defensa l'ACA també té un marge d'error a l'hora de localitzar l'aigua similar al de la radioestèsia. “El percentatge d'error dels saurins és molt semblant al dels professionals que utilitzen una tècnica més avançada”, es diu en el llibre de

Canela. Potser per això encara ara moltes empreses contracten els saurins. Es creguin o no els seus mètodes, són molt més econòmics. Com a mínim fins al moment.

Però malgrat que treballin, els saurins estan al marge, no hi ha explicació ni tan sols cap escola on s'ensenyi la tècnica. Aquests personatges han nascut en una barreja entre les creences i el coneixement popular, sense acadèmia ni institucions. La professió s'ha transmès de pares a fills i els propietaris, empreses i petits pagesos els han cridat quan els hi ha convingut, quan han patit sequeres o manques d'aigua. Han treballat molt, com en Ramon, sense entendre del tot els sistemes en què es basaven, però, convençuts, per l'experiència que funcionava. No hi ha raons, encara, que expliquin la seva ciència. La seva gràcia probablement està en el fet que no hi ha cap explicació. En un món on tot necessita un perquè, els saurins estan cada vegada més a les perifèries però a peu de carrer, a punt per actuar sempre que ho demanin els qui tenen a prop. "Els geògrafs tenen la ciència, però no tenen prou coneixement del territori; els falta trepitjar-lo", assegura una font de Canela.

A en Ramon li sap greu que les seves propostes no tinguin cap mena de credibilitat, no per ell sinó pel que es podria guanyar la societat si es fessin realitat. Si l'aigua sortís de l'interior de la terra no seria necessari aturar amb formigó el curs d'un riu, com fan els pantans. Unes fortes comportes que retenen milions de litres d'aigua dolça. "No som conscients de la força hi ha dins la terra, no la podem mesurar perquè la nostra intel·ligència és massa petita. Déu no ho vulgui que es trenquin les comportes d'algun pantà i es despregui tota l'aigua. Pot provocar una desgràcia i fer una matança de gent. En comptes de pantans tant grossos, s'hauria d'apostar per unes basses petites a dins dels llocs més fons amb els desnivells".

Han passat prop de 30 anys des de que en Ramon va presentar el projecte a la Diputació de Barcelona i ben poc s'ha mogut en la direcció que ell defensa. I tot i això, malgrat tenir en contra totes les opinions, ell es nega a canviar d'opinió, està convençut que té raó, està convençut que la terra amaga tota l'aigua que necessitem sense que haguem de tallar els cursos dels rius, i que pot arribar fins a casa nostra de manera natural, sense que haguem d'impulsar-la amb les bombes.

"El sistema actual de bombeig només beneficia a les empreses encarregades de fer arribar l'aigua als pobles. És rentable per a ells però no per la població que ha de pagar un preu molt més alt per l'aigua que consumeix. Alhora els propietaris no volen que els prenguin l'aigua del seu terreny. Tothom té por sempre de quedar-se sense i es pensen que per tenir un tros de terreny l'aigua que hi ha sota és seva. No és així, l'aigua no és de ningú, és de la naturalesa, és com el cel."

La idea de fer arribar l'aigua a partir dels desnivells del terreny i de fórmules que no consumeixin energia, recorden els sistemes que ja aplicaven els musulmans en l'època de l'Alhambra, que sense ni un sol motor feien possible que les aigües correguessin sense parar per dins les fonts i els recs del Palau. O de la mateixa manera que els romans transportaven l'aigua per mitjà dels aqüeductes. No hi havia cap màquina que la bombegés.

Siguin certes o no les teories d'en Ramon, mai ha pogut dur-les a la pràctica, les portes se li han tancat quan ha posat el dret a l'aigua per sobre dels interessos dels propietaris o de les empreses, amb una visió molt menys romàntica que la seva. Tampoc els experts li donen

suport ni la seva pròpia filla no veu clar el sistema d'aprofitar els desnivells del terreny. "L'aigua que arriba a les cases necessita una pressió constant i això al papa no ho té en compte", considera l'Elena.

Per sobre de totes les teories, els projectes i els intents de fer-se escoltar, hi ha una lluita que ha fet en silenci durant tota la vida. Una lluita que a vegades l'ha obligat a anar contra corrent. Una lluita que vol defensar el dret universal a tenir aigua, com un bé comú que no pertany als homes sinó a la naturalesa, que la posa al nostre abast perquè puguem viure. L'aigua universal és un dret legítim, com tots tenim el dret també a respirar, i qualsevol intent d'especular amb això va en contra dels drets universals. A l'aigua n'ha de tenir accés tothom, aigua suficient no només per sobreviure sinó per viure millor. Perquè com element imprescindible per a la vida també ajuda a les societats a desenvolupar-se. Per en Ramon, una societat que tingui aigua és una societat rica, on es pot cultivar de tot, on no hi ha problemes per dutxar-se, on mai es passar set. "El papa potser no té raó amb les seves teories, però sí que ha ajudat a molta gent que ho necessitava gràcies a aquesta mena de do", diu l'Elena. El que em pregunto és, no tenim ja aquesta societat? No tenim ja tota l'aigua (i més) que necessitem? En Ramon considera que no, no som una societat rica amb aigua, som una societat on les empreses especulen amb el nostre accés a l'aigua sense que en siguem massa conscients. "L'aigua ja no és valora com un tresor. Quan vaig començar a treballar, tots li donàvem molt més valor perquè costava molt més d'aconseguir."

Per explicar la situació actual se centra, com sempre, en els Hostalets, el seu poble. Els Hostalets del segle XXI l'aigua que subministra el poble arriba d'Abrera, que extreuen les aigües d'uns pous que s'alimenten d'un gran llac natural subterrani que es troba en aquella zona. És un aquífer molt important ja que subministra part del Baix Llobregat i de l'Anoia. Segons en Ramon aquest caudal d'aigua tan potent s'aconsegueix perquè les aigües que s'escorren des de la conca d'Òdena fins a Sant Sadurní van a parar sota Martorell, on la terra és impermeable i queda estancada. El problema que li troba és la gran sobrecarrega que se li dona. "No es poden explotar a aquest ritme perquè arribarà un dia que ja no donarà prou aigua". La idea és que els recursos de la natura s'han d'aprofitar però amb cura que puguin regenerar-se. L'aigua que arriba als Hostalets, a més, passa per uns importants processos de depuració. Perquè les aigües que es filtren de l'Anoia i el Llobregat, els rius que donen nom al propi territori, una demostració de la importància de l'aigua per les societats humanes, no són aptes pel consum humà, estan contaminades. "Si l'aigua arribés de dalt a Manresa com jo proposo des de fa anys...", diu referint-se encara al projecte de la Diputació.

Però no ho ha aconseguit. Malgrat la democràcia, malgrat que segons ell el poble ja no es dirigit per una burgesia que només mirava pel seu interès –"tots els propietaris rurals ara són pobres"–, malgrat que ara tothom sap llegir i escriure, malgrat que l'època és nova, millor, amb oportunitats, ell no ha aconseguit que l'aigua de bona qualitat arribi per la pròpia força de la natura al poble.

A fora el carrer els llums ja cremen, des de la meua cadira puc veure encara els colors de les flors de l'eixida de la casa. Els gats no es cansen de pujar i baixar de la taula i en Ramon s'ha aixecat un moment, diu que em vol ensenyar una cosa i des de fa algun minut que remena pels calaixos del moble del menjador. "Ara! Ja ho tinc!". És el diari l'Enllaç, una capçalera gratuïta

que surt un cop per setmana i es distribueix per tota la comarca. M'assenyala amb el dit una de les notícies: "Ho veus? Això és el que jo ja fa molts anys que predico però fet a petita escala. A poc a poc les coses van posant-se al seu lloc". La notícia es titula: 'L'aigua de la Llosa del Cavall arribarà a Igualada després de l'estiu'. El diari és de la primavera de 2015. La ciutat, que fins a dia d'avui s'ha abastit gràcies a l'aqüífer Carme-Capellades, començarà a rebre el subministrament de l'embassament del Solsonès. És un projecte que fa anys que el Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat està duent a terme per tal d'abastir gran part de la Catalunya Central a partir d'aquest punt. "En el meu projecte a la Diputació ja proposava que l'aigua arribés des d'allà dalt i em van dir que no era possible". Per en Ramon les aigües d'anar des dels punts on més se n'acumulen fins als més secs. No entén el sentit que els que en tenen vulguin quedar-se-la en exclusiva, i aquest projecte considera que és un primer pas cap al rumb que creu necessari. El projecte de la Llosa del Cavall però es basa en un embassament per poder acumular l'aigua, un sistema que ell no defensa. No tot és perfecte.

Com que des de l'àmbit institucional mai aconsegueix res, actua pel seu compte. Aplica els seus coneixements i la seva visió sobre l'ús de l'aigua en l'àmbit més petit, fregant el límit del que és legal i amb una filosofia que difereix de la que s'aplica des de l'oficialitat.

L'aigua i la natura són imprescindibles per la vida, "no en som els amos", potser per això, defensa que l'ús que en fem ha de ser curós i respectuós. No és conscient que els moviments ecologistes van en la mateixa direcció, encara que d'un punt de partida diferent: uns tenen uns postulats teòrics, ell té l'experiència del treball. Aquesta idea l'acompanya sempre. Cap als anys 80 i fins avui construeix molins de vent juntament amb els pous que busca. N'aprèn quan ajuda a un home entès en el tema a col·locar-ne un per un dels pous on treballa. Al fer d'ajudant es fixa com funciona i com està muntat. Des d'aleshores, ho posa a la pràctica. Dels primers molins que dissenya en torna a tenir una pila d'anècdotes, sobre com els dissenya, com els dibuixa, com n'estudia els materials més lleugers, com els munta –ell enfilat des de les altures- i com finalment entren en funcionament. L'energia del vent serveix com a motor per fer pujar l'aigua. "La meua idea sempre ha estat buscar que les aigües poguessin sortir sense necessitat de bombes, i ho he practicat a petita escala sempre que he pogut."

El seu hort, als Hostalets, es distingeix des de molts metres de distància. En tota una plana plena d'oliveres, vinyes i horts, el seu terreny està presidit per un molí de vent de color groc. És la força que utilitza quan necessita regar. Està fet des de principi a fi amb les pròpies mans. L'observació és el seu gran aliat. Fa d'enginyer sense que mai li hagin ensenyat com es divideix per dues xifres.

En Ramon neix, creix i es fa vell pensant en aigua, i malgrat els anys que porta en això, sempre n'aprèn coses noves. En paral·lel a la dèria pels molins de vent, aprèn també a fer uns pous que no serveixen per treure aigua, sinó com un mètode per escalfar i refrigerar les cases. Aquests pous tan particulars s'han de fer amb artesiana, perquè és necessari baixar a molta fondària. El mecanisme és similar al funcionament d'una nevera. L'interior de la terra, que tot l'any està a una temperatura constant, refreda la casa a l'estiu i l'escalfa a l'hivern. A mi aquest sistema em fascina bastant, trobo molt al·lucinant que un pou pugui servir com a calefacció.

Tot i així, en Ramon no hi entra gaire en detalls, pot experimentar ben poc amb la tècnica perquè són uns pous il·legals: la Societat d'Aigües no li dóna permís per construir-ne. Al poble a dia d'avui hi ha només una casa, on hi va treballar en Ramon, que utilitza aquest sistema. "No es permet perquè si la gent té un pou d'on pot treure l'aigua i a més escalfar-se la casa, les empreses no hi guanyen res. Ells volen enganyar a la gent dient-los que l'única aigua que és bona és la que surt de l'aixeta, però això no és veritat. Per a ells, l'aigua de l'aixeta és bona perquè és la que tots paguem". Les raons per les quals no es permeten pous de tanta fondària, segons ell no tenen relació amb motius ambientals.

Les prohibicions de la llei no són fetes per ell i intenta tirar endavant aquesta iniciativa. Però no ho aconsegueix. Els pous que escalfen o refreden l'ambient s'han de fer amb artesiana, una tècnica molt cara que els qui contracten en Ramon no es poden permetre. La tècnica que tant admira a poc a poc li va barrant les portes.

A mesura que passen els anys i el segle XX s'acaba, cada vegada li costa més fer pous sense problemes, la burocràcia i els papers que li requereixen per obrir un pou nou són milers. En el món del control, obrir un pou és molt més complicat que picar la terra. Es necessiten tot tipus d'avalis i estudis que sovint en Ramon no té ni pot aconseguir i ha de treballar en la clandestinitat.

També li arriba un altre problema de la societat més contemporània, i és que la tècnica de construcció ja no té res a veure amb les formes de fer de quan ell va començar a treballar, i encara que sempre ha intentat adaptar-se, tots els nous invents l'atrauen, aviat se n'adona que si no pot pagar l'artesiana haurà de deixar de treballar també dins de la terra per construir pous d'aigua. "Com que gairebé sempre he treballat per cases de pagès o barriades pobres que no tenien diners per fer gasto. I els pocs que he utilitzat l'artesiana ha estat clandestí".

Ja és gran, i l'època és una altra, ens trobem en el tombant de segle, però ell no té cap intenció de deixar de treballar. Ja no baixa sota terra però encara es dedica a assenyalar els punts on creu que hi ha aigua sota la terra. Del pic i la pala i la dinamita ja ningú se'n recorda. Ningú entra dins de la terra per buscar l'aigua, els nous mètodes la foraden a una profunditat impensable fins fa pocs anys enrere, només amb la força de les màquines. L'ofici d'en Ramon, tant útil en l'arribada de l'aigua corrent és a dia d'avui una pràctica molt poc efectiva i utilitzada. Els temps canvien, el marge i la capacitat d'actuació dels saurins es redueix amb l'entrada de més normatives que regulin el sòl i les grans empreses que controlen tot el procés, des de la recerca de l'aigua fins a l'arribada al consumidor. Alhora, aquestes empreses són les úniques capaces d'afrontar el cost de la tècnica. El sistema tendeix al monopoli. Com en d'altres sectors, és una tendència que es repeteix.

En Ramon és un home del segle XX, un home, com tots, construïts per la seva època. Crescut en la misèria de la postguerra, aconsegueix trencar la determinació social que li marcava dedicar-se a la pagesia gràcies a dos factors: una dèria personal, la seva obsessió per l'aigua, i una qüestió d'època com és l'avanç de la societat catalana, també els petits pobles de l'interior, cap al capitalisme i l'anomenada societat del benestar. En aquesta nova societat, les cases han de tenir accés a l'aigua corrent i potable. L'època necessita que algú s'encarregui de la feina que en Ramon desitja fer. Totes dues coses es troben. I en aquest panorama, en

aconsegueix la llibertat de dedicar-se al que li agrada, fent-ho sempre a la seva manera, perquè encara que és un home d'època, a vegades, i aquesta és la seva particularitat, és situa als marges. El segle XX li brinda una oportunitat d'aprofitar la seva característica "d'animal" o de "llumat", com la gent del poble sempre l'ha anomenat. Fins a cert punt perquè la meua mare diu que si en Ramon hagués nascut als Estats Units aquest home hauria estat un inventor famós. Diu això perquè sap que quan era jove va fabricar una ràdio de galena perquè tota la família pogués escoltar música. De més gran, amb el primer 600, cansat de perdre'n sempre les claus, va dissenyar un botó per engegar el motor sense necessitat de fer servir claus. I ara a la televisió del 2016 anuncien cotxes amb aquesta gran innovació. Perquè de gran va descobrir la fotografia i li encantava voltar a fotografiar com n'estava canviant de ràpid el món, des dels jocs olímpics, la construcció del Camp Nou o l'ampliació de l'A2.

S'inscriu en una època i n'és hereter, la carrega, però alhora surt de la ratlla pel caràcter. Com el context fa qui és, encara que no és un personatge prototip. "L'home s'assembla més al seu temps que al seu pare", diu un proverbi àrab. I en tot aquest determinisme, sempre hi ha un petit marge per la llibertat per ser una mica "llumat" o fora de sèrie.

Una època de canvis en què, segons ell, la millora ha estat imparable, especialment per als petits pobles com el seu: "Els d'una generació per sobre meua ningú sabia ni llegir ni escriure. Els que manaven eren els propietaris a qui tots havíem de pagar les parts. I a tots els pobles més o menys anaven igual, amb uns interessos creats de burgesia que hi ha molts llocs al món que encara continuen, però a Catalunya gràcies a Déu això ja s'ha acabat. Perquè aquí mateix les cases de burgesia d'aquí al poble, les famílies, si encara hi són, ja no manen res. Per sort hi ha un altre sistema més nou, més modern". Probablement també creu que més lliure.

"Quan acabem les sessions, al final t'explicaré quin sentit té per a mi la vida". Sense que em contesti jo ja penso en el sentit de la seva vida, el puc saber després de tants dies. L'aigua és el sentit de la seva vida.

"Animalades moltes n'he provat, els pagesos sempre em deien que si era boig. Sempre he tingut el necessari, no he tingut mai un milió al banc, el que he tingut m'ho he gastat en eines per millorar la feina. Tota la vida he fet el mateix i ho he fet de gust. Dins el pou cantava tot el dia i estava content."

- Quin és el sentit de la vida?
- Tots naixem per fer alguna cosa, n'hi ha uns que són grans pagesos, d'altres paletes, d'altres metges, d'altres com tu, escriptors, i jo he nascut per buscar aigua i he sigut feliç.

A totes dues bandes del camí hi ha vinyes, el carro avança a poc a poc entre els pèlags de l'última pluja. A l'horitzó Montserrat, sempre Montserrat. Van passant les barriades a poc a poc, Can Cairot, El Bedorc, Sant Jaume Sesoliveres, la Fortesa, pròximes a la casa on va néixer el Ramon i escampades pel territori tenen com a punt d'unió aquest paisatge. L'avi Titus, quan en Ramon era petit, li deia que una vegada deixava de veure Montserrat al fons es sentia com el

Colón trepitjant Amèrica, en un nou món, lluny de casa, sense l'estampa familiar. "Per l'avi Titus el món acabava quan ja no veia Montserrat". En el mateix entorn ha crescut, ha viscut i està segur que morirà també en Ramon i aquí mateix ha treballat, per descobrir, en la mesura que li ha estat possible, el secret de l'aigua que s'amaga dins la pròpia terra, com un mitjà per millorar la vida de tots els qui la trepitgen.

BIBLIOGRAFIA

Llibres i documentació

Ajuntament dels Hostalets de Pierola: *Llibres d'actes municipals*. Arxiu Municipal dels Hostalets de Pierola de 1950 a 1979.

Aleksiévitx, Svetlana: *Temps de segona mà. La fi de l'home roig*. Raig verd, 2015.

Canela Balsebre, Rosa Maria: *Bruixots de l'aigua. Els saurins a Catalunya*. Generalitat de Catalunya, Dep. De Cultura i Mitjans de Comunicació, 2010.

De Garay, Graciela: *La entrevista de historia oral: ¿monólogo o conversación?* Revista Electrónica de Investigación Educativa, núm 1. Instituto de investigaciones José María Luís Mora, 1999.

Denúncia d'un saurí a la Guardia Civil (inclosa a l'annex).

Duplatt, Adrián Eduardo: *Las historias de vida en el periodismo: espejos de un hombre común*. Revista Latina de Comunicación Social núm 35. Laboratorio de Tecnologías de la Información y Nuevos Análisis de Comunicación Social, 2000.

Gran Cabdill de Settale: *Nosaltres som una part de la terra. Missatge al president dels Estats Units l'any 1855*. Hesperus, 2000.

Ginzburg, Carlos: *El queso y los gusanos. El cosmos, según un molinero del siglo XVI*. Muchnik Editores, 1981.

Escudero Costa, Antoni: *El terme municipal de Piera*. Ajuntament de Piera, 1981.

Iglésies, Josep. *Evolució demogràfica de la comarca d'Igualada*. Centro de Estudios Comarcales de Igualada, 1972.

Parcerisas Valls, Jordi – Pons Galceran, Joan: *Josep Faus i el tran, el mossèn del canvi*. Revista L'Hostal núm 17. Ajuntament dels Hostalets de Pierola, 2015.

Planas, Jordi – Valls-Junyent, Francesc: *Cacics i rabassaires. Dinàmica associativa i conflictivitat social. Els Hostalets de Pierola (1890-1939)*. EumoEditorial, 2011.

Portelli, Alessandro: *Lo que hace diferente a la historia oral. Recuerdos que llevan a teorías*. En Schwarzstein, Dora: *La historia oral*. Centro Editor de America Latina, 1991.

Pàgines web

Climatització d'edificis a partir de l'aigua del subsòl. Agència Catalana de l'aigua, 2010. Consultat el març de 2016. https://aca-web.gencat.cat/aca/documents/ca/tramitacions/guia_climaca_abreujada_catala.pdf

L'aigua de la Llosa del Cavall arribarà a l'Anoia després de l'estiu. Infoanoia.cat, 2015.
Consultat el març de 2016. <http://infoanoia.cat/not/11704/l-aigua-de-la-llosa-del-cavall-arribara-a-l-anoia-despres-de-l-estiu/>

Pou artesià. Gran Enciclopèdia Catalana. Consultat el març de 2016.
<http://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0220643.xml>

Abastament d'aigua a la Catalunya central. Embassament de la Llosa del Cavall (Solsonès).
Territori. Observatori de projectes i debats territorials. Consultat el març de 2016.
http://territori.scot.cat/cat/notices/2010/12/abastament_d_aigua_a_la_catalunya_central_embassament_de_la_llosa_del_cavall_solsones_2628.php

Fonts orals consultades

Ramon Junyent Carcassona, protagonista de la narració.

Elena Junyent Santamaria, filla d'en Ramon.

Ramon Junyent Santamaria, fill d'en Ramon.

Rosa Maria Candela Balsebre, antropòloga i redactora del llibre 'Bruixots de l'aigua. Els saurins a Catalunya'.

Francesc Valls Junyent, historiador dels Hostalets de Pierola i pare meu.

Pere Valls Pujol i Roser Barranco Parcerisas, veïns dels Hostalets de Pierola.

Montse Alomà, cap de premsa de l'ACA.

ANNEX

Conjunt d'apunts i transcripcions de les entrevistes amb en Ramon Junyent, protagonista del relat.

GRAVACIÓ 1

Avis de part de mare: Salvador Carcassona Montserrat i Encarnación Esteve Valls. Van tenir la Teresa. Tenien una certa categoria i propietats.

Avis de part de pare: Ramon Junyent Vilamú i Clàudia Solé Bonveí. Van tenir en Ramon. Eren de pobres.

AVI TITUS: L'avi d'en Ramon, en Salvador Carcassona Montserrat de Cal Titus, havia dedicat mitja vida a fer de carreter a la masia de Can Valls dels Hostalets. En els seus temps, un carro marcava categoria: les cases que en tenien es podien comptar amb els dits d'una mà. Però a casa l'avi no només tenien un carro, també posseïen dos animals i un tros d'oliveres en propietat, el que vol dir que no havien de pagar les parts a cap propietari. L'esglaó social de l'avi es posava de manifest quan els veïns del poble l'anaven a veure perquè els llegís les cartes que els arribaven. Al poble, era un dels pocs que sabia llegir i escriure, juntament amb el rector i l'amo de Can Valls.

Ja de gran, al vell Titus li agradava explicar batalletes de joventut als seus néts. Contava la temporada que es desplaçà cap a les terres de Lleida per empeltar ceps. La tècnica que va aconseguir combatre la plaga de la fil·loxera, encara imprescindible actualment, consisteix en plantar un peu de cep americà -immune a la fil·loxera- i fer-hi créixer, dins del peu, la varietat que més interessi al pagès. Però el que realment agradava al Ramon no era escoltar històries, sinó quan l'avi se l'emportés a la riera i li ensenyés com amb un pèndol i una mica de sensibilitat es poden localitzar els corrents subterranis d'aigua. En Salvador havia estat saurí, i va ser en aquestes excursions a la riera quan transmeté la fal·lera per l'aigua al seu nét Ramon.

(El mateix sistema que utilitza el personatge Tornassol dels còmics d'en Tintín.)

En Salvador estava casat amb l'Encarnación Esteve Valls, i amb ella havien tingut tres fills, la Teresa, la Asunción i el Salvador. (buscar dates de naixement i mort)

ONCLE SALVADOR: L'oncle Salvador era l'hereu de la família però renyí amb la mare quan decidí casar-se amb una noia de Piera amb fama de fresca. Els Titus decidiren desposseir-lo i retirar-li la legítima. "Estic firmant la sentència"- assegurà l'oncle Salvador a en Ramon quan firmava els papers. Acabava de perdre l'herència per amor. D'en tít Salvador els avis Titus mai més en van tornar a saber res, però sí que visitava al Ramon de tant en tant, a ell mai li havia fet cap mal. Una vegada, quan en Salvador ja vivia a Piera, va decidir comprar-se una moto – última novetat del moment-. El venedor la va conduir en el trajecte Piera-Hostalets amb en Salvador enganxat a l'esquena perquè aquest prengués vistes de com fer-la anar. El venedor es va quedar als Hostalets i l'oncle Salvador va agafar el seu nou capritx per tornar-se'n cap a Piera. De camí, acostumat a tractar amb bèsties, no recordava com fer-la frenar i al dret d'un

marge en Salvador començà a cridar: “Sooooo, sooooo”, igual que feia amb els matxos que empenyien el carro del seu pare. L’aparell no s’aturà i ell i moto van a parar daltabaix del marge. El capritx del tiet Salvador no sobrevisqué al primer viatge. La gent del poble aviat s’assabentà de l’anècdota i encara en algunes cases s’explica l’aventura de la moto d’en Salvador petit de Cal Titus.

TIETA ASUNCIÓN: Després de desposseir l’oncle Salvador els béns de la família passaren a l’Asunción, que va quedar com a mestressa. (altra vegada passat) La tieta Asunción era una dona parada que de jove havia fet de minyona a casa del metge, el doctor Conde, on aprengué les claus bàsiques de la medicina del moment. No es va casar mai i al rebre l’herència es dedicà únicament a intentar gestionar el patrimoni. Provà de viure de renta: llagava mossos perquè tiressin endavant les terres i en rebia els beneficis. Però cada any pagaven menys per la producció i la tieta no podia mantenir-ho. Un any es venia l’animal, al següent les oliveres de la muntanya de l’Àliga – que era coneguda com la muntanya de Cal Titus-, i a poc a poc s’anava quedant sense res. Finalment demanà al seu nebot que es fes càrrec de la vinya de Can Vidal, la vinya de rabassa que encara conservava. És aleshores quan en Ramon decidí plantar-hi 1.000 ceps. Però en Ramon estava cansat de les bèsties i de la feina bruta del llaurar, així que es comprà un motocultor, el primer que es veu al poble. La gent se’n riu perquè assegurin que un motocultor no pot anar bé per fer la feina dels matxos. (Invent) Però malgrat els descreguts en la tecnologia i gràcies al trastet, en Ramon aconsegueix llaurar i tragar els raïms amb menys esforç i amb el mateix o més rendiment que s’aconseguia amb l’animal. I des de la vinya de Can Vidal fins a Cal Titus, gràcies al remolquet que afegeix darrere la màquia, pot transportar les portadores. Una vegada a casa, la collita s’evoca dins la màquina de trepitjar i després passa als cups, on es deixa fermentar. (Retocar-ho i explicar bé el procés de la collita)

- Jo sol feia tot el procés. De collidor, traginador i aixafador. (Com afegeixo les seves declaracions textuais??)

MARE: La Teresa, la segona germana de la família Titus, se’n va a viure a Cal Ramon Pastor quan es casa amb en Ramon Junyent de Can Mata, fill de pastors. Del matrimoni neixen el 29 de gener de 1932 en Ramon i el 23 de maig de 1934 la Maria Teresa. Creixen en una casa humil on la mare ensenya a brodar a les noies del poble i el pare fa de pagès. “Acabarà el Franco abans els soldats que tu els calers”, li deien a la seva mare.

AVIS DE CAN MATA: Els avis de Can Mata eren en Ramon Junyent i la Clàudia Solé Bonveí. L’avi Ramon feia de pastor per l’amo de Can Mata. El ramat el posava l’amo i les cries, una part, anaven pel pastor. Quan l’avi Ramon va tenir un ramat propi d’unes 250 ovelles, les bèsties van agafar mal de potes i se li va morir tot el ramat. Les van llençar totes dins d’un pou sec per evitar colgarles: tot el ramat dins el pou! Va ser aleshores quan va deixar de fer de pastor per començar a fer de pagès amb una vinya de l’Illa. La iaia Clàudia estava marcada: tenia una marca de naixement en forma d’estrella al peu, igual que el seu fill Ramon. La gent amb aquesta senyal, do, pot curar de gràcia –eren els curaderos- curaven d’espallat. Per això la iaia Clàudia sempre era experta en buscar plantes medicinals i fer remeis.

PARE: Quan va anar a demanar la mà de la Teresa a més li va demanar la casa on viu el Ramon, que li pertanyia a l’avi Titus. La casa era la segona casa que va tenir llum elèctrica perquè l’antic llogater, en Pere Carnicer, era l’encarregat de les instal·lacions.

Infantesa

- De petit ja tenia idees de bombero! I sempre em voltava pel cap fer invents.

Tenia 10 o 12 anys ja va entretenir-se a muntar el taller on feia els invents.

ESCOLA: No li agradava anar a les Escuelas Nacionales, preferia anar-se'n amb els avis, o el Titus o la Clàudia, a voltar pel bosc. Quan va ser una mica més gran s'escapava de la classe per anar cap a la riera del Bosc del Figueres a veure com corria l'aigua. Un dia fent diferents forats va trobar-ne fora de la riera on hi havia aigua i li va semblar un miracle, va ser la primera troballa, i va dir-se "això ha de ser la teva dedicació a la vida!". Per evitar que l'enxampessin a casa, va aprendre a llegir l'hora mirant el sol –com l'avi que era pastor-, i a l'hora de dinar tornava cap a casa com si vingués de l'escola a buscar les carmanyoles per dur-les a la vinya.

Quan el mestra explica a la família que el seu fill s'escapa de l'escola en Ramon només accepta tornar a classe amb una condició: que l'acompanyi la Consuelo de Ca l'Hortolà, una de les noies a qui la seva mare ensenyava a brodar. Ella l'acompanyava però a mitja classe marxava, i quan ell se n'adonava es tornava a escapar saltant per la finestra d'un petit quartet de darrere l'aula. "Al meu cap només hi havia anar a la riera".

La Conxita de Cal Ferrer li fa repàs i li ensenya a dividir i multiplicar. Va arribar a regles de tres. Sempre ha tingut secretaris.

Feia d'escolanet de nit amb en Ramon Saperas. Llibres sobre radioestèsia. Generació de la por. Concert i cantar cada dia cantaven. Resar el rosari cada vespre. Si treballaves un diumenge a la nit, "el domingo no se trabajaba, que se fueran" a mi m'ho deien pocs cops perquè no em veien. Obligació més que creença.

Ja de més grandet, cansat de passar fred al llit a l'hivern, va agafar un matalàs on hi va col·locar uns tubs que hi passaven per dins, per aquests hi circulava aigua calenta que l'escalfava amb un petit foc encès als peus del llit. Per provar que funcionés va pujar el matalàs a la pallissa i va començar a escalfar l'aigua. Mentre això passava el van cridar de l'altra banda de la casa i va deixar el foc sol fins que els veïns van avisar-los dient que es cremava foc a la pallissa.

- La llana del matalàs no crema però fa una fumera negra molt bèstia. La llenya que hi havia a la pallissa va enganxar-se amb el foc que havia fet jo. La mama em volia matar, perquè era el matalàs que li havien regalat quan s'havia casat.

APLEC DE PIEROLA: Aplec de Pierola. Pou del campament. Amb el mossèn Josep Faust.

PRIMER POU

En Ramon sempre que podia acompanyava l'avi a buscar l'aigua amb el pèndol. Actualment hi ha altres sistemes, però mai és exacte. La radioestèsia era el secret dels mossens, era una ciència desconeguda per la gent dels pobles.

El de la Bòbila de Piera van demanar a l'avi Titus aconseguir tenir més aigua. (Foto de la bòbila) Era el forn del Domingo Ventura. En Ramon tenia 11 anys i l'avi va donar-li la responsabilitat d'encarregar-se'n. "Vaig trobar una radiació a 14 metres. Aquí n'hi pot haver a 22 metres,

3.000 litres per hora". L'amo li va contestar "jo en miracles no hi crec". Però va tornar l'aigua. El paleta Ramon Gabarró va ajudar-lo a obrar-ho. I el Martí Canudes, de Sant Andreu, van forrar la part de l'aigua. Els de la Bòbila li deixaven gent per ajudar-lo a treure terra, va treballar-hi tant com tota la resta de treballadors per la il·lusió que li feia arribar a trobar l'aigua. Des de llavors, va començar anar a la Cantina a dinar.

MILI:

Servei Militar 1953. Va tenir la sort de ser excedent de cupo, que només havia de fer la instrucció de 3 mesos. Un amic coronel li van oferir anar a intendència de Barcelona o a sanitat de Vilafranca. Va escollir a Vilafranca, ben a prop de casa. El dia de jurar bandera per culpa del vent no van sentir les ordres. I tota la fila van acabar a terra. El que em va picar va ser l'Emilo Manjon Gustamante.

- Feia d'ajudant d'uns soldats torneres i cada nit sortien per Sitges o per aquí i per allà. És a dir, que aquest mes i mig que vaig ser a Vilafranca gairebé no vaig dormir gens perquè ells marxaven de parranda i jo em quedava al cotxe a vigilar, com que tampoc tenia quartos. Jo no sortia perquè la meua vida ha sigut el treball.
- A BCN hi havia anat un parell de vegades i deia "no m'agrada que hi ha masses cases!"

Com a voluntari van proposar-li d'anar a Tarragona que només érem 7 a l'hospital militar i no li calia fer la instrucció militar. Es va dedicar a posar injeccions, i hi havia dies que va posar-ne fins a 400 per sanar les infeccions. Era el principi de la penicil·lina. Però molts dels soldats baixaven del campament de Castillejos com a malalts per poder-se'n escapar no perquè estiguessin malalts. "No m'ho posis això, deixa'm dormir a la nit. I ja s'avenien amb els metges perquè fos així. Aquí s'hi va estar 9 mesos. Mentre va durar el servei, es va comprar un traje i unes sabates. Regalava flors a les monges i anava a dinar amb elles. I a les tardes treballava per un pagès. Després van demanar més voluntaris per anar a donar sang a Barcelona i d'allà ja va tornar cap a casa.

CASAMENT

Es casa el 12 abril del 1959 amb Maria Montserrat Santamaria Guarro de Capellades.

Es van conèixer al tren quan ell tornava de Montserrat i ella de Barcelona. A Martorell. En Ramon tenia un mosquit, la moto de l'època, i un dia va anar fins a Capellades a buscar la noia del tren. Van anar al cine dos o tres diumenges i ja li va demanar per casar-se, un any després. La mare de la noia estava malalta, a l'hospital del Sagrat Cor de Barcelona.

26 de febrer de 1960 el Ramon. I l'Elena 18 d'agost 1963.

PAGESIA I GUANYAR-SE LA VIDA

Dificultat de viure de la pagesia

Els anys 50 són difícils per l'ofici de pagès. L'hort és el mitjà per alimentar la família i els únics diners que entren a les llars arriben gràcies al vi. Les cases del poble cullen el raïm i en fan el vi, posteriorment l'entreguen als corredors que s'encarregaven d'agafar el vi de les cases del poble i vendre'l a Barcelona. Els corredors dels Hostalets d'aquell moment són en Joan Gran i en Gatnau. (barreja entre passat-present) Aquesta estructura econòmica es repeteix a gairebé totes les cases del poble: si hi havia 180 cases en 160 com a mínim s'hi entrava vi. Tothom cuidava un petit tros de terra de dos o tres jornals de llaurar, però els guanys que donaven eren molt pocs, "misèria i companyia". És en aquest moment crític que comencen a aparèixer les fàbriques al poble. La de les tovalloles a Cal Barceló, (que tenia com a encarregat el Metus, que al plegar la fàbrica va a fer de tractorista per l'empresa d'en Ramon); la dels llençols a Cal Senyor Marcelino i la dels jerseis a Cal Boveret, eren les principals. Però també van proliferar els tallers més petits amb menys producció i treballadors. Al principi eren majoritàriament dones les que hi treballaven però amb els pocs guanys que donava la pagesia al final també hi va haver forces homes que van deixar les vinyes per anar a les fàbriques.

I igual que la pagesia anava malament per la resta de pagesos també hi anava per en Ramon. Les vinyes i els pous que feia de tant en tant no li donaven per tirar endavant. Té les vinyes que li venen de Cal Ramon Pastor, una a Can Paret de la Serra i l'altre a Can Mata de la Garriga. I just l'estiu que li barrina pel cap deixar estar les vinyes, el dia 3 d'agost del mateix any fa una forta pedregada que mata gairebé tota la collita. L'endemà de pedregar agafa camí a Can Paret disposat a deixar la terra de rabassa. Per aquestes vinyes, el pagès pagava una quarta part del rendiment al propietari. La de Can Paret propietat en aquell moment de Pere Godó Visoca, de la família d'industrials igualadins, i la de Can Mata propietat del Marquès de Camps, en Jordi de Camps. Cada un li dona 500 pessetes.

Però l'auge industrial va durar pocs anys, les deslocalització a tot Catalunya també es va deixar notar i moltes fàbriques van haver de plegar.

- Moltes famílies van marxar del poble, i durant aquells anys al poble vam ser ben bé quatre gats. Igual que ara, hi ha molta gent censada aquí al poble però pocs que hi viuen. Abans sorties al carrer i era ple de gent, ara som més i els carrers són buits. No s'hi fa vida, treballen fora i només surten per agafar el cotxe al matí i aparcar-lo a la nit.

(Aquí es pot complementar amb dades de les feines de la població. També explicar l'estructura de propietat de la terra: què era la rabassa i quins eren els principals propietaris de la terra. En aquest sentit, aquí els Hostalets els Godó, industrials d'Igualada i, com ja sabràs, fundadors de la Vanguardia, posseïen una quantitat molt gran de terres. A més, durant el segle XIX i principis del XX un d'ells –haig de mirar quin- va ser diputat del districte d'Igualada amb el partit liberal, i aquest poble era un dels feus més fidels. Com a recompensa feia certs "regals" a la població com el solar de terra on encara ara hi ha l'escola municipal. Trobo que és interessant explicar-

ho perquè precisament els Godó van tenir molt poder polític i econòmic a la comarca des del segle XIX, i dos segles després, la família encara continua entre les elits catalanes i segurament també espanyoles pel grup de comunicació que porta el seu nom. Resumint: que el poder segueix a les mans dels de sempre...)

Encara li quedava la vinya de Cal Titus i es va inventar un dipòsit de 1500 litres tirat amb el tractor amb una coníua. Com que la producció de vi no sortia a compte, en Ramon inventa una màquina que aixafa el raïm i destria la brisa al mateix moment de la collita per intentar reduir la feina. No es va patentar, pel Pla del Penedès se'n va copiar alguna màquina com la seva, però aleshores van venir les grans bodegues, Codorniu i Freixenet i compraven el raïm directament, va ser aleshores quan els pagesos van deixar de fer el vi –desús dels cups i de l'invent d'en Ramon-.

- Feia 3 o 4 feines alhora! Pous, de pagès, fer "fugots" i de paleta (però aquesta última més endavant).

Però en Ramon no s'estava quiet. Amb en Joan Ortís anaven al bosc a fer fugots. Els feixos es portaven a Esparreguera per poder coure la terrissa. Les branques més petites les encabien dins del carro del Titus i els anaven a vendre a Piera. "Quan teníem pous fèiem pous, i sinó feixos de llenya. Ens donaven 10 rals per feix, és a dir 2,5 pessetes. I en canvi de jornals de vinya només se'n guanyaven uns 6/7 duro. Un bon jornal i a més, els tronquets que no es venien servien per adobar la vinya.

EL RETORN DE LA VINYA

Al arribar el Freixenet i el Codorniu, plantar vinya torna a sortir a compte. En Ramon aleshores decideix comprar més ceps a a les montòganes i al vall de maïans dels terrenys de l'Eurelio Roviralta, un dels propietaris del poble, encara que nouvingut i no s'entenia amb els propietaris de tota la vida. Excèntric i aventurer. Va ser un dels primers exploradors de vi de Catalunya cap a Amèrica. A Barcelona hi ha un carrer amb el seu nom. Treus cellers dels Hostalets: un celler amb un nom de cada fill. (Explicar història d'en Roviralta)

En Roviralta demanava un 1/3 de la collita però en Ramon va posar com a condicions el ¼. "De cada quatre portadores una era seva". Va cedir i va agafa-la. Ningú s'hi feina: va tenir plets amb tots els rabassers, i fins i tot amb la dona per la propietat de Can Parellada. Els guanyava tots perquè tenia per pagar.

- Si el perdo aquest plet amb la dona us pagaré un dinar a Barcelona, can Jorba, i érem 30 0 40. I finalment el va perdre.
- Estic content perquè el plet valia menys que l'import de la propietat, com que se l'ha quedat la seva dona i haurà de pagar ella. I al final li va comprar el Junyent.

Amb la dona es van separar però sempre tornaven a ser amics. Un dia el va atropellar a autobús a Barcelona i el van anar a visitar amb el metge del poble i alguns dels Hostalets. També hi havia la dona. El metge diu "S'han acabat les tronaries". "Si em quedo malament em quedaré amb aquesta dona. I si quedo bé tornaré amb querida". I les propietats van quedar per la querida i propietats a Reus, la Pepita Pagès.

A més, el Roviralta va donar-li els fems que treia del ramat. I a canvi li rentàvem els cups i al principi el Josep li treia el vi. I encara ara, els avellaners que hi té en Ramon són propietat de descendents de la Pepita.

LA COOPERATIVA AMB MOSSÈN FAUST:

En Ramon compra Sales –terrenys de Pierola- al Roviralta. Vol terra en propietat amb la idea de plantar arbres fruiters i muntar una cooperativa agrícola. Com a soci busca el Mossèn Faust (anys que està al poble). Van comprar 11 hectàrees a canvi d'un milió de pessetes en termini d'un any. L'únic tros que en Roviralta no es va vendre va ser el de baix a l'Illa de Pierola perquè és un terreny amb molta aigua. Un any després va avenir-se a vendre l'Illa per mig milió però amb una clàusula: si mai el poble necessitava aigua s'agafaria d'allà en nom seu, encara que ja no ho fos.

La cooperativa va seguir endavant i van entrar com a socis l'Almirall de Pierola i el de Can Carreras. El dia de plantar en Ramon agafa angines i no hi va anar. Els altres, en comptes de fer-ho com havien quedat, van plantar els arbres –pomeres- en direcció diferent. En un terreny pendent si fas les passades de dalt-baix l'aigua caurà en la mateixa direcció i en canvi si són travesseres, l'aigua va fent trencalls a les pròpies passades.

En Ramon va marxar de la cooperativa. El dia que en Ramon va explicar-li al Roviralta que havia trobat com a soci de la cooperativa el mossèn, aquest li va contestar: "si és el mossèn al final quedarà per a ell, per tu no quedarà res". I la va encertar. Cooperativa no anar tirant però sense gaire èxit. Malgrat tot, van seguir sent amics amb en Ramon. Encara li deixava el tractor al mossèn.

POUS

Can Mata, el segon pou. Al morir-se el Jordi de Camps va venir el gendre, en Pere Garriga Nogués. Trobar aigua a Can Mata a la vinya que hi havia tingut per aconseguir que la casa tingués aigua, només amb una cisterna que se'ls va fer malbé i van morir dos homes a causa del tifus. Però ara l'han fet malbé l'aigua d'aquesta riera: evoquen l'aigua bruta de les cases a la depuradora però no depura gens i després a la riera, per això ara l'aigua de la riera de Claret està contaminada. Anècdota del "Curro Jimènez", un masover de Can Mata que feia un clot i hi queien els senglars, hi baixava a baix i el matava amb un ganivet.

Can Pons. -Ca l'Antiparro. Dia i nit perquè era il·legal i el van haver de fer en dos dies.

Es pot posar un mapa del terme municipal i la comarca i marcar els pous que ha fet.

Com es troba l'aigua?

Radioestèsia, una ciència no demostrada. Argila que la desvia perquè és una capa impermeable i la grava. On s'ha de fer el forat per arribar al punt del mig (com un triangle) on s'agrupa perquè es filtra cap a la banda més fonda. (Dibuixos) a vegades no es pot fer el pou al cantó més fondo perquè no s'hi pot treballar per l'aigua que hi ha.

- Sempre m'he valgut pel pèndol. Segons les voltes que faci significa els metres de profunditat on la trobarem. Segons les frises del terreny que veig ja puc entendre on hi ha aigua i on no.

(betes d'aigua de sota el poble)

Al arribar el Ramon fill també va ajudar-lo a fer pous però ha tirat més per la vinya, li agrada més.

EL MOSSÉN AFICIONAT

Arriba Mossèn Ramon a Hostalets. Aficionat a la radioestèsia. I li porta llibres i m'han fet molt servei. Perquè fins aleshores no els acabava de fer bé.

GRAVACIÓ 3

Aigua als Hostalets

Fer venir l'aigua de Pierola, perquè al poble no hi havia aigua. Però segons quin temps no n'hi havia prou.

Van venir uns anys de molta sequera. La gent del poble demanava que li enfonsessin el pou per poder tenir aigua. La majoria de cases no en tenien i havien d'anar a la Font del Comú a buscar-ne. El carrer de les cases noves és on hi ha menys aigua i per molt que enfonsessin no n'hi havia.

Del pou de Cal Titus en surt la mina cap a la Font del Comú, que és d'on bevia mig poble. El senyor Enric, gràcies a un conveni amb l'ajuntament, agafava l'aigua del pou del Titus per regar-se l'hort. Però no hi havia tanta aigua i si el senyor Enric regava, el poble no bevia. Quan l'avi Titus se li queixava el senyor Enric li contestava: (anys 40???)

- No en tenen? Que vagin allà sota Colón a buscar-ne!
- Aquest i 3 més eren els que manaven al poble i feien el que els hi venia de gust sense importar-los la resta.

Es patia sequera i després de moltes queixes l'ajuntament del moment va demanar al Ramon que en busqués. Eren els anys 50, la mateixa temporada que apareixen les primeres torres -la de ca l'Hortolà va ser la primera- i és allà on en Ramon va assegurar que hi havia aigua per tot el poble. La zona partia les propietats d'en Roivralta i de Can Valls i cap dels dos va estar d'acord en què es fes el pou en el seu terreny. Finalment, en Ramon el va fer al mig del carrer i va foradar una mina per anar a buscar l'aigua d'on realment era: dins el terreny del Roviralta. Així va aconseguir que d'aquell pou en sortissin 50.000 litres d'aigua, la justa que necessitaven les 250 cases que tenia el poble.

L'any 1954 es van instal·lar els comptadors per fer arribar l'aigua corrent al poble. Van instal·lar les tuberies de pistó, però tenien problemes perquè a baix la costa del carrer major l'aigua tenia molta pressió i rebentava les canonades. Van canviar-ho per una vàlvula de retenció, que no tenia tanta pressió.

Però poc després el poble tornava a exclamar-se. Així l'ajuntament, amb en Torres com alcalde (el Fornaret), torna a llogar en Ramon perquè busqués més aigua pel poble amb la condició que només cobraria si en trobava. D'aigua en van trobar en uns terrenys d'en Joan de l'Ocata – Cal Jaume Esteve??- (1:10).

- Millor que no en trobeu pas d'aigua – els deia el Fornaret
- Però per què? Si és un benefici pel poble.
- Ja en tenim d'aigua- el Prats, treballador d'en Ramon.
- No se m'ha perdut res.

El Fornaret i en Joan de l'Ocata anaven a caçar junts i en Joan de l'Ocata tenia por no quedar-se sense aigua. Uns dies després el Ramon rep un paper de l'ajuntament demanant que tanqui el pou. Així, el pou que havia de donar aigua al poble va quedar tapat.

Els anys 1956 i 1957 continua el problema de l'aigua. En aquell moment canvia l'alcalde i entra l'Isidre Vallès. Continuen en Josep de Can Joan Gran i l'Antonio de Cal Pau Ponset com a regidors i en Duatis de Secretari. L'ajuntament torna a llogar-lo i comença un pou al rieral propietat de la Rosa Huguet (mestressa de Can Valls i mare de l'alcalde), terme municipal de Piera. La propietària en dóna el permís i el demanen també a l'ajuntament de Piera, amb en Carafí com alcalde.

(No encaixa! Fa un moment han canviat l'alcalde perquè en Fornaret és mort i ara torna a ser alcalde el Fornaret! Mirar dates).

- Llavors el Fornaret, curt de gambals, a la Cantina, davant d'un dels regidors de Piera i dels parroquians habituals salta: "en Ramón fa un pou per la Rosa Huguet que deixarà Piera sec com el morro d'un bacallà". I no era veritat.

L'avisen de l'ajuntament que Piera no accepta i que haurà de tornar a tapar el pou. Segon pou tapat. De tot això, en Ramon no cobrava res i hi invertia el material i les hores dels treballadors. En Ramon troba al secretari i li reclama cobrar per la feina feta i aquest li contesta "com que d'aigua no n'hi ha, tu ja ho tens tot".

- Voldreu pagar a bones o a males?- pregunta en Ramon.
- Ni a bones ni a males – contesta l'alcalde.

En Ramon va demanar un advocat per denunciar l'ajuntament. En aquell moment, des de l'inici del franquisme a tot Catalunya ningú s'havia atrevit a portar un ajuntament a judici.

- Vols seguir vivint als Hostalets? – l'advocat
- Clar, i si pot ser morir-m'hi també – el Ramon.

L'advocat li demana a renunciï a un pico del que demanava –per evitar possibles porcades que li poguessin fer- i els cita al despatx per intentar-ho arreglar sense necessitat de passar pels jutjats. Hi van accedir en Joan Gran, Josep de Ca l'Arturo i l'amo de la Caseta de l'Hort com a regidors, el Fornaret no s'hi va presentar. El de Ca l'Arturo li llença un taló a terra amb la quantitat acordada.

- Jo vaig dir que volia els diners sobre la taula d'un advocat i no llençats d'aquesta manera i a més els vull en efectiu (encara podia ser que m'haguessin fet una trastada i el taló fos fals) –Ramon.
- No treballaràs mai més per l'ajuntament!
- No, per aquest ajuntament mai més. Però pel poble sí! [La meva fixació sempre ha estat aconseguir aigua pel poble i encara ara no me n'he sortit, i això que he trobat aigua per molts pobles diferents].

Mentre sigui per aquest ajuntament no, però pel poble.

Algú, però, va assabentar-se que mitjançant la mina havien entrat dins del terreny dels propietaris i els van obligar a tornar a colgar el pou de terra.

GRAVACIÓ 4

SECRETS DE L'AIGUA

Masies aïllades pel terme municipal. A Ca l'Antiparro. Dificultat de trobar l'aigua. Estava al costat d'una riera (quina?) i la humitat del terreny que filtra cap a sota l'argila provoquen que el pèndol asseguri que hi ha aigua quan no és necessàriament així.

En un terreny de pedra calissa si et marca a 10 metres al cap d'aquests trobaràs l'aigua a aquesta profunditat i el fort. Si en canvi el terreny és argilós hauràs de baixar el doble.

La riera té 40 metres d'amplada i el secret es tracta de trobar el centre (lloc de més fondària) on es troba l'aigua. Van arribar a fer fins 8 forats.

Forats comunicants – galeries. Idea de fer bassa per poder acumular aigua. Al pou de més fondària tenien el problema que s'hi seguia acumulant poc gruix d'aigua, per aconseguir-ne s'enfondeix fins més avall dels forts per aconseguir fer un petit dipòsit i traspasar l'aigua d'un lloc a l'altre.

(afegir dibuixos Elisenda/Ramon – llibres sobre radioestèsia, geografia)
https://books.google.es/books?id=wmHdmTBzBUkC&pg=PA128&lpg=PA128&dq=s%C3%ADnia+s+catalunya&source=bl&ots=9CxYXzSOf&sig=YyByY8HafCgz04g_pjac3SiRDxc&hl=ca&sa=X&ved=0CD0Q6AEwBGovChMI6t3727GlyQIVSFIUCh3JBwPk#v=onepage&q=s%C3%ADnies%20catalunya&f=false (pg 134)

Per treure l'aigua, en aquests inicis, en Ramon utilitza una sínia. Mitjançant un engranatge que quan es vol extreure aigua s'enganxa un animal a la roda.

Bombes n'hi havia però de poca potència. Però en aquella casa no hi havia encara llum elèctrica fins la masia, encara anaven amb espelmes. A partir d'aquell moment van poder regar l'hort.

Per treballar-hi es necessiten mínim dos homes, un sota el pou per picar i un dalt per anar buscar la terra. Treballava amb el pare del Joan Ortiz. Però l'empresa va créixer i ja llogava homes perquè l'ajudessin a cuidar les vinyes i a fer pous.

Els pous antics estaven forrats amb rocs, per enfonsar-los s'havien de treure les pedres. Així és com estava el de Can Pinal. Per abaixar el pou, a més, es necessitava més estris que el pic i la pala amb els que anaven en Ramon i companyia en aquells inicis. [Més endavant ja funciona amb compresors]. És aleshores quan l'amo de la masia, amb influències amb el govern, va portar-li dinamita. Per col·locar la dinamita s'ha de petar primer la del mig, i fer-les explotar una per una per comprovar que realment explotin, sinó t'havies d'esperar unes hores. Una vegada explotava un cartutx s'havia de treure en fum amb borrasses i tornar a baixar a encendre la següent metxa. En Ramon no li feia gràcia i va pensar-se-les per construir un circuit semi- elèctric: Una resistència, una bateria, les metxes (la pólvora d'un cartutx d'anar a caçar) i un cable fins dalt on es feia l'espurna, per evitar baixar. → Problemes amb la guàrdia civil que va prohibir-li fer servir aquest circuit elèctric. "Ja baixarà vostè doncs a baix a encendre les metxes. Però llavors ell no va voler baixar-hi".

Aconseguir treure aigua del pou sense tub. (a mig explicar).

Pous amb caixa, per fer dipòsit i poder treballar en sec baix.

“Jo dormia molt poques hores. El meu cap no deixava de barrinar on trobar l’aigua”.

Els dies que plou no pots buscar aigua perquè no sortirà res cert.

Després de la dinamita va arribar el compressor, encara que en pedra li costa molt.

“L’aigua es pot trobar no només gràcies al pèndol sinó a l’energia de la persona. Es necessita captar la radiació del terreny. Per això també es pot trobar l’aigua sobre un mapa”.

EXTREMUNCIONS

Primera extremunció i Piera:

El metge de Piera volia saber quin caudal arribava al seu pou de l’Hort Nou de Piera – Font Nova-. Des del primer dia va deixar com a responsable de l’obra el seu encarregat. Col·loquen una plataforma un metre per sobre de l’aigua amb una bomba per treure l’aigua i buidar-lo i així saber amb quina rapidesa torna a omplir-se i per tant els litres que hi passen per hora. Era un pou ample i es podia baixar pel costat de la plataforma. El motor que treia l’aigua era de benzina i per tant també xuclava l’aire de dins el pou. Mentre treballaven en Ramon va encendre uns espelma dins el pou fins que se li va apagar per la falta d’oxigen. Va ser quan van plegar de treballar. Va pujar fins dalt la casa i va anunciar que no podrien saber quanta aigua hi passava perquè el motor havia consumit tot l’oxigen i no havia acabat de buidar tota l’aigua. I que en tot cas s’havia de pensar una altra forma de treure l’aigua però que en aquell moment no s’hi podia baixar a fer-hi res perquè no hi havia aire. L’amo li va contestar que el que digués el Peret, el seu encarregat: “el que digui el Peret està per ben dit i el que faci el Peret està per ben fet”.

A Piera el Peret tenia fama de fatxenda: “Què cony molta por! Vull baixar al pou!”.

- Falta d’experiència perquè jo li anava dient que no però al veure’l amb les cordes i la intenció de baixar vaig lligar-lo. M’hauria d’haver plantat.

Va baixar per veure l’aigua que passava. Una vegada baixa i es deslliga i crida: “Molta por teniu. Pugeu a la casa a agafar una caixa de mistos”. “Peret puja cap a dalt”, li contestaven. Agafen el lot i la caixa de mistos. Li baixen amb una galleda. I quan la galleda és a mig camí se sent un “plof”. El Peret s’havia quedat sense aire i ja estava desmaiàt dins del pou, amorrat dins l’aigua.

Com a treballadors el Ramon tenia el Ruben de Can Campalans i el Peret de Cal Quimus.

- Vaig a provar si el salvo – Es lliga un mocador empapat d'aigua tapant-se el nas i la boca per no respirar la benzina i baixa fins baix el pou esquivant per un cantó la plataforma amb el motor que havien col·locat.
- Una vegada baix sé que els ferros de dalt els començava a veure vermells. I ell estava capbussat dins l'aigua. El vaig lligar amb mi. Quan vam pujar tots dos però al arribar a l'altura de la plataforma no hi passàvem tots dos i vam quedar estrebats. Jo em vaig desmaiar i vaig quedar estès sobre la plataforma amb el cos del Peret darrere.

Piera es va mobilitzar. Havien quedat dos homes dins del pou. Fins que va arribar el Blas de Piera va baixar amb els ganxos i va lligar el Ramon i el va pujar fins dalt de tot. Així que Blas i Ramon ja eren fora del pou però tots dos desmaiats allà terra. El Ramon s'hi va estar més de tres quarts d'hora i ja el donaven per mort. Amb tot això, encara no havien aconseguit treure el Peret de dins el pou.

- És criminal el gas. Jo me'n recordo que vaig veure els ferros vermells i ja res més. Vaig tenir sort que em vaig quedar sobre la plataforma i no dins l'aigua.

Van tirar aigua i van intentar de totes maneres esbravar el gas que hi havia allà dins i aconseguir fer-hi entrar l'oxigen per entrar a buscar el Peret.

Quan es va despertar el primer que va veure el Ramon va ser el mossèn Lluís de Piera extremunciant-lo.

- Què hi fa vostè aquí?
- I tu? Què fas estira't aquí terra!?
- El fracàs més gros de la meua vida ha estat aquest. Per poca experiència no vaig saber-me imposar prou per impedir-li a l'altre que baixés. Encara per Piera algú em va dir que jo havia matat el Peret però això és fals, el que va matar el Peret va ser la seva *famfanorreria*.

Mina de Piera? Introdueix el tema.

Can Pinal i la segona extremunció:

Comencen a netejar el bosc de Can Pinal. Era el moment en què apareixen les pel·lícules d'en Tarzán. Havia d'emparrar-se dalt dels pins i esporgar-los. Més endavant aquests mateixos pins els van tallar per fer-ne pals de vaixells, ja que gràcies a la humitat de la riera tenien una altura considerable. Una vegada era dalt d'un d'ells es lligava la destal a l'esquena, feia ballar el pi i saltava d'una capçalera a l'altre sense baixar terra. I així en va fer 4 pins d'uns 16 metres d'altura. La resta de la gent en feia un, baixava i tornava a pujar, però ell volia estalviar-s'ho. Així a la que salta cap al cinquè se li gira vent i només aconsegueix agafar-se en una branca prima que no

aguanta el seu pes. S'esqueixa i cau, sobre de les bardisses i branques que ell mateix havia fet caure al esporgar.

Va quedar estès a terra inconscient i el company va haver de córrer fins al poble a buscar el metge. Els de la masia van pujar-lo amb un carro cap a dalt la casa i el van estirar sobre una taula de fusta vella. Casualment aquell dia celebraven el saltpas, una tradició en què el mossèn, en aquest cas mossèn Josep, recorria totes les masies del terme municipal i les beneïa. És per això que va arribar abans el rector que el metge i en veure'l allà estirat inconscient va decidir extremunciar-lo. Van passar més de dues hores fins que finalment va tornar en sí. Quan va arribar el metge el Ramon ja estava despert estirat en un silló i tapat en una manta.

- L'endemà passat ja tornava a treballar.

Font del Comú. Tercera extremunció.

"Mira sí puc viure anys encara!" A baix a la Font del Comú hi ha unes acàcies plantada on sempre hi creien nius de cadernerres. S'enfila sobre l'arbre per agafar un d'aquells nius i (menjar-se les cadernerres?) i quan ja té el niu a la mà, la branca s'esqueixa i cau de l'arbre, altra vegada. Aquesta vegada al caure pica amb la tanca que separa la Font del Comú del jardí que hi ha a l'altra banda. Quan torna en sí es troba al llit de Cal Titus, de casa el seu avi – davant de la Font- amb el mossèn Pere apunt d'extremunciar-lo.

- Et guardaràs de tornar a pujar mai més a sobre cap arbre!-va exclamar-li l'avi.

Però el mateix dia a la tarda, amb la colla d'amics dels poble ja tornen a enfilar-se altra vegada dalt dels pins de Can Valls per caçar els nius de garses. "Aventurer ho he estat tota la vida".

GRAVACIÓ 5

DINAMITA. VISITA AL CUARTELILLO

Treballava en un pou prop de l'Ordal. Feia poc que s'havia tret el permís de dinamiter perquè al treballar pel Gabarró de Piera la fèiem servir per rebaixar els carrers. Tot i el títol qui havia de sol·licitar-la era l'amo. Pel pou de l'Ordal la necessitaven per obrir la pedra que havien trobat sota la terra. En un principi va ser en Ramon qui li va portar de casa seva, la guardava dels cartutxos que havien sobrat de Piera, encara que legalment els hauria hagut de tornar. Al veure que amb un parell o tres no eren suficients per obrir la terra i poder fer el pou, li demana a l'amo que vagi a encarregar-se de demanar el permís a la Guàrdia Civil. El problema va venir quan l'amo de l'Ordal va explicar a la Guàrdia Civil que en Ramon ja en portava però en necessitaven més. Va ser aleshores quan els policies el van cridar a declarar. Per comprovar que no tingués més dinamita que la que acabava de tirar per obrir el pou el van retenir a la comissaria i van trucar als encarregats de la zona d'Hostalets perquè anessin a registrar Cal Ramon Pastor, casa seva.

Davant del quartel de Vilafranca hi havia un bar. Mitja hora més tard, mentre esperaven la resposta del registre, en Ramon demana per anar a fer una cervesa al bar de davant.

- Escolta'm m'hauries de fer servei: m'hauries de trucar a aquest número de telèfon que jo et diré i digues-li a la meua mare que aquella dinamita que tinc dalt les golfes l'agafi i se l'emporti cap a ca l'avi. Vaig donar-li bona propina i vaig tornar cap al cuartelillo a esperar.

Hores més tard van trucar que estaven molt enfeinats i no tenien temps d'acostar-se a registrar la casa fins l'endemà. Al veure això i que el Ramon es mostrava tan tranquil i convençut que no trobarien res, van deixar-lo marxar.

- Em vaig salvar d'anar a la presó. En aquell temps per qualsevol cosa t'hi posaven. La mama va posar-ho tot dins el cistell i s'ho va emportar a Cal Titus.
- Per cada pou que he fet hi ha una aventura.

A Sant Pau d'Ordal hi era per buscar aigua a la propietat de Can Pujol. Va trobar l'aigua fent servir el mapa. El pou era sota el cep més gran de la vinya, on s'ajunten les tres vetes d'aigua. Van arribar gairebé a la profunditat que marcava el pèndol.

- A tot Pau d'Ordal no hi ha enlloc que tinguin aigua. No en trobareu. Deixeu-ho estar-els demanava l'amo.

Vam decidir intentar baixar uns centímetres més i hi van col·locar dinamita però l'aigua seguia sense sortir. L'endemà al matí, des de casa, en Ramon va tornar a agafar el mapa i aleshores el pèndol li marcava que l'aigua sortia a 5 metres, i no a 22 com havien convingut en un principi.

- Em sembla que avui quan arribem allà tindrem una sorpresa. El mapa marca una altra cosa- els va dir abans de sortir de casa en Ramon als seus treballadors.

Al arribar l'amo ja els va cridar: durant tota la nit l'aigua havia pujat per tot el pou i queia per la carretera. A partir de llavors, l'amo va començar a vendre cubes d'aigua, i hi anaven camions a

omplir-ne per la zona. Va ser aleshores quan l'ajuntament va demanar-li al Ramon que els busqués també aigua. En va localitzar però era la mateixa beta on en treia el primer amo, si haguessin fet el pou per l'ajuntament, l'altre s'hagués quedat sec i perquè no fos així en Ramon va dir a l'ajuntament que no en trobava enlloc.

“A mi els cèntims no m’han fet mai il·lusió. Em van oferir d’entrar com a cap del grup de radioestesites de Catalunya i no ho vaig acceptar” [pertanyia a l’Institut de Sant Isidre de Barcelona que estava presidit pel marquès de Camps de Can Mata]

La feina consistia en seguir les propietats de tot Catalunya però no va accedir-hi. La zona d’aquí la coneix molt bé, la tenia molt ben estudiada.

VOLTA PER ESPANYA

A Masquefa l’empresa Gallina Blanca tenia una granja. L’empresa necessitava trobar-hi aigua i van recomanar el Ramon com a saurí de la zona. Van fer el pou amb èxit i el dia de la inauguració va ser-hi present també l’alcalde de NewYork del moment, en Rockefeller amb la seva filla. El polític tenia accions a l’empresa de Gallina Blanca. “No l’enteníem de cap paraula però se’l veia amable”.

A partir d’aleshores quan comença a voltar Espanya per l’empresa de Gallina Blanca. El primer destí va ser la granja de Perales, Arganda del Rei, prop de Madrid. El primer viatge hi van anar amb la dona, només a prendre vistes del terreny. Va ser la primera vegada a la vida que van enfilar-se a un avió, que encara anaven amb hèlices.

El segon viatge ja va ser per començar a treballar-hi. El Ramon s’encarregava de marcar tres llocs al poble on hi havia aigua i els pous ja els feia l’empresa. Van anar-hi en Ramon i els seus treballadors, en Pere Almenara, Agustí Pontnou i Peret de Cal Quimus. El primer dia van a dinar a un restaurant i en Peret demana un pla de mongetes, una botifarra i una taronja. El cambrer no l’entenia i els altres l’havien d’anar traduint.

- Això és Madrid? Madrid, Madrid una merda! No saben què és un plat de mongetes amb botifarra!

No hi van tornar més ni van tornar a saber mai res dels pous que havien marcant a Aranda del Rei. Fins fa 6 anys enrere, mentre el Ramon dinava a la Cantina de Piera, se li presenta un home gran i ben vestit. “¿No me conoce?”. Era l’exalcalde d’Arganda que en Ramon va conèixer en aquell viatge a Madrid. Al haver de venir a Barcelona anys després, encara recordava el nom del poble on en Ramon li havia dit tants anys enrere que vivia i, aprofitant-ho, va anar-lo a trobar. “Siempre he dicho que ese hombre de Cataluña era quien encontró agua en este pueblo. Ahora ya no soy el alcalde pero haré lo que sea para que el pueblo tenga una calle con su nombre”. [Al Google Maps no costa que el poble tingui cap carrer amb el seu nom].

- L’home estava agraït perquè era un poble grandet i fins al moment havien de portar-hi l’aigua amb cubes.

A partir d’aquí va visitar diversos indrets marcant els llocs on hi havia aigua.

GRAVACIÓ 6

Gravació 5 (no hi ha la gravació. Està perduda)

CAMP DE FUTBOL

Marquès de Camps on els seus terrenys. Perspectiva de creixement. Primer fa uns 80 anys, cap l'any 32 més o menys. Fins arribar als anys 60 va deixar d'haver-hi futbol, van passar uns anys que va deixar l'haver-hi. Demanar permís al de Can Mata, Agatha Subirats, per fer un nou camp. Canvi d'orientació. Júlio, estiuejant, va prendre les mides (102 metres llargada x 62 ample). 250.000 pessetes, començar el camp. Senyor Pere, va demanar que fessin pista de tennis, i vestidors al mig per les dues coses. Problema eren els diners, "potser també voldries la senyora si fos guapa", i va pagar ell per fer el camp. Començar l'equip petit de nens. El cap de 6 o 7 anys ja es va formar el dels grans. La mateixa propietat l'escola de Can gras era del Marquès i l'ajuntament pagava uns censos. I se'n va desentendre el tracte ajuntament – marquès de camps. Va continuar el futbol, feia d'entrenador. Per anar d'un cantó a l'altre, els pares no volien deixar els fills no volien que juguessin no tenien assegurança, amb en Joanet Paleta, la van aconseguir. Un parell d'anys campions de la categoria. Baix Llobregat Nord, els marcaven els de la Federació. El Jorba d'Igualada era l'encarregat de la federació. Ajuntament no teníem cap ajuda. Vestidors eren fets meus, cuidàvem aquí casa i la gent va anar-hi jugant afició. Ramón que va agafar l'afició de veterà. Ignasi ha anta pujant cap a Igualada. (Dins un jep hi havia 21 persones i van trobar la guàrdia civil a Esparreguera, i jugaven a Olesa que era Festa Major)

Quan ell jugava, qui es cuidava del futbol d'aquí. Sant Esteve Sesrovires, l'antic camp. Eladi Conde. Josep Valls i el Batista, manaven i pagaven als secretaris per poder jugar. Allà un home amb els rojos havia sigut de la FAI, Peret de Cal Quimus, casta amb Maria Parera dels Hostalets. Camionet de la fàbrica de Cal Marcelino. Volia veure el seu poble que li tenien prohibit i de representat hi havia el Conde. Quan acaba el futbol havien enganxat al Peret, i tot l'equip davant de l'ajuntament. Carrer de gent, van haver-li de donar permís de tornar l'home. Fins les 10 del vespre no el van tornar. L'acusaven d'haver matat el rector de Sant Esteve i resultava que no havia mort a ningú perquè portava un fusell que no podia tirar. Li van tornar a fer judici.

Josep de Cal Fajardo, després de la guerra els de la Falange – amo de can Flaquer - l'acusaven i l'estomacaven. I el tancaven a la presó d'aquí als Hostalets tota la nit. Minut 30. Va demanar per veure'l el doctor Conde, el va voler curar. El van portar a treballs forçats durant 9 anys. Era d'esquerres, era de la Cooperativa. El germà era qui portava la comptabilitat de la cooperativa, el Miquel Fajardo. Josep el van portar a la catedral de León. Miquel era capità dels rojos, ningú ho sabia. Cartes des d'allà, els noms que anaven cridant els anaven matant. Amistat amb la part nacional, La Carbonera de León, li van enviar els papers de bona conducta firmats per gent d'aquí els Hostalets. Ell no els podia veure, se n'anava a la Cantina o al cine a Piera.

A cop de copes cap a la Cooperativa, remenar guano per fer-la malbé. Lampara feta per el Ferrer de la plaça. El Pio i el de Cal Sala.

Gent tancada a la presó i pelades. 38 minuts.

CANTS

Cantar, “Cant a la vinya”, caramelles i l’església. L’emigrant, Pel teu amor, Cara a la vinya, Les fulles seques, l’Empordà. Coro a cantar cada dia. El virolai, De la sagrada família.

OBSESSIÓ ÚNICA

Feina a fer pous, dels dies només pensava amb els pous. I vaig formar el taller.

Mossèn Ramón. I Guillem Guarro, de Capellades, deixeble. Gabriel Molero, que era miner coneixia molt la terra.

Tota la il·lusió és que aquest poble pogués tenir aigua pròpia.

Projectes i idees esbojarrades

Més i més pous

Josep Oliva, dedica a fer bombes per treure aigua. Un pou amb història. 150 metres i poca cosa. Casa Sastre de Piera s’ho va vendre i no va avisar que hi havia una mina. L’altre no va voler que li prengués l’aigua. Ferrús fa sondejos elèctrics, un altre sistema al pèndol. Al tercer intent, el Jaume Casals de Monistrol. Passen per la carretera i li van fer plegar. En un tros de torrent a l’altre cantó, i una mica, va fer un dipòsit i gràcies a les plaques solars el fa pujar.

Compra uns terrenys, extensió enorme de terrenys que eren de la Generalitat, Vilanova de Maià (Tremp). Tòfona. Recollir l’aigua de la pluja en uns dipòsits i ja ho havien arreglat per regar-ho. I no els hi sortien els números. Dalt d’un lloc per tancar-hi presoners. Observatori d’estrelles, a Catalunya, un poble en ruïnes. Un tros de terreny, va anar a buscar un altre saurí i li va dir de fer-ho dalt de tot per fer-hi el pou, grans expectatives. Va sortir-ne molta però va tornar a marxar. Més avall hi ha una bassa que fan servir per l’ermita. 3 anys que ho ha comprat. Compra més hectàrees per buscar més aigua i buscant un altre saurí. Desperdici.

Nova carretera d’anar Masquefa – Igualada sense passar pel mig de Piera.

Viatge per Espanya.

Molí de vent dels Hostalets

Forma de treure aigua pels pous. Molí de vent, can Mata el primer que vam fer, perquè n’hi trèiem amb la corriola. I van ser les primeres bombes que vaig començar a fer. Palanca, un tipus de mancha.

Primera bomba instal·lació 1.15. però s’havia de manxar.

I van intentar fer un molí de vent per evitar haver de manxar. Molí de vent amb aspes. 1.24 minuts

Jardinets. Marcat pel de l’institut de sant ignasi, sants curet. 60 metres de mina. 2.000 litres per hora. Eren un planter. Però no tenien prou aigua. I la feien servir de la can soterres. No hi havia a cops de barrals. Dels homes que treballaven al jardí, dels Jardinets, com que feia molta calor, posàvem l’aigua i vi sota terra perquè no s’escalfés per estar fresc i s’embrutaven. va venir el

de Cal Pau Matias (Jaume), va venir un dia a treballar i em volia matar perquè no volia netejar l'ampolla, amb tota la bona voluntat posar l'aigua.

Treiem a cop de galledes, i llavors hi vam posar un molí de vent. El va posar el pau Matias i el Ramon el va ajudar. Família dels amos del jardí. I vam treure una copia i llavors vam posar el de cal Ponsa, molt senzills. I en vam fer un pel Jümetó, i ja fet amb quatre potes. Mas a marquet i un altre de Piera. Ferrer.

Ajudava a fer coses al vespre.

GRAVACIÓ 7

Primers minuts parla del pou d'en Montaner. Com es va esquarterar el terreny i una mica més i la terra se'ls empassa a ells i a la casa. Paleta i aventurer.

El pare del Carlos Montaner els va llogar per fer els fonaments de la seva nova torre. Era l'època que van començar a construir-se totes: Triquell, Mas, Fontanet, Guileria, Saumell. Al fer-los no trobaven el fort per fixar l'obra. Va marcar unes ratlles amb guix, si s'obrien significava que la terra s'engolia pel terreny poc compacte. I així va ser, es van escapar pel pèls i va quedar tota l'obra colgada dins el forat dels fonaments. Passava perquè hi havia un torrentot i no ho sabíem.

- La meua vida ha sigut una aventura. Quan vaig néixer un des d'allà dalt em va dir: tu viuràs per fer aventures.

Finalment van fer el pou a l'altra banda i la casa va reduir l'estança.

Buscar gent perduda

El pare del Montaner va anar a buscar bolets i no apareixia. La família li demana si pot buscar-lo. Intenten localitzar-lo des d'una avioneta però no el van trobar. A sobre del mapa en Ramon troba que es torba entre Pierola i la masia de Can Pons: al peu d'uns espadats d'entre la riera i el Bosc Gran. Temps després, un home anant a buscar espàrrecs per aquella zona el va trobar, entremig dels espadats.

Com es localitza algú que s'ha perdut? Un mapa, un pèndol i una peça de roba de la persona que ha desaparegut. El pèndol volta on està. No cal ni sortir de casa per marcar on es troben. Pot determinar si està viu i mort.

Va a trobar-lo una família de Barcelona. Un matrimoni que tenien una avioneta van sortir del camp d'aviació de Sabadell per marxar cap a València. Passen les hores i no fan cap a València ni no apareix l'avioneta. Segons el mètode del Ramon, li assegurava que es trobaven als Pirineus, que en aquella època de l'any estava nevat. (minut 20) No coincidia on marcava el pèndol amb la direcció que en principi havien d'arribar. "O el pèndol està boig o jo vaig borratxo". Van seguir amb l'helicòpter a la frontera però no els van trobar. Setmanes després quan va marxar la neu, van trobar la parella i el matrimoni al lloc on havia marcat el Ramon.

El van a buscar les famílies i, durant una època també la guàrdia civil. N'hi ha que no es poden trobar perquè són en torrenteres que no s'hi pot arribar. És demostrable? No es considera una ciència, té un marge d'error, però sovint coincideix amb la realitat. El Guillermo de Capellades, estant ell a casa seva i sense dir-s'ho, va localitzar l'avioneta al mateix lloc que en Ramon, és el nebot.

L'últim pou que ha buscat (actualitzar-ho) és el de la casa de l'Observatori. Fins al moment treia l'aigua del camp del seu germà, uns metres més enllà. La zona és dolenta per l'aigua – zona dels jardinetes tenien problemes-, però era prop de la mina del Roviraltà. (minut 30). Van haver de fer el forat una mica separat del lloc on havia marcat el Ramon perquè tocava la paret, encara que li marcava una cosa estranya que no va saber determinar. Com que van

enforndir on no donava prova i no van trobar-hi aigua. Van deixar-ho estar però l'endemà al matí era ple d'aigua i a la nit tornava a ser sec. I així repetint la història.

- Aquella nit no vaig dormir. No ho veia clar, em donava prova i li sortia que hi havia aigua. No ho entenia.

Van provar, finalment, exactament on marcava i on havia marcat en Ramon en un primer moment. Van començar a fer el forat fins que van trobar que ja n'hi havia un forat. Un pou vell que s'havia fet molt anys enrere i ningú recordava que hi era. La idea és fer un traspàs d'un a altre.

GRAVACIÓ 8

AIGUA A LES BARRIADES I URBANITZACIONS DE PIERA

Pou fàbrica de la Seda (Indústria Sanitària de Piera). Hi treballaven entre 35-40, moltes dones d'Hostalets. Al fer el pou no sortia tanta aigua com necessitaven per això van necessitar picar una mina dins l'argila per anar-la a buscar. Era un treball dur i els treballadors es van cansar de picar per no trobar res. La perseverança i tossuderia del Ramon el va fer continuar i finalment va sortir bé. Fins que no sortís l'aigua necessària no cobrava, va trobar l'aigua però la fàbrica va fer suspensió de pagaments. Va cobrar amb les eines de la fàbrica que va valorar un pèrit, gràcies a l'ajuda d'en Ramon Gabarró, el paleta ("era com el meu pare").

Havien de fer 5 pous per la fàbrica de roba de Moré del Bedorc. Els va marcar un enginyer i en Ramon només s'havia d'encarregar de picar. 10 mesos després no trobaven aigua. Can Romeu que era a la fàbrica d'Anoia i tenien una turbina que es feien l'electricitat. Però la van moure cap a dalt el Bedorc. Enginyer ja ho té mirat on s'ha de fer el pou, no tenia cap responsabilitat. No hi havia carretera per anar al Bedorc s'havia d'anar per la riera. Marcada als degotalls. Van estar-hi 10 mesos però no trobaven aigua, però li havien de deixar fer on ell volia. Una setmana de temps per trobar aigua. Van trobar l'aigua a la riera i van desviar-la amb un tub cap a on els interessava. Instal·lació feta per en Ramon. Aïllats, no hi havia res. Només tenien camins de carro. (explica com feien anar l'aigua per la mina i la desviaven de la riera, minut 18)

La Fortesa. Portar aigua corrent a les cases. (Finals dels 60). "Van fer una festa el dia de l'arribada de l'aigua i aquella gent amb una alegria terrible".

El Ramon paleta

Pavimentació del carrer principal de Piera des de les Carreres fins a la Casa Sastre. És un carrer que té entre 30-40 cm de gruix de paviments. Van canviar els tubs de l'aigua per sota del paviment. Quan rebenta una tuberia de l'aigua tenen uns punts on poden treure'ls sense necessitat de foradar el carrer. Busquen el lloc exacte on ha rebentat i hi col·loquen un tub dins l'altre.

Bòbila, propietat d'en Domingo Ventura, la van voler engrandir. D'una van passar a dues, i hi vam treballar 14 o 15 homes, que en Ramon s'encarregava de buscar-los per en Gabarró. (L'aigua que passa per sota Piera. L'aigua està desviada i s'evoca a la riera de sota el Gall Mullat. Minut 30).

El forn de la Bòbila i en forn del Pep es dedicaven a fer obra (totxos). En un principi la feien a mà, amb les eres, només a mà. La Bòbila es va reinventar quan va arribar la maquinària, en forn d'en Pep va plegar.

Paret Carrer del Sol

Obra de la paret del Carrer del Sol (passat l'arc del romanyà, el de l'esquerre). Era el Gabarró qui portava l'obra. S'encarregaven d'ampliar el carrer i esfaltar-lo. El carrer era estret, en forma de tenda de campanya i per ampliar-lo hi col·locaven formigó. Entre les cases i baix el torrent hi ha 5/6 metres d'alçada. Un dia els treballadors no van faltar prou bé la terra que acabaven de col·locar i tota l'obra va anar a parar dins. Com un joc de cartes van caure tots i

amb 14-15 homes treballant sota va ensorrar-se no va passar res. “Quan ens ho vam dir ja veiem una trinxerissa de carn. Per sort no va passar res”. L’únic que es va fer mal va ser el Jumet de Cal Titus Xic: “Era un home que ho volia matar tot, era pitjor que un jueu.”

Cases de Piera (Cal Biel)

Plaça de Piera, per Cal Biel, les cases estan penjades i s’anaven esquarterant i baixaven avall perquè és terra d’argiles. Per aconseguir protegir les cases van idear construir-hi uns pous secs darrere per omplir-los de formigó i assentar el terreny. (Dibuix) Algun d’aquests pous tenia fins a 14 metres, enfondien fins a trobar la terra forta. A més hi col·locaven uns pinans que aguantessin les cases. La casa de costat de Cal Biel tenien un safareig va anar a parar baix els horts, d’un dia per l’altre. Amb les pluges les arguilles filtren per sota i s’esllavissen. Actualment hi ha 4 cases apuntalades, reforçades d’aquesta manera. De moment no s’ha mogut més. A Cal Biel hi havia unes esberveles hi passava una mà sencera “feia basadara eh, pensaves que en qualsevol moment se n’anava tot avall”.

I van haver el mateix a l’altre cantó, per on pugen les escales. Van fer una pous fins a trobar el terreny fort, mentre torbaves l’argila tova no podies parar.

I els arcs també estan apuntalats des d’un principi. L’avi Gabarró, amb molta experiència, diu “quan arribeu a baix el fort els pous poseu-hi sota en sec 30 cm de sorra a baix i no tirar-hi directament el formigó, perquè amb l’argila s’inflarà”. L’estructura que feien els pous a sota feien forma de sabata, i a més del formigó hi afegien barilles de ferro. No van fer cas a l’avi, el fill “el seu pare tenia moltes punyetes”. I van tirar-hi formigó sense la sorra. Al cap de dos anys no hi havia cap bastiment dels pisos de dalt de tot que tanqués, tot l’edifici estava ple d’esquerdes. I encara l’han arreglat 3 o 4 vegades i no ho solucionen perquè l’argila té més força que els ferros. “Nosaltres ens vam creure que érem més savis”.

Carrer de cases, garatge del Clotet. (darrere la beninera). Fetes les cases. I van fer el fonaments per la seva empresa.

Barri Montserrat

Companyia Junyent i Gabarró. El Junyent tenia una vinya i van aprofitar per començar el barri Montserrat. Van arrencar els ceps i van començar a fer cases. Els fonaments els va començar a fer amb un motocultor, era fàcil perquè la terra tova.

“Amb tres o quatre pams ja n’hi havia prou. No hi havia eines, i en comptes de picar amb pic vaig preferir el motocultor.”

Després de fer els fonaments s’omplien amb pastera una altra vegada i pedres perquè retingués fet. Dilluns es van començar a fer els fonaments i el dissabte les cases ja estaven cobertes. (el del carrer de sota l’estació, de planta baixa). 5 cases en una setmana i amb només 5 o 6 homes treballant. “Aquestes cases van ser fetes com el pont del Diable. A la Bòbila al matí em portaven 800 tutxanes, quan les acabava de col·locar totes aleshores havia acabat el jornal”.

El fuster va fer els bastiments per les finestres i al col·locar-nos ens en va sobrar un.

- El fuster en deu haver fet un de més- va dir el Gabarró.

Va ser aleshores quan en Ramon va córrer cap a l'última paret que havia pujat: de tant de pressa que havia anat s'havia oblidat de fer la finestra de la cuina: aquella casa no tenia finestra. A l'hora de dinar, sense dir-ho a ningú, no va fer la parada, va tirar la paret i va tornar-la a pujar, aquesta vegada sí, amb la finestra que hi corresponia. L'endemà al matí algú va recordar que el bastiment que havia sobrat ja no era per enlloc, ningú va poder saber mai més on havia anat a parar. "Animalades així moltes!"

Era una època que necessitava diners "cèntims" i per això ho havíem de fer tan ràpid. Quan la jornada laboral s'havia acabat en Ramon es quedava a treure terra per anivellar el lloc on després hi anirien els garatges de les cases.

Les primeres que es van fer són plantes baixes. I les de més endavant ja van tenir dos pisos. I les altres amb més pendent costaven molt més de fer els fonaments perquè en aquell moment s'havia de fer a mà. Ara ja és fa amb retro i amb un moment ho tens.

Urbanització de l'Àguila (minut 50)

La bomba que li va passar per sota les cames. La tieta Assumpció tenia el terreny de la muntanya de l'Àguila i en Gabarró els ho va comprar per començar a construir-hi la urbanització. En Ramon va ser l'encarregat de fer el pou perquè la nova urbanització tingués aigua. Al fer un pou, la bomba que van instal·lar a 20 metres de profunditat no tenia prou força per treure tota l'aigua que sortia. Per aconseguir buidar-lo i treballar-hi va construir-hi una mina i un altre pou al costat perquè l'aigua es repartís en l'espai, i amb unes planxes de ferro l'anaven passant d'una banda a l'altra per poder-hi treballar. Quan van anar a col·locar la segona bomba, més potent, a dins el pou ja gairebé acabat, la bomba pesava 90kg i el pou només feia un metre d'ample. Quan baixaven la bomba amb el rest, aquest es va anar entortolligant. Per seguir baixant en Ramon va col·locar-se la bomba entre les cames i va anar des entortolligant el rest. Quan ja ho tenia el rest es va trencar i amb tot el pes va passar-li tot per entremig de les cames. Al baixar el rest encara va ser a temps d'agafar-lo. Es va quedar penjat al mig del pou, en comptes d'acabar baix al pou amb tot.

D'aquest pou se'n treu l'aigua que de Piera i fins a Can Bonastre, que no n'hi havia.

L'Àguila va ser de les primeres que es va fer, i eren del Gabarró.

Va ser per l'urbanització de Sant Elías (Castell del Bosc. Sant Pere Sagarrera) quan va treure's el títol de dinamiter. També pel Gabarró, va dedicar-se a anivellar el carrer que arribava fins a l'ermita, que feia molts alts i baixos.

Altres construccions per Piera (1h 15min)

Pous a Can Bonastre i cases 55 fonaments. Hi ha un pou que té 70 metres fondo al restaurant on hi ha els gronxadors. Un home de BCN va demanar que tirés més fondo i la mina. 100 metres és massa és perillós. Es va vendre dos garatges a BCN per poder pagar amb ell.

Can Ribes, del Pau Mora. Bassa d'aigua on feien anar l'urbanització però se la van quedar per ells per regar els meloners. Ara va per l'urbanització i actualment l'aigua Abrera.

Casa de l'Ariadna, mur amb la riera. Passtisser està fet amb toxana, tenia una pastisseria a Barcelona. Treballant pel Gabarró. Ordres d'ell. però que s'espavilés.

(Actualment molta de l'aigua dels dipòsits ve d'Abrera)

El Gabarró va començar una urbanització a Sant Pere de Riudebitlles, el Cel Blau. Van fer-hi el pou per les noves cases. Per fer el pou necessitaven un muntacàrregues amb el que treien la terra, uns bidons de 70kg. Al acabar el pou i pujava el muntacàrregues per última vegada, pujava pla. En Ramon era sota el pou i al arribar dalt va trencar-se la molla i per sort el bidó va caure per poc a terra i no dins el pou.

- Si algun dia algú llegeix aquest llibre es dirà que el que ha viscut aquest home és sobrenatural. Perquè tantes aventures i mai m'ha passat res greu.

Pins als jardinets

Els amos dels jardinets demanen de tallar-los una vintena de pins. Quan talles pins pots controlar la direcció que ha de caure el pi, el problema és quan fa vent perquè aleshores és el vent qui mana. Al donar-li un cop va quedar-li la destrat enganxada a la soca i el pi ja queia, per això va deixar-la estar i va tirar enrere fins que el pi caigués. Va topar amb una alzina i vam fer-ho amb la idea que pi i alzina caurien sota el torrent, però al xocar va fer efecte rebot i el pi va tornar i va donar-li un al cap al Ramon fins a deixar-lo amorrat a terra precisament en un espai que feia clot. L'Agustí que m'acompanyava ja es pensava que ja era mort.

Naixement del fill

Mur sota l'església de Piera, sota el pont que va cap al Bedorc per protegir un hort que hi havia sobre, per evitar que baixés la terra. Per treballar feien servir taulons de fusta perquè els aguantava la sorra. El dia que treballaven allà va néixer el primer fill, en Ramon. Van cridar-lo a mig matí perquè estava a punt de parir a Capellades, la dona era d'allà i a més era d'on era la llevadora. Amb moto va marxar cap a Capellades. Estigueu al tanto no rebaixeu més perquè sinó se us aplegarà (4 o 5 homes) i van anar traient sorra per arribar al fort, i no ho van apretar prou i se'ls hi va aplegar. Per sort no hi va quedar ningú dins i no van poder acabar l'obra fins al cap d'un any.

"No me'n recordo del dia que va néixer en Ramon ni si l'Elena va néixer a l'hospital o on. Potser també a Capellades... No t'ho vull dir perquè et diria una mentida".

GRAVACIÓ 9

Anar a buscar bolets

Va començar a anar-hi acompanyat la iaia Clàudia. Li agradava tant que va morir al bosc. Bosc del Martir (entre Can Paret i Pierola. Al torrent de l'home mort). Hi anava amb una ampolla d'aigua de gaseosa i una poma i s'estava fora tot el matí. Sense trencar la rutina, un setembre, a l'època de la premsa. No arribava als 70 la iaia. Després d'hores sense aparèixer van anar-la a buscar i la van trobar inconscient al mig del bosc. Gràcies al carro van portar-la cap a casa i van cridar al metge. Havia tingut una feridura i s'havia quedat inconscient. La iaia va morir al bosc i jo tenia un disgust perquè no havia pogut dir-li adéu.

El Ramon va heretar la il·lusió pels bolets que els tenia la iaia. Es va fer gran i voltava per tot arreu, cada vegada més lluny i sempre a peu. Després els venia a les botigues, però sobretot els venia a la Cantina perquè la gent d'aquí ja se'ls buscava. L'imprescindible per anar a buscar bolets era un dall per tallar les verdisses i amb aquest tallava una branca d'alzina per penjar-se el cistell, que li arribava a pesar 15kg, i que el pes li quedés repartit per tota l'esquena.

Sovint l'època dels bolets coincidia amb la de collir raïms i en Ramon ho volia abarcar tot. S'havien de fer 5 volts de carro des de la vinya de Can Mata fins a la premsa i per cada volt es trigava vora dues hores. Començaven a les 5 del matí amb la carrega del dia anterior, i el primer volt es feia gairebé a les fosques. Però jo tenia els bolets al cap, en comptes d'anar-me'n cap a Can Mata me n'anava cap al Bosc Gran. "Que demà no passi una altra vegada". No, no, els contestava. Però quan s'havien girat jo ja feia via cap a buscar bolets. A les 10 del matí ja era a collir raïm. Per compensar no parava a l'hora de dinar, ni berenar ni beure. Fins que s'hi veia collia raïms perquè tenia la idea de l'endemà tornar a fer el mateix. Ca n'Aguilera en deien el poble dels rovellons, on cada setmana s'emportaven una camionada que se'ls emportava cap a Barcelona.

En aquella època a les 8 o les 9 del vespre ja dormia però sovint a les 4 de la matinada ja era.

A casa no em deien res perquè guanyava més bon jornal amb els bolets que amb la vinya. Sempre he intentat la manera de **mirar la manera treballar molt i no cansar-me massa**. Difícil de fer però ho havia "lograt". I ho feia si tenia una destrat i aquesta no estava ben esmolada parava i l'arreglava. La gent per mandra o per no anar a cal ferrer, però jo en canvi feia més feina. Així vaig anar formant el taller.

Amb els bolets em guanyava més el jornal que no pas els que anaven a la vinya. Per això no em deien res i com que els donava a casa els calers perquè a mi mai m'han fet feliç. M'ha fet feliç trobar un cistell ple de rovellons o marcar l'aigua d'un pou. Els de casa i els treballadors m'han ajudat molt, i els treballadors han treballat però els he tractat com si fossin de casa.

Cada vegada anava més lluny i ja no tenia temps d'anar també a la vinya. Em dedicava als bolets. Tinc records molt bons que m'havien passat amb els bolets, pel cantó de la Font del Ferro. Arribaven les 10 del matí i no havia trobat encara res i de tot un plegat, sota alguna verdissa, apareixien piles i piles de rovellons. I fins a 15, 16 i fins a 17kg de rovellons! Algun any hi vaig anar fins a 90 dies seguits! Arribava fins la Pobla i allà agafava el tren fins a Piera on venia els bolets.

Els boscos s'han fer vells. Estan mal cuidats i són tots plens de verdissa al deixar perdre les vinyes. Ara se'n porten del Pirineu però no són iguals. Ara els del cantó de Vallbona ja no són tan bons, ja és més terròs i sembla que mengis serradures. En canvi des de Ca n'Aguilera hi havia el rovelló vermell, bolet d'argila que és com si fos sang quan l'obres. Del Bruc fins a Castellolí i fins a sobre la Pobla era bon terreny per rovellons. Volen humitat, ombra i a terra coixí, i ara només hi ha esbarzers. I abans queien més litres de pluja. Ara ja hi he perdut l'afició. I han vingut gent de Barcelona i de tot arreu i han fet malbé els boscos. Remenen sense saber-ne. "Jo quan passava per un lloc i collia bolets, l'endemà ningú sabia que hi havia anat. Ara ho deixen tot barrinat i fan malbé les florides. Coneixia les florides i sabia quina llocs n'hi havia quina no".

Una vegada anant amb l'Ortiz vam dividir-nos, un per un cantó i l'altra per l'altre. Després de dues hores jo encara no havia trobat ni un rovelló. En un lloc vaig veure sota un brut molt gros un "bulto" i em dic: goita un altre bolet dolent com tots els que he anat trobant. Li foto puntada de peu i em surt un rovelló gros precisos. I a l'ajupir-me vaig començar a veure un rovelló al costat de l'altre. Estaven tapats pel borrim però a sota hi havia una catifa de bolets de 10 o 15 metres quadrats. Mai en ma vida he vist un lloc on s'hi fessin tants i tants bolets i tan macus com aquella vegada. En mitja hora vaig omplir el cistell i sense moure'm d'allà. Era una cosa divina, una cosa que donava gust de veure aquell cistell. Era una admiració preciosa. Ens vam retrobar l'Ortiz i ell en canvi no havia trobat res. I he tornat moltes vegades però mai n'he trobat tants com aquella vegada.

Abans poca gent anava a buscar bolets, només el que estaven tocats del bolet com jo. (minut 35)

Peret de Cal Quimus, treballador i que a més feia d'enterramorts. A casa seva passaven misèria, era una de les cases més pobres del poble. Amb la moto i la llanterna si al vespre li venien de gust bolets anàvem fins el bosc gran i en collien.

Netejar màquines de fer el solfat i canvi de vàlvules. (minut 47) invent amb el de Mas Marquet i el canti per no haver de parar mai (minut 50). Va anar fent-se el seu taller. Li portaven eines a arreglar. (56') La casa de Cal Ramon Pastor va ser la segona del poble a tenir electricitat.

A les cases els diners només hi entraven gràcies a la vinya (raïm i el vi) era l'únic que tenia sortida. Per això sort en tenien de l'hort i les bèsties per poder menjar. Va venir la guerra i després de la guerra qui tenia un hort i un pou ja era ric. Fins que van venir les fàbriques i ja entrava diners i al poble es va notar una millora, ja es van arreglar les cases.

Motocultor (repetit)

El primer motocultor del poble i era la riota del poble. Hi vaig afegir un remolc i hi portava 6 portadores si no era pujada. (1hora) I un carretó de la mida del remolc per arrossegar-lo per la casa i jo sol me'ls aixafava i ho feia tot. "La gent deia goita aquest ximple perquè encara anaven amb carro i ja em vaig anar fent eines per treballar amb el motocultor". I després ja van començar a aparèixer els tractors.

Sempre he tingut la idea del no puc no existeix és la voluntat de la persona. I si vull remenar un sac de 80kg amb 83/84 anys ara em costa però haig de començar a dir no puc.

El primer dia que va començar la Seguretat Social jo ja m'hi vaig posar i vaig pagar. I m'ha servit perquè he cobrat més del que he pagat, m'ha ajudat per tots els mals d'esquena que he tingut.

Mal d'esquena. (1.07') Sense poder-me moure. "Ja has rebut de l'esquena amb tantes animalades". Em va visitar un metge i em va dir que amb 50 i pico d'anys ja no treballaria més. Però vaig contestar-li que de cap manera. I intentava treballar de tota manera i quan sentia una mica d'escalfor a l'esquena m'emportava un carretó per poder tornar sense moure les cames. Va seguir curanderos i massatgistes va fer proves.

Fidel a tots els llocs on anava. Sempre als mateixos restaurants, botigues, metges, etc. "No he sigut gaire de vida, no menjava gaire. I sucant el pa amb el suquet del peix ja tenies un home feliç". Distracció d'anar al massatgista a Barcelona, anar a dinar i tornava amb el tren. Sabies l'hora que sortia de Barcelona però mai la que arribava perquè eren màquines de vapor (de foc). A vegades tenien que plegar i tornar a encendre el foc i a vegades baixaven a buscar uns cerments en alguna vinya d'allà el peu de la via. Pujar fins la Beguda costava des de Martorell. A vegades pujava el primer vagó a davant, saltava del tren, collia uns quants raïms pels que anàvem i tornava a enganxar el tren a l'últim vagó.

Pou de Can Paret/ Treballadors

Sempre he fet animalades.

Vam fer-hi dos pous perquè volien força quantitat d'aigua. Fins al moment funcionaven amb una cisterna. I vam fer una galeria que els unís i tota picada dins l'argila. En van fer un tercer perquè funcionés com a dipòsit. La mina estava construïda amb arcs de mig punt amb totxanes. Hi cabien 1.000 litres d'aigua per metre de mina. (1.38 minuts) Ja tenen aigua i van tenir un interruptor i motor per no haver d'anar fins al pou. Ara ja no serveix perquè l'aigua la fan arribar cap a Can Paret i el Xavier Valls des del dipòsit de can Carreres que va cap als Hostalets. (problemes amb el pou del Xavier Valls i l'altre saurí de l'Ordal. 2 hores)

Un dels treballadors era en José Antonio, un andalús i era el primer dia que venia a treballar i fèiem mina un per cada banda. "Rajava per tot arreu de la suor". "Te tengo que decir una cosa, usted no es un hombre, usted es un bestiazo". La gràcia era la tècnica de fer-ho, amb menys esforç i més rapidesa pots fer-ho amb la picardia de conèixer el terreny. Al final em va aprendre i em va dir "eres un maestro" i dic "no, només un picador".

Demà van anar a Montserrat caminant. Marxàvem a les 4 del matí i esmorçant al pla de sant miquel. I quan som allà veiem que s'acosta un home i era ell, el José Antonio que havia anat pel seu compte sense haver-hi anat mai. Al tornar tornaven en tren però ell va voler marxar caminant per un altre cantó, cap al Bruc. Arriba al Coll de Cal Massana i es va trobar amb un guàrdia civil del seu mateix poble. I la Guàrdia Civil el va acompanyar amb cotxe fins Hostalets i va arribar abans que nosaltres.

Aquest home els companys explicaven històries. Ell ja havia treballat en mines d'allà Andalusia. Del poble a la mina hi havia 7 hores de treballar. Hi va treballar 6 o 7 anys. Un dia va arribar una hora tard i l'encarregat li va dir que no treballaria. Enfadat en Jose Antonio va anar a trobar l'amo de la mina i li va explicar la situació. I l'amo al arribar allà i va acomiadar l'encarregat. L'amo va muntar-li una barraca al costat de la mina per fer-lo de vigilant de la mina i que no hagués d'anar i tornar. Va tornar borregos d'anar a trobar l'amo que estava a més de 50km i anava demanant menjar per les cases. Es deia Jose Antonio però aquí a Hostalets li dèiem el 'Tio' perquè sempre ho deia.

Can Palomes també era propietat del Pere Godó de Can Paret.

L'avi que va caure dins el pou (va quedar a mig fer!)

GRAVACIÓ 10

Pou del càmping de Pierola

Mossèn Faust tira endavant una casa de colònies pels nens del poble a la riera de Pierola. Així van començar un pou perquè pogués tenir aigua, perquè a l'estiu a Pierola és molt sec. A les cases havien de pujar fins a Sant Cristòfol a la font que hi havia.

En el pou del campament hi treballaven el Peret de cal Quimus, que sempre acompanyava el Ramon, i un treballador nou. Cada vespre el Peret anava al Casal a prendre's un cafè i fumava una faria abans d'anar a sopar a casa el Ramon. Sempre portava els cèntims a les butxaques i m'ha estranyat que ja no les tingués. "Et dono 10 pessetes i te les deixes dins la butxaca del jec i a veure què". L'endemà altra vegada tornava a tenir les butxaques buides i no havia anat enlloc més. Havia de ser el treballador nou perquè en tot el dia no trobava ningú més. Al dir-li el treballador també surt: també pot ser el cura. I mai ho va reconèixer. I després al treballar en una altra lloc ho va explicar a un amic i jo ho vaig confirmar. Mai més va tornar a faltar res més.

- Jo no, déu men guard la virgen.
- Remena tots els sants que vulguis però un dia t'enganxaré.

El pou va tenir aigua per les cuines, la piscina de la casa de colònies, per l'Església i per la casa de la Torre. (minut 15)

Què passa quan fas un pou mal fet? A Pierola el forat. Al dret que era la piscina. Al enfondir el pou no van forrar la part del baix. I va anar saltant tot. (minut 25). Un forat rodó de tres pams al mig del camp. Joaquim Almirall de la Torre.

Més Pierola

Què és Pierola? Nucli antic d'Hostalets.

Dels últims que hi vivia eren els Tarradelles a la casa que havia estat l'antic ajuntament de Pierola. Un dia que nevava i tenien molt fred se'ls va acudir que cremarien tots els arxius de l'antic ajuntament per escalfar-se. Així, animals, molta documentació es va perdre per aquesta sortida. Els de l'ajuntament quan ho van saber el van fer passar per boig. (Sogre del Terradelles, el Ton del Maset). (minut 31)

A la riera de Pierola també hi havia un mestre de Piera que tenia un tros de terreny prop de Can Parent (sota de Can Fontimarch) (minut 53). El Ramon va fer-hi un pou i de tota la riera és el pou que més rendiment té. 35.000 litres per hora. Abans de la guerra, el lloc era tant bé per aigua que van oferir-li una quantitat a canvi de l'aigua i pensaven portar-la fins a Terrassa. Van fer unes mines plenes d'aigua. Van calcular que era molt justa per tota la ciutat. Els càlculs els deien deixar-la arribava sola fins a Terrassa, gràcies al desnivell. Perquè l'aigua de la riera és molt bona. Buscar els arxius

La volien portar fins a Terrassa i en canvi l'ajuntament dels Hostalets no es va preocupar mai de l'aigua. Els altres pobles ja hi arribava l'aigua corrent i aquí no n'hi havia ni per beure. Piera ja tenien una mina que deu tenir 150 anys.

L'aigua a Hostalets

Només van posar una tuberia que anava amb una bomba de pistó i a sota el carrer major rebentava les tuberies. I el dia que tenia un rebenton a és s'escapava per la cloaca i no es veia. Després es va posar per separat l'aigua i les clavegueres. (minut 17)

Un listillo, en Ramon Montserrat i el Peret de la Torre de Cal Cucurella van agafar van posar un tub que anava des del principal fins l'aixeta de casa seva i d'estranguis agafava l'aigua de tot el poble. Passava que no quadrava el que deien els comptadors amb l'aigua que es gastava al poble.

(minut 58) Actualment l'aigua ve d'Abrera i el pou d'on surt s'alimenta d'un altre llac subterrani natural però la quantitat d'aigua que se'n treu les 24 hores del dia és tanta que arribarà un dia que està sobrecarregada i un dia ja no en subministrarà prou. Té un caudal d'aigua tan potent perquè és on convergeixen les aigües subterrànies que s'escorren des de la conca d'Òdena fins a Sant Sadurní, totes es troben a Martorell on la terra és impermeable, i així queda estancada en aquesta mena de bassa natural.

Hi ha altres llocs de convergència que són boníssims. Ara Barcelona es subministra amb l'aigua del Ter i del Llobregat però hi ha aigües subterrànies sota tot el terreny de Granollers que permetrien abastir la ciutat, però hi ha els propietaris que no volen que els prenguin l'aigua del seu terreny i quedar-se sense. Però no és veritat això, perquè aquest mateix propietari podria tenir l'aigua sense pagar-la d'un lloc més alt. Tothom té por sempre de quedar-se sense i es pensen que per tenir un tros de terreny l'aigua que hi ha sota no és seva. No és així, l'aigua no és de ningú, és de la naturalesa, és com el cel. Per obrir un pou ara has de demanar no sé quants permisos, ho volem fer molt bé per fer cèntims però no per estar bé tots i donar el rendiment que podria donar. En molts camps de la vida passa, però jo m'he dedicat sempre amb aquesta i penso que es podria fer molt més del que s'ha fet.

Quan es va posar l'aigua als Hostalets el Roviralta, que tenia acudits de bombero, i tenia una bassa al seu terreny. Un dia em crida i em diu: Ramon, digues a l'ajuntament que dono els terrenys del meu safareig, que agafin el tros que necessitin per fer-hi una piscina municipal. En temps de sega, els homes del poble –les dones no perquè eren més vergonyoses i no gosaven a anar-hi- des de mitja tarda fins que es feia fosc, si hi havia 40 o 50 homes al poble, tots érem dintre la bassa. Després de tot el dia treballant, la bassa sempre era plena, estar-te allà era glòria.

En Ramon va cap a l'ajuntament, el Forneret, el Josep de Cal Joan Gran, Antonio de Cal Pau Ponset, el dia de la sessió. Exposa el senyor Roviralta, així que ho dic com que el tenien com a ximple, es foten a riure. Que agafin la bassa de Can Roviralta, que ell ho dóna pel poble, i hi facin una piscina municipal. Queden parats. Contestació de l'ajuntament:

Forneret: "No, d'aquest ximple no se li agafa res". Duatis "a més, una piscina en un poble és una immoralitat".

Al sentir això els vaig dir: "Escolti, vostè perquè està aquí assegut amb una pluma, però si vostè anés a la vinya amb uns arpiots o a l'era a batre, i si al arribar el vespre i es pogués donar una dutxa ho agrària. La immoralitat és la seva". Quan al poble no hi havia aigua per poder-te

dutxar que havies d'agafar una galleda d'aigua i tirar-te-la una mica per sobre la cara, si és que n'hi havia, jo els vaig dir "aquell home és un ximple, però vostès uns ignorants". Ho regalava, n'hi ha per caure les ales del cor. La resta de regidors, Josep de Cal Joan Gran i l'Antonio de Cal Pau Ponset, els ho van rebatre després però no els van fer baixar del burro. I mira, la piscina actual ha costat molts calers, i l'han hagut d'arreglar no sé quantes vegades perquè cada any vessa. La bassa de Can Roviralta s'omple de manera natural i els terrenys els regalava. (A més, la piscina actual està situada a l'antiga era, i per tant sempre hi toca el vent).

El Fornaret va ser alcalde durant el franquisme i també durant la democràcia (?). L'ajuntament no ha tingut mai ni voluntat ni ganes. Sempre per interessos partidistes, de si uns eren d'esquerres i els altres de dretes, i ressentiments estúpids. Com ara amb la residència que regalaven aquelles dones (les Roca) i tampoc van voler els terrenys, i ara van a fer una residència allà baix al matadero que no veuran la muntanya de Montserrat perquè queda enfonsat i a mitja tarda ja serà fosc perquè no hi toca el sol.

Els ajuntaments franquistes s'hi sumava que en gairebé tot allò important no manaven els regidors sinó feien el que volia el senyor Enric i el de can Mata. Avui en dia ja ha desaparegut, perquè aquests ja no hi són. Ara el problema és que no s'han buscat maneres de crear feina, les quatre fàbriques que hi havia s'han tancat, i no han buscat alternativa. Tothom ha hagut d'anar a treballar a fora, i entre això i que els nouvinguts només venen aquí a dormir no agafen estimació al poble. De totes les cases d'aquest carrer, que ens coneguem ja en quedem ben pocs. S'està perdent l'estimació al poble. Amb l'exemple d'aquesta piscina que oferia el Roviralta, que no n'hi havia cap més per aquí la zona, la gent de les rodalies també hi hagués vingut i hauria donat vida. Però s'han deixat perdre.

Es veu la poca estimació que es té pel poble quan van ensorrar la Cooperativa. En aquest poble durant la guerra no es va matar ningú, el Casal es va respectar, l'Església es va respectar, no es va fer malbé res d'edificis (en realitat es va cremar el retaule. Explicar la història dels anarcos que venien a cremar-la). I quan van arribar ells com que la Cooperativa era el local d'esquerres van anar-la trinxant a poc a poc. El Torres (Fornaret) sempre deia que el dia en què el dia que aquesta casota fora a terra ho celebraria. I això ho deia perquè no sabia el que costava, haver aconseguit un edifici així. També hi havia gent que deia que quan es morís el Fornaret també ho celebrarien.

Després en època de democràcia la gent el va tornar a votar. Sí perquè el poble dels Hostalets eren una colla de viranets, seguien el que els deia el poder. Els d'una generació per sobre meva ningú sabia ni llegir ni escriure. Els que manaven eren els propietaris a qui tots havíem de pagar les parts. I a tots els pobles més o menys anaven igual, amb uns interessos creats de burgesia que hi ha molts llocs al món que encara continuen, però a Catalunya gràcies a Déu això ja s'ha acabat. Perquè aquí mateix les cases de burgesia d'aquí al poble, les famílies, si encara hi són, ja no manen res. Per sort hi ha un altre sistema més nou, més modern.

"Els dono unes sabates noves i no em volen vendre unes espadenyes velles"

GRAVACIÓ 11

PROJECTE DIPUTACIÓ

Un pou s'asseca quan no estan fets just al fondo. Perquè a les rieres per les argiles fa forma de triangle i s'escorren i només passa aigua pels més fondos. Per això els pous que no estan fets al fondo s'assequen. La riera a l'altura de Pierola té un terreny molt pendent i per això de seguida l'aigua cau i passa ràpid. És impossible que s'assequi un pou fet just al punt més fondo on hi passa la corrent, encara que sí que perdrà quantitat quan fa temps que no plou. Més avall de la riera la configuració canvia i les argiles es col·loquen més planes i formen illes de manera que l'aigua ja no corre tan ràpidament i queda guardada durant més temps en aquestes llacs petits naturals.

A les rieres seques, que Catalunya n'és ple, si es busquessin els desnivells del terreny i s'analitzés no caldrien motors per transportar l'aigua fins els pobles. Als Hostalets si s'anés a buscar l'aigua de les Roques Blanques, on comença la riera, l'aigua pels seu desnivell baixaria directament fins al poble. Inclús ara els horts a peu de riera han de col·locar motors per treure l'aigua. Com s'aconsegueix estalviar-se les màquines? Un pou del capdamunt vagi donant aigua a la resta per l'efecte sífó. Fins a 12 metres l'aigua puja de manera natural, a més de 1 metres per la llei de la gravetat es talla la columna d'aigua. Sistemes de construcció de l'Alhambra, sense ni un sol motor que mogués les aigües que omplien les fonts del palau, o els aqüeductes romans.

Tota la vida he lluitat perquè el poble d'Hostalets pugui tenir aigua del seu terme i en tot cas, si ha de venir de fora, que pogués venir sense ser bombada, sinó que hi arribi de manera natural. Vaig presentar un projecte a l'ajuntament i el vam anar a portar a la Diputació per baixar l'aigua de vora Manresa i l'aigua tota sola arribaria als pobles d'aquí: Collbató, Piera, el Bruc, Hostalets. I em van dir que no podia ser perquè hi ha els propietaris que no permetrien que passés la instal·lació pels seus terrenys. "No, és ben senzill, per la cuneta de la carretera i baixa sola. La que va pel coll de can massana. I és aigua sortida de la muntanya que és boníssima. Però no em van fer cas. Ara als Hostalets tenim l'aigua d'Abrera, tot bombat, passada per depuradora.

Pujar l'aigua bombada, quan gairebé a tots els racons de Catalunya si es pensés i s'estudiés bé el terreny podria arribar-hi de manera natural, només beneficia els comptadors. Les empreses encarregades de fer arribar l'aigua als pobles tenen el negoci en això, és rentable per a ells però no per la població que ha de pagar un preu molt més alt per l'aigua que consumeix però com que no els donen altra solució. Ara el sistema només és rentable pels qui xupen del negoci.

Quan no hi havia aigua a les cases, l'aigua era un tresor. Ara no li prestem atenció perquè sigui bombada o com sigui obrim l'aixeta i ja en tenim. Abans es mirava molt més de gaste-ne.

La meua petita experiència és que ens podríem estalviar molt si es mirassin els desnivells i s'estudiessin els terrenys. Tenim els pantans fets però dins de les muntanyes hi ha grans caudals d'aigua, rieres d'aigua subterrànies, amb màquines actuals que ho localitzen i en fan el forat i sortien uns caudals d'aigua boníssims.

- No caldrien els pantans doncs?
- Els pantans, Déu vulgui que no, amb els moviments sísmics que hi ha a la terra, que algun pantà gros es desprengui pot provocar una desgràcia i fer una matança de gent que Déu no ho vulgui. La força de dins la terra no en som conscients de les pressions que hi ha. En comptes de pantans tant grossos es fessin unes basses petites a dins dels llocs més fons amb els desnivells aquestes aigües baixarien soles i no hi hauria cap perill.

Aquí Catalunya amb el Pirineu que tenim i els rius subterranis que hi passen sense fer grans pressupostos i es traurien moltes aigües que sortirien soles i abastiria tot Catalunya i podries fer que tot el país sigui regadiu, ara es rega amb els pantans però és un perill. La força de la naturalesa no hi ha ningú que la pugui mesurar, la nostra intel·ligència és massa petita.

(Gràfic on diu que la quantitat d'aigua per habitant a Àfrica és major que a Europa però que el problema és que no hi ha els sistemes adequats per aconseguir-la. Polítiques)

Associació dels Pirineus Orientals marca que es pot fer i què no.

Pou de Ca n'Aguilera

15-20 horts aprop de la Font d'en Sala. (1.17')

Abans de la guerra un dels diputats del districte els van prometre que si els votaven els posarien un pou, perquè Ca n'Aguilera era sec com el morro d'un bacallà. L'aigua l'havien de portar amb el carro o com fos de les fonts de Piera perquè no n'hi havia ni per beure. El pou es va fer i donava poca aigua perquè per les 70-80 cases, les que encara hi ha ara perquè no han volgut ningú nou, tots es casaven sempre entre ells. Al moment de fer Can Martí no van vendre res. L'única obra que s'ha fet és la fàbrica del Miquel Cucurella que la vaig fer-la jo, la vaig fer a obra vista perquè només hi havia d'anar les primeres rengleres però vaig veure que quedava bonic. Cada dia en posaré 800 o 900.

GRAVACIÓ 10

A Ca n'Aguilera tenia una Societat d'Aigua pròpia. Un any que tenien sequera el pou que hi havia no donava. Van anar a buscar la mina feta amb nicorella i va llogar el compressor per fer els metres que necessitaven. Havien d'anar ràpid perquè cada dia que passava el lloguer del compressor s'havia de pagar amb l'ajuda de la dinamita. Barrinades i forats. Amb el compressor 5 dies barrinant per fer 5 metres. Era veneno, s'hi posava guilla i havíem de col·locar un ventilador perquè renovés l'aire —anàvem amb sistemes moderns (ironia). Les dones es van començar a esclamar perquè a la nit fèiem molt soroll. Vaig passar 5 dies que no vaig venir aquí casa i gairebé no dormia (exageració). El cinquè dia ja van emporatar-se el compressor perquè ja venia el tou. Cada dia anàvem treient terra. Però s'escabassava i ho havien de forrar. Anàvem fent mina, 10 metres, 20 metres, 30 metres. A baix ja érem 7 persones treballant, els de casa ja em volien matar. I tot era humit i no hi havia manera de trobar-la. Fins a 50 metres! Aquí, ja cansat li dic al Peret de Cal Quimus, "col·loca't darrere meu i ves-me treient la terra". Ajagut com un talp va començar a rascar més i més fins a fer 8 metres! de mina i no sortia aigua. Tot dos ajaguts. El Peret renegava: Deixeu estar que no veus que això no en sortirem, aquí dins quedaràs sepultat, això és un treball de presidari". Fins la

una! Màxim. Fins que a la una veu que comença a sortir un raig d'aigua ample com un canell. "Vaig dir un gràcies a Déu!".

Al acabar i per haver-s'hi estat més dies del que en un principi havien calculat igual que el preu del compressor, el Ramon no tenia diners per pagar ni havia de parar l'obra i material del Gabarró ni tots els jornals de la gent que havien treballat a la mina, inclòs el seu. Va anar al ple a demanar que li paguessin el cost de la mina. "Heu vist l'esforç que m'ha costat". "Això no ho fa ningú, només ho fa un ximple", deien els de Ca n'Aguilera. "Doncs jo no hi vull guanyar res però aboneu-me el gasto". I es van barallar perquè n'hi va haver uns que no van voler pagar, al final van acabar pagant només uns quants i arran d'aquest incident la societat d'aigües de Ca n'Aguilera es va dissoldre.

Va servir molts anys però un temps de molta sequera en sortia poca i el volien arreglar. De Cal Lleó, una casa que hi ha al carrer principal, hi havia el millor pou de tot el barri, en sortien 20.000 litres d'aigua per hora quan la riera anava seca. En època de sequera jo li vaig preguntar al de Cal Lleó perquè no donava aigua del seu pou, que ell se li perdia al poble, però no es podien veure uns amb els altres. "Abans m'hauran de matar que jo regali l'aigua". Així que els mateixos de Ca n'Aguilera li demanen els estris per arreglar-ho ells. A les 10 del matí, el Ramon li ve l'acudit: "Ai que potser no han pensat en la guilla (el gas) i no l'han tret abans d'entrar dins la mina". Per treure-la era necessari un ventilador. Agafa la moto i se'n va cap a Ca n'Aguilera. Qui és el primer que ha baixat? Porteu els ganxos! Al arribar a baix encenc l'encenedor i ja se m'apaga. Crido el de davant de tot, i els faig venir tots cap al dret del pou. "Et trobes bé?", "Em costa respirar". I van anar pujant. Al arribar dalt ja n'hi havia 4 o 5 estirats aquí terra. El Jume "Com podia matar jo tota aquesta gent!?", desesperat.

GRAVACIÓ 12

Cançons

Què en faig amb les cançons? (Introducció on s'expliqui manera de passar el temps lliure i afegir-ne un tros d'alguna).

Cançons de Nicolaus: Quan érem petits cantàvem els Nicolaus.

Cargol treu banya

Sant Nicolau (minut 1)

Cançons de Caramelles Aquí casa el pare cantava al cor d l'Església i també anàvem a cantar Caramelles. Jo no havia anat mai el Cor, només d'afició. Els secretaris de l'Ajuntament venien aquí casa al vespre i tots cantàvem. Les cançons les dibuixava com volia. I quan teníem la Sagrada Família que ens la passàvem per les cases i li cantàvem.

La llevantina (3.19)

Els caçadors (5.40)

Les fulles seques

Cant a la vinya (10.13)

Pel teu amor. Rosor (12.20 minut)

La mare cantora

Forjador (cançó d'amor i de guerra)

L'Empordà, vora els serrats i arran del mar

Zarzuelas

El cantar del arriero, Zarzuela (29.30)

Els gavilans. La flor roja. Mi aldea (dues cançons). Zarzuela. (41.50)

El sembrador (34)

Les orquestres de festes majors

La muñequita linda, Guardiola "Orquesta de Món". (22.25)

Església

El Cel blau. (Maria Rosa Tort i el pare del Josep Maria de la Bodega). Cançó que ell li agradava molt. (19.01)

Sagrada Família (16.30) quan passaven per les cases la capelleta a la casa es cantava

El virolai

Al principi no teníem ni ràdio. La primera que vaig tenir me la va fer un amic i allà escoltàvem música. (Ell també n'havia muntat).

POUS PIERA

Els pous porten raons però també moltes alegries. Les batusses pel control dels recursos i la necessitat de tenir-los, en el cas de l'aigua el més imprescindible de tots. També es veu el canvi que han viscut en els últims anys les poblacions amb l'accés a l'aigua. L'actual organització ja no té a veure amb els inicis de treballava el Ramon, tota una època de transformació i de canvi de model. De tenir-ne només de petits pous particulars i fonts naturals, la gent cada vegada volia més aigua, amb l'arribada de l'aigua corrent, se'n necessitava molta més per abastir la mateixa població que fins aleshores ocupava els pobles. I ara, amb totes les "prestacions i serveis", a les cases es necessita molta aigua. Un sistema més centralitzat que no s'organitza per pobles sinó per àmbits més grans. Com proposava el Ramon perquè és més operatiu. Encara que els egoismes encara no els hem solucionat.

Pou de la fàbrica del Rogelio Rojo de Masquefa i els dos germans que van partir l'empresa per barallar-se per un pou. (minut 51)

Mina de Piera

(minut 53) Societat d'Aigua de Piera. La mina centenària que hi havia abastia des de la Font Nova cap avall però Piera va créixer en direcció a l'Estació i necessitaven. De la mina baixava molt poca aigua. A les 7 del matí vaig entrar-hi i a les dues del migdia encara no havia sortit. Aquesta mina té més d'un km i mig de distància, fins a dalt a la Plana. El camí era difícil, hi havia trossos que havien caigut i havia de passar de quatre grapes i per això va trigar tant a arribar al capdavant. Però no s'hi podia fer res perquè el fons eren argiles. Al sortir els de la Societat d'Aigües li van dir que mai més deixarien tornar a entrar ningú a dins la mina. Ens has fet patir molt tantes hores. Et cridàvem i no contestaves. "Des de fora ja pots cridar ja, que a dins no sentiràs res". I jo tan trempat i dalt ja hi havia 40 o 50 persones que ja es pensaven que haurien d'anar a enterro. Era una imprudència ho reconec, perquè havíem de ser dos.

Aleshores van decidir que desviarien un tros de la mina i la farien arribar fins la riera. Encara no tenia permís d'empresari, als inicis apareixia com a treballador de l'empresa o pel Gabarró. Va ser més tard quan va començar la pròpia empresa. Però els de la Societat d'aigües en comptes de contractar el Gabarró van contractar el Peret, un home gros que pesava més de 100kg. Al ser-hi aquest home no es podia moure per dins la mina, ni es podia ajupir, quan sortia li saltaven unes gotes de suor com un dit d'ample. No es va veure en cor i al final ho va acabar fent el Ramon amb l'empresa del Gabarró.

Vam fer 40 metres de mina (mirant cap al pont de ferro del tren) però no sortia res. Els vaig dir que no es preocupessin que doblàriem el cabal que sortia per la mina. Al mateix pou que ja hi havia s'havia d'enfondreir 3 metres, el lloc més fons de la riera. Amb una parpeline anava fent petits forats per saber a quina profunditat es trobaven les argiles i així deduir on passava l'aigua. I així va ser, va doblar-se l'aigua perquè per sota s'escapava. De l'aigua d'aquest pou la tiràvem a la mina. Aquetes cançons dins el pou sempre cantava: no, claustrofòbia no. Els

fracassos m'han passat per la guilla i és el que has de vigilar no quedar-te sense aire. Van fer-hi un pou nou al costat on anaven tirant l'aigua allà i omplien dos dipòsits nous a dalt la Plana. Ara però, com que l'aigua ve d'Abrera els dipòsits que funcionen són els de Can Claramunt.

Can Cairot

Tenien un pou que ja era fet i molta sequedat un any la gent havia de venir fins la Font Nova a Piera a buscar l'aigua. Els veïns van demanar-li que necessitaven aigua. Volts de la Festa Major de Piera. El Pou havien d'enfondir-lo però era tot pedra, l'única manera que tenien de treballar-hi era amb maceta, malla i tascons i anar picant. Havíem d'enfondir un parell de metres.

Treballaven amb el Ramon en Jaume Esteve, que tot i ajudar-los a buscar aigua era un eixut i el Paret de Cal Quimus. El problema del pou és que s'hi posava guilla i havien de treballar per torns curts perquè era molt feixuc, només baixaven en Jaume i en Ramon, eren els principis i el Peret encara no s'atrevia a baixar fins baix el pou. Ell anava estirant i traient la terra. Les dones del poble els anaven a veure mentre treballaven i comentaven com avançava la cerca: "almenys trobéssim aigua que sinó haurem de marxar d'aquí. Seria una riquesa". El dia de la vigília de la festa major de Piera, després de treballar-hi durant setmanes perquè cada dia fèiem dos pams. Em va semblar que ja era més tou però no vaig dir res i vam anar a esmorzar. Al tornar el Jaume va pujar tot un cabàs ple de fang. El Peret: "S'hi deu haver pixat". Sempre es queixava amb el deix de la veu particular de no saber pronunciar la R i sense vocalitzar, però quan sortia l'aigua sempre tenia una alegria i continuava treballant amb mi.

Anava pujant galledes humides però no deia res. Al final va dir baixeu-me la cadira que això ja surt. El temps de baixar-li la cadira l'aigua ja li arribava a la cintura. Volien forrar els dos metres però per fer-ho havien de buidar el pou i anaven traient bidons de 25 litres tota la tarda. L'endemà vam tornar per forrar-li, durant tota la nit no van parar de treure aigua, van omplir tots els dipòsits de les cases amb una aigua clara com un lliri, i tot i així encara hi havia 8 metres d'aigua. No vam poder forrar-lo però ja aguantava.

No he vist una alegria tan gran com la d'aquella gent mai a la vida. Semblava com si es tornessin ximples, una alegria que era bonic de veure. Em va donar una gran impressió.

Totes les barriades de cases de per aquí gairebé tots tenen aigua els hi he buscat o arreglat jo. Hi ha intervingut a gairebé tots els llocs. També el pou de la Fortesa (minut 1.18) o el Portell (minut 1.23). Al Portell es deixava de veure la muntanya de Montserrat i era el lloc on sempre que hi anaven amb l'avi Titus aquest deia: ja entrem al nou món. El món acabava quan la muntanya de Montserrat es deixava de veure.

JUNYENT

Vaig treballar pel Junyent, obrint pous per les seves urbanitzacions. A Can Canals un home que havia estalviat quatre cèntims demana al Ramon si pot fer-li un pou a casa. Al Junyent no ho vol, li interessa subministrar ell l'aigua des dels pous i dipòsits per poder cobrar a les cases un preu per l'aigua que els subministra. Al començar el pou el Junyent em va dir que ja podia plegar, tenia por d'assecar-se-li el seu si es feia el de l'home. Van anar a cal notari i van firmar

un paper on el Ramon es comprometia a no tocar aigua del Junyent i aquest el deixava treballar en un altre pou a la mateixa urbanització.

Va treballar pel Junyent en diverses urbanitzacions, pactaven un preu si trobava l'aigua i un altre si no n'hi trobava però a l'hora de cobrar sempre es deixava una petita quantitat a favor seu i li deia: com que te'n faré fer un altre ja ho arreglarem en el següent. N'hi va fer 5 o 6 i encara no ho havien arreglat, i ja és mort i encara no ho han arreglat. Al final el Ramon va plantar-se i va dir que ja no n'hi faria cap més. El Junyent era un malandando. N'havia fet moltes. Va fer els diners comprant el terreny als pagesos i ho urbanitzava "Tinc mitja Catalunya", deia. Era molt bon paleta. Sempre anava acompanyat per el Gatnau que li feia de guardaespalles i l'acompanyava amb un revòlver. Una vegada que treballava per a ell, el Junyent treu de la taula del despatx un revòlver, i diu no: aquesta eina no la necessito.

Sempre li deia: Tu ets el Junyent ric i jo el Junyent pobre. Jo l'admirava perquè era pillet, no tenia escrúpols però era molt intel·ligent i sempre aconseguia que els altres quedessin contents.

(1.30) Urbanització de Pinedes de l'Armengol la va construir el Junyent. Per anar de Pinedes a Espoia només els unia un camí de carro, així el Junyent va decidir ampliar-ho i fer-hi una carretera on passessin els cotxes. Va arrancar, sense demanar permís a ningú les oliveres i part de les vinyes dels volts de la carretera. Quan se li va queixar, un dels pagesos deia que no deixaria passar les màquines, no volia quedar-se sense oliveres. El Junyent va calmar-li els ànims: deixa treballar les màquines. Què et sembla, quant pot costar això? El pagès li diu: "vull mig milió". El Junyent, se'n riu, sarcàstic, "per aquesta misèria". Va prometre pagar un milió. "No és molt?". "Et penses que ho pagaré? Quan hagi de pagar els arbres ja estaran arrencats i la carretera feta".

Funcionava d'aquesta manera. Un dia en Ramon feia la copa de mistela/moscatell acompanyat d'una coca a la Cantina quan va arribar un home que deia que volia matar el Junyent.

- Està enfadat. Porta molt mala sombra
- Ja veuràs com m'acabarà pagant el vermut

Al veure'l, se li va abraona i el increpar. L'altre sense immutar-se, com si no passés res. El Junyent havia de construir la casa a l'individu. Quan l'individu va passar a veure les obres la casa era a terra, l'estaven construint sense encofrar en un principi i quan era a mig fer, una forta pluja la va tirar a terra.

"Tot s'arregla, ja buscarem casa perquè pugueu anar a dormir. Al veure que la casa era feta amb la direcció cap al nord i no li tocarà el sol per cap cantó? Els vaig dir als paletes. Els vaig fer tirar-la a terra per canviar-ne la direcció. Jo no sóc d'aquesta manera, de fer-vos viure durant en una casa que del matí al vespre no hi toqués el sol. Hagués tingut remordiment tota la vida". Els va prestar un pis a Masquefa. La casa la van tornar a pujar en la mateixa direcció.

Al Ramon el van llogar per anar a fer un pou a un escorxador de Sant Sadurní. (Feia companyia amb un advocat, que era un home de palla. Fins i tot el Pare Abad de Montserrat hi havia col·laborat). L'aigua era en terrenys de Cal Codorniu, al demanar-ho el gerent respon:

Cal Codorniu no es ven res, es fan favors. I li demana 4 milions. El Junyent va contestar que de cap manera pagaria això. Ramon no hi ha aigua enlloc més? No, si us interessa digueu-los que sí. Quan van tornar a veure'ls els de Can Codorniu van dir, era un favor, ara valdrà 6 milions. El Ramon va cobrar una misèria i va jurar que no hi tornaria a treballar. "Jo, Ramon, pobre de mi. Va ja et pagaré més".

(1.50) Un pou anant a cap a la Fortesa, hi ha Can Castells, un planter d'arbres. Demanaven un pou que sortís un milió de litres. Si trobava l'aigua i sortia més d'un milió li pagava més del doble. Es pensava que no trobarien res, però van trobar aigua, era un pou boníssim. Cap de tres dies ja tenia la instal·lació. Van cridar el Ramon perquè el cap d'uns dies ja no en sortia. El Ramon no ho entenia, n'hi ha la mateixa que el primer dia i ara no surt. M'ho temo, l'aigua surt a 80 metres i deu haver posat la màquina més amunt per no treure-la tota i no haver de pagar. L'encarregat de les màquines de l'Ordal no ho veia clar i ho va deixar estar. "Algun dia en trauré l'entrellat". Anys després quan el Junyent i el Llauné va renyir li va explicar.

Poc després van insistir que necessitaven un altre pou. El Ramon va dir que no hi volia tenir cap altre tracte: "hi treballaré només si els tractes els tinc amb el Llauné, el que li feia d'encarregat". I va anar bé.

(falta pou de la bassa. 2.00)

El Junyent li deia des de ben jove, tu treballaràs molt i no en faràs ni cinc, jo sense treballar tant, em faré ric. Quan ja estava malalt, un dia es van trobar a ca la Goretti.

- Ai senyor, quant pagaria per poder menjar un plat com el que menges tu. Havia de fer un règim molt estricte.
- Coi, paga el que tens.
- Si em poguessis treure el mal et donaria tots els milions del món.
- No perquè no són teus. Al final jo sempre he pogut anar per tot arreu i no necessito guardaespalles, puc anar sense por i quan camino pel carrer tothom em saluda sense rancors ni odis, en canvi això tu no ho tens.

Última anècdota. (2.09) Junyent a cal notari. Ell li va demanar de comprar la vinya i el pagès va demanar un milió i mig. I tot ja estava fet. El pagès s'havia repensat i en volia dos. No vull raons ni vull res, tot ho arreglarem. Ara els 500 que falten ja te'ls donaré en efectiu. Notaria al portal del Romanyà a Piera. "O em dones això de la butxaca o et quedes aquí. No facis cap gesto."

- Era un home molt intel·ligent no tenia consciència de res.

El que em sembla que pot ser la vida.

GRAVACIÓ 13

Pou a la Font del Còdol, molt fondo que feia basarda (2')

Geografia de Montserrat

Pou prop del restaurant de la Vinya Nova. Al fer el forat se'ns empassaven les barrines, significa que al foradar la terra en comptes de trobar el fort havíem trobat una de les coves subterrànies que hi ha dins la muntanya. Hi ha un projecte, que de moment no s'ha fet, de construir una mina des d'Esparreguera, per poder arribar a les coves. Fa 30 anys que van trobar les coves i allà han quedat. A Montserrat hi havia altres estudis, per fer túnels per dins la muntanya i estalviar rodejar-la cada vegada que es travessa d'un cantó a l'altre, però no ha estat mai possible perquè és una muntanya que és plena de coves interiors i per tant és difícil treballar-hi i per omplir certs forats per assegurar la seguretat és molt complicat.

(Buscar info sobre la geografia de Montserrat)

Relació amb unes muntanyes que hi ha a Mallorca, tenen la mateixa terra calcària, ja que enlloc més de Catalunya en trobem cap. En pous fets a Mallorca i Montserrat la terra i l'aigua coincideixen. Per això hi ha estudis que marquen que en un moment tenien relació.

Projecte de regar Catalunya (repetició)

Tenim un Pirineu per ser regadiu tot Catalunya. I ho havia proposat per aquests pobles anant-la a buscar de Manresa i hauria més aigua, i fent-la passant per les valls. Sembla una animalada però s'acabarà fent. Ara s'està a punt d'inaugurar des de la llosa del cavall per arribar a Igualada. És un dels projectes que ja tenia en ment des de fa 30 o 40 anys jo ja repeteixo. Aquesta zona ha sigut molt seca, m'han donat treball per fer-hi els pous a la zona, però si estigués més ben estudiat no haguessin fet falta. El meu projecte va ser presentat a la delegació d'aigües de Barcelona per mediació de Sant Isidre que el president era Jordi de Camps, de Can Paret. (Informació Llosa del Cavall-Igualada)

Aigua i terreny a l'Anoia

(parlar amb el de la xerrada bassa Cape estiu) // Ferrús, especialista en sondeigs elèctrics.

Cotxe. Després de la moto en Ramon es compra el dos cavalls. Cotxe pintat vermell amb lletres blanques: Ramon Junyent constructor de pous i mines. Mentre treballen a la casa alta de Feixes, el Junyent va fer l'urbanització de Pinedes de l'Armengol, sobre Espoia, on hi havia molts forns de calç. Poc després de la construcció de Pinedes, a la casa alta de Feixes (Orpí) darrere la casa on hi havia l'era de batre, la terra va baixar 4 o 5 metres. Per saber que havia passat al terreny, en Ramon decideix fer un pou per entendre el terreny. A l'època que hi treballen fan el trajecte en Ramon i el de Cal Quimus enfilats al cotxe dos cavalls –el xupa-xup – del Ramon. El camí que hi ha al sortir d'Orpí per arribar a Carme és un camí de carros, molt dret i amb batxes. Quan tornen cap a casa, enfilats dalt del cotxe, baixaven un espadat que té 150 metres de desnivell. En un bado, va marxar el paliè de les rodes. Queda sense frens i sense direcció. Al final va tombar al mig del camí. Al cantó de baix veia tot l'espadat, el cotxe sortia un tros cap a l'espadat. Rosendo no vinguis cap al meu cantó per fer contrapès. (Foto!) Vam

poder sortir i no ens vam fer res. Però no vam tocar el cotxe. I vam baixar cap a Carme caminant, on hi teníem un petit dispensari/farmàcia, i un de Carme els va tornar cap a casa. L'endemà es lleva i amb el mossèn Faust van anar fins a Orpí a recuperar el cotxe. Quan arriben, trobem un carro parat que no podien passar perquè hi havia el cotxe al mig i estaven a punt de tirar el cotxe daltabaix. Entre tots el van tornar a posar dret, amb ells els acompanyava el mecànic de Piera que va col·locar l'eix i van tornar cap a casa amb el cotxe com si no hagués passat res. (minut 20)

La hipòtesi del Ramon és que aquell terreny havia canviat la seva configuració.

Per què queda seca la bassa de Capellades? L'aigua arriba a Capellades des de les muntanyes de Sant Magí, travessa per la Llacuna i Carme. Les aigües de Carme i de la Llacuna, tenen una composició de pedra calissa el que demostra que arriben d'un cantó més alt al d'Igualada. L'aigua que arriba a Carme per la riera té molta qualitat i per aprofitar-la, fa 30? anys van fer un pou a Carme per portar aigua fins a Igualada. Al creuament dels 4 camins (carretera de la Pobla), es bifurca, part va a Sant Quintí i l'altre a Capellades, per comprovar el recorregut van agafar colorant. Si a les basses de Capellades només arriba part de l'aigua de Carme, són un sobreeixidor natural de la riera, al extreure aigua de Carme per portar-la cap a Igualada, la bassa de Capellades s'asseca.

La geografia del terreny i les aigües demostren que fa molts anys Igualada era un llac i sobreeixidor era pel Capelló. Però les que surten per més alt venen del cantó de la calissa de la Llacuna. La pròpia geografia també sedimenta i guarda el record en la terra, a Carme hi ha un camp tot ple de cargols i petxines, abans del llac era mar?

Mines de Cal Codorniu

(minut 16) Van encarregar-se de netejar la mina que tenia 4 km de distància fins el riu Anoia. Ecurar la mina des que era feta no s'havia fet mai. Anaven traient la terra pels antics forats del antics pous i desenrutar els trossos que calia i així va augmentar el caudal d'aigua. Hi havia tanta feina que hi van treballar més d'un any. Per treballar-hi dins feien servir unes vagonetes com a les mines de carbó.

Cal Llauné (34.30) van fer-hi un pou que no era molt fondo, d'uns 15 o 20 metres i uns 3.000 litres d'aigua (no se'n recorda de cap data però sí de tots els metres i quantitats d'aigua). Ja havien acabat el pou i muntaven la bomba. En Ramon i el pare de la casa treballaven dalt i el fill, estava col·locat dins del pou. Mentre treballàvem comença a ploure, una tempesta d'estiu. D'un plegat la xafogor va deixar pas a aigua freda i llamps. Eren al centre de la tempesta quan un dels llamps va caure dins el pou. El noi sobre la fusta. No ens havia passat res, estàvem vermells i atordits i res més. Si arribem a tocar algun ferro malament. Eh, ah, eh, tots bé? [Aventures dins els pous. A més a més del gas]

Pou Enterramorts (39) Qui posava polvos al vi.

La Beguda Baixa (49). El veí que fotia l'aigua a l'altre. [Egoismes i baralles per l'aigua]

Pou ajuntament de Sant Esteve. Al mig de la riera se li va emportar el cotxe nou.

Pou a Abrera va fer el pou i l'amo va desaparèixer. Era un gerent d'una empresa i es va fugar. Al final va treure la bomba del pou perquè no hi havia ningú que la feia servir ni ningú per pagar.

Pou del Piula de Martorell

(1.05) El pou més bo que ha fet el Ramon, el va trobar a la riera que va de Masquefa a Gelida. L'home es dedicava a la venda de fruita i tenia un propietat entre Sant Joan Zamora i Gelida, i aquí tenia pomeres, presseguers, i altres arbres i es trobava que no podia regar-los. Els altres pagesos dels voltants tenien el mateix problema i també el Junyent que havia construït la urbanització del Pi Gros. Ressegueix el terreny i en una de les puntes on hi tenia pomeres el pèndol li marca prova de 50 o 60.000 litres d'aigua, un disbarat. En una profunditat de 4 o 5 metres, gairebé tant alt com la riera.

- Dóna un caudal famulòs
- Si home! No hi ha cap camp d'aquesta zona que tingui un bon pou, tots donen poca aigua perquè aquesta riera és molt seca.

Ho proven, i el mateix dia al vespre ja tenien aigua. L'home tenia una bomba de treure vi que omplies botes de vi però no es buidava de cap manera. El clavar-hi una barrina es va enfonsar més de quatre metres.

- Aquí sota hi ha un riu sencer. – Ramon

L'única manera d'arreglar un pou tant estret, hi van fer-hi una caixa (doble rodona dins el pou) i descalces per tot el voltant. [Minut 16] per fer-ho anàvem traient l'aigua. van col·locar-hi dues bombes, i fins que van provar-ho amb la més gran que tenia en Ramon, la de 10 cavalls, que treia 60.000 litres d'aigua. i havien de posar la 4 cavalls per ajudar-la. Era un pou fenomenal, treia fins a 80 o 90.000 litres d'aigua per hora. Va anar venint gent, i el propietari anava dient "no ho digueu que me'l prendran, me'l prendran".

Al enterar-se'n en Junyent demana al Ramon que li busqui un pou per trobar l'aigua de la riera.

- Ja pots provar però aquella aigua no la trobaràs perquè no li arriba de la riera sinó que són aigües subterrànies d'una vena que arriba de Sant Llorenç, en algun tram està fins a 80 metres de fondària i en aquell punt puja perquè es trobava amb un tipus de terra impermeable. La prova la tens que la sorra de la riera i la dins el pou són diferents.

Però el Junyent era tossut, va demanar a altres que li busquessin i li fessin pous, en va fer fins a 6 o 7 i l'únic que va trobar van ser caudals petits, com la resta de veïns de la zona.

El Junyent va a veure l'amo del pou i l'intenta comprar.

- Per més cuartos que em doni aquest pou quedarà per casa, encara que jo em mori, el tindran els meus fills.

El pou va ser la seva riquesa. Va esplanar el terreny i ho va convertir el regadiu. I no vam arribar a trobar el fort que igual encara n'haguéssim trobat més. Al mes d'agost treia més aigua del pou que la que baixava pel riu Anoia.

Sant Sadurní. Particular davant del freixenet. Fet amb la màquina i anàvem treien la terra cap baix els marges. No volia demanar permís.

Llopart (el de les caves) que té a dalt la carretera d'Ordal. Casa de pagès on tot es pedra no havien trobat res en cap pou i van fer-ne un

Bunyoles, cantó de Sant Sadurní. Amics de Can Flaqué el Jorba, i granja de tocinos i era sense braç.

La Granada. Cal Pere Diumenjó. Més sec que aquí. I una casa aprop del bosquet. I allà dos pous. Poca aigua en tots dos. Per tenir-hi més i una mina per creuar-ho de l'un a l'altre. I és dels bons de la Granda. Una vegada fet i una vegada el de la sína va quedar sec. Va guanyar-hi.

Sant Jaume dels Domenys. [Els pares de la purgon quan encara ni existia l'empresa. De vila a sant jaume i cap el vendrell la carretera. No havia estat mai a l'aigua del vendrell. Trobem l'aigua. I quan ja estava en marxa a la vora del pou hi ha la mina del Vendrell i els veïns van queixar-se perquè perjudicaria la mina. Enginyer que treballava en les aigües que els va posar una bomba submergible i ningú ho veurà. I el veí ho va anar dir. La casa El Mas de Lligamosques, tenia el terreny de la mina. I aquest li va preguntar si en aquest mes havia disminuït? I van anar-hi el Ramon. (1 minut 41). I ho vam mirar abans i després i coincidia que no reduïda. Ni es notava la diferència.]

Pou del Bedorc.

Vallbona. (1.45) L'ajuntament franquista, amb el Casas com alcalde, demana al Ramon que busqui aigua. El poble s'abasteix amb unes fonts que s'assequen. El tracte que els fa el Ramon és: trobar un milió de litres d'aigua que surtin a la Pl de l'Església de Vallbona que hi arribaria sense motor. El dia de la sessió hi arriba i exposa. Ja havia pres vistes perquè havia fet altres pous per la zona.

- Un pou que l'aigua que arribaria al centre per un milió de litres cada dia per un preu just, un milió de pessetes.
- Inacceptable, diuen els regidors.
- Bona nit tinguin.

L'endemà agafa l'igualadina per anar a Barcelona i es troba amb l'alcalde. L'alcalde li explica: "Darrere teu, ahir, va venir el Martí Canudes, i ell canviar les tuberies va fer un pressupost de 17 milions i va ser acceptat de seguida. Vas ser burro, com a mínim hauries d'haver demanat 8 o 10 milions".

- És aigua pel poble. Vaig fer un preu just...
- Deixa estar el poble. Tant poc no quedava res per ningú. Ramon et fotràs de gana amb aquest pas.

El preu del Ramon era tan baix que no hi havia res per repartir entre ells. El preu del Ramon era tan ajustat perquè volia utilitzar el sistema de sifón, que no li calen bombes, l'única cosa que havia de costejar era el tub. "Bombar l'aigua és un disbarat, però ningú és profeta a la seva terra. Aquí Hostalets mai he aconseguit que el poble s'autoabasteixi.

GRAVACIÓ 14

Els últims 20 anys, molts dels pous només he anat a marcar-los perquè actualment ja es fan amb artesianes i jo artesiana no n'he tingut mai. He treballat en pous oberts, de metre o metres vint. L'artesianes és molt cara i com que gairebé sempre he treballat per cases de pagès o barriades pobres que no tenien diners per fer gasto. I els pocs que he utilitzat l'artesianes ha estat clandestí.

(minut 5) Pou com a mètode de calefacció i s'ha de fer amb artesianes. Quan es troba aigua s'utilitza per les dues coses però és fer la trampa a la llei. La Societat d'Aigües no ho permet perquè no hi guanyen, però s'ha fet molt. "Només és bona l'aigua que surt de l'aixeta". Els Fenoy tenen un pou que escalfen i refreden la casa.

Volta per tot Espanya, tinc el càlcul que n'he marcat uns 2.000 o 3.000 per mi. He tingut fracassos un 5/10% per això no pot ser una ciència provada, té un % d'errors.

- Jo sempre he treballat per la il·lusió de trobar aigua i aprendre més, però mai per diners. Sempre he treballat a canvi de xatarra. He tingut l'oportunitat de substituir de el Santscuret a l'Institut de Sant Isidre, que m'ho va proposar el marquès de Camps i vaig dir que no perquè jo vull ser lliure.
- Sort i feina a voltar. Sobretot barriades de cases que no tenien aigua. Petits nuclis de cases.

En tota la seva vida només he anat a un curs de ràdioestesista. Especialment s'ha centrat en aconseguir fer arribar aigua a petites cases de pagès o barriades, com Can Cairot.

Ciència de trobar l'aigua.

Sempre ha treballat amb un pèndol, amb branques d'arbre —els millors són l'olivera o l'ametller— o amb barilles d'acer inoxidable que notes la radiació de la terra.

Els pous oberts que feia, a mesura que anava baixant avall es fixava en la direcció de les capes de la terra que anava passant. A mesura que vas baixant trobes les graves, després els impermeables i sota la tot les argiles. El terreny jove és més tou, menys assentat. Les brinses del terreny dirigeixen l'aigua cap el punt més fons: el motiu pel que s'assequen els pous en temps de molta sequera, l'aigua baixa sempre el cantó més fondo. En canvi, treballant amb artesianes no es pot treballar sota terra ni comprovar la direcció de la terra, només es val amb la prova.

Pou Rafegas (minut 30), va fer una galeria.

Sempre he treballat amb el mètode del pèndol i a vegades he rumiat molt el perquè no m'ha sortit l'aigua i no ho he aconseguit desxifrar mai. Quan vaig començar el meu avi ja em va avisar que pensava que hi havia vegades que no ho trauria. Però he estat feliç perquè he fet molta gent feliç, gent que sovint eren més aviat pobres i al poder disposar d'aigua han estat contents perquè tota la vida havien hagut de portar l'aigua amb cantis d'allà on podien. I contents ells, content jo. I els rics no els he envejat mai de res.

Hi ha menes de terra que enganya, dona prova quan en realitat no hi ha aigua sinó que trobes la pedra en qüestió, passa en la nicorella, per exemple.

Invent del doble tub de l'aigua de casa. (40aprox)

A molts llocs, si es treies l'aigua superficial es podria fer pujar en sifons, (49). És el que tinc pensat i Catalunya es pot regar tota, aprofitant les aigües de les muntanyes i els desnivells. És el projecte que ja s'ha iniciat a Igualada, que portaran l'aigua des de la llosa del cavall. Dins de les muntanyes hi ha rius subterranis més bons que els que hi ha fora. Però en aquest cas n'agafen d'un pantà però aprofitant el desnivell.

En lloc de fer pantans, s'analitzessin les muntanyes, sempre m'ha ballat pel cap. Més amunt de Manresa és l'aigua que volia que arribés als Hostalets, el que deia el projecte de la Diputació, sense afectar els propietaris per la carretera.

No interessa perquè no es podria cobrar però no hi hauria perill per la humanitat perquè els pantans són un perill. No haurien de ser sobre la terra, encara que es vengués com una gran obra de Franco no és així. No som conscients de la força de la terra, encara que estiguin assegurats. Els pantans si ve un terratrèmol malament.

Les aigües subterrànies s'escapen riure d'aigua dolça per sota el mar, característiques de les províncies de Girona i Mallorca, el mateix tipus d'aigua, igual que amb la terra de Montserrat. Milers d'anys enrere estaria junt.

La meua idea sempre ha estat buscar les aigües que per si soles poguessin sortir soles. Jo ho he practicat a petita escala, com a Can Rovira que baixa sola.

Aigua pels Hostalets: els pous de Pierola bons pous però no han sabut encertar el lloc, no estan centrats. Aquí dalt del carrer Església hi ha un caudal per abastir 3 o 4 Hostalets (més info), ho diu també un dels estudis de Poblet, molt treball que no se li ha donat rendiment.

[Les aigües del subsòl són del Rei?]

Ramon fill es va dedicar a la vinya, i jo amb els pous i els horts. Animalades moltes n'he provat, els pagesos sempre em deien que si era boig. Sempre he tingut el necessari, no he tingut mai un milió al banc, el que he tingut m'ho he gastat en eines per millorar la feina que feia. Tota la vida he fet el mateix i ho he fet de gust. Dins el pou cantava tot el dia i estava content.

Anàlisi de l'aigua la sap fer l'Elena. I fer anàlisi de les depuradores.

- Hem estat una família senzilla.

L'aigua pot donar rendiment sense donar perjudici per la humanitat, perquè els pantans són un perjudici. Per què s'han de pagar les aigües si ja arribarien soles? Si anéssim a buscar les aigües el caudal d'aigua seria boníssim i pagaríem menys. Però mai hi ha hagut ningú que m'hagi donat per suport. Sempre ho dic, que vaig estudiar per burro i m'he sortit amb la meua.

GRAVACIÓ 15

Guerra i postguerra

Com es va allargar l'Església per darrere i es va fer el campanar. Com a paleta hi havia el Batista i el Ramon també hi va treballar, perquè no hi havia ningú que fos intrèpid per enfilar-se per les bastides, la gent li deia a en Ramon que era com el Tarzan, un animal. Es va allargar l'església, es va fer la fachada nova però no es va arribar a fer el cor.

I després el campanar, de 22 metres, i es va construir als anys 50. Però després de fer les peces fetes pels picapedrers no s'avenien les peces de l'arc de la fachada. I ho va intentar muntar a terra perquè els paletes no se'n sortien, van passar-hi 3 dies i no van poder muntar-ho. A terra va adonar-se que no estaven marcades les peces. (quantes peces hi ha?). Una aventura que em va sortir de la carmanyola.

El dia de posar les campanes. Grossa pagada pel Senyor Enric, Can Valls, i Can Mata -35.000 pessetes, els tres aputentats. I 23.000 pessetes la petita del Roviralta. Sempre anava al revés. Dos voluntaris per pujar la campana: Ramon Pastor i l'avi de Ca l'Arturo (avi del Josep Casals, paleta), totes les torres dels chupachups són fetes pel Casals.

Es va fer Casal. Quan ell era canalla ho havia sentit explicar. Els poderosos van pagar el Casal (can valls, can mata, etc.) i eren els de dretes. El Roviralta, en canvi, va pagar la Cooperativa per fer la punyeta a la resta de propietaris, com que no s'avenia amb els altres va dir "els pobres en farien un també". "El negre" perquè sempre es posava contra seu, al revés, si ells deien blanc, ell negre.

Durant la guerra l'església es va respectar i Joan Tuyus (alcalde durant la guerra) va anar a viure a la rectoria perquè no poguessin tocar res. Però un dia, una colla de Martorell per poder matar les formigues (capellans) s'havien d'esbotxar els caus (que eren les esglésies). Una gent de Martorell i l'alcalde no hi era. Anar cremant coses. Tota la gent del poble els van fotre fora – els van emborratxar els d'ERC- el primer dia, van posar sants al mig del carrer i van començar a cremar: el Patria va dir 'fotreu foc a casa, i avui aquí no hi ha l'alcalde'. I van marxar perquè els del poble els van demanar que marxessin. L'alcalde va demanar que no ho cremessin fora del poble, van agafar el camionet del joanet paleta i ho van anar a cremar dalt els jardinetes. Van salvar una milagrosa la de cal parcerisas que es va salvar. I abans no van tornar (entre la primera i la segona visita) el de més valor de l'església es va guardar a ca l'arturo tenien un armari molt gran i van fer-hi una paret i van guardar a ca l'arturo.

A l'església s'hi va posar el sindicat, el gra i el sembrat. Perquè no hi poguessin fotre foc. Van tancar l'altar major de gra. Els rojos van respectar l'església. Fanatisme molt gran aquest període, veïns de dretes i esquerres molt dividits.

Quan entren els nacionals, van entrar el 23 de gener, el tiet Salvador (el de la moto) estava amagat i se'l volien emportar a lluitar(?). Al carrer avall hi havia el Florencio, a Cal Xic Masquefa, que era el barber i els donava porrons de vi "ja han arribat els nostros". Li van demanar en quines cases hi havia animals i carros. L'avi Titus era d'esquerres i aquest home era de dretes, i els va assenyalar cal titus (sempre estava al carrer, davant del carrer però aquests dies el van amagar). Al final només es van emportar el macho només. I van agafar el

carro del salvador de l'ocata que era l'altre d'esquerres. El del vi, el xivato, quan va anar cap a fora l'eixida, els seus li havien pres la cabra i les gallines. "Ja se li abonaria" (minut 25). L'home que se li havia agafat el carro, se'l van emprat també perquè conduís el carro. Va arribar fins a prop de Girona (anaven cap a França) i va desdir i va haver de tornar sense carro, es va escapar.

Durant la guerra no va morir ningú i en canvi després de la guerra totes les barbaritats que vulguis. Durant la guerra es van emportar el senyor rector i el van amagar. Al acabar-se la guerra quan va tornar va fer la missa al casal. L'avia Clàudia anava a missa cada dia. El dia de la missa, el senyor rector va demanar a les cases d'esquerres que paguessin per reparar l'església. A l'avi Titus li van dir: o pagues 3.000 pessetes o t'enviem el fill a la presó. Va tornar el mossèn Josep Vivó. "Gràcies a la gent de voluntat que han fet aquest donatiu", i a la gent els bullia la sang. Al morir-se la iaia Clàudia no teníem diners pel nínxol, va dir doncs que l'enterrarem a terra, el Mossèn, i un veí els en van deixar un. El mossèn de cap manera: "no vull negociants al cementiri, has de comprar-ne un!". I el mossèn els en demanava el doble del que valia. "La seva mare no s'enterrarà a terra. I el de ca la Mariona al final el van anar a veure".

Gràcies a aquelles persones de bona voluntat. Al entrar els nacionals van trencar els vidres i fer malbé l'enrajolat, hi van cremar guano. I la làmpara de 100 bombilles i ferrada pel de cal barranco, i va desaparèixer.

Sempre eren els mateixos els que manaven, el Palomes i el Micaló i el Sala i el Piu (el fill del mestre Garcia), i entre tots es repartien els càrrecs del poble. El Piu, l'Àngel Sala i agafen les copes del cafè i trencaven. A la cooperativa van el sindicat després de la guerra. I el forn s'ho va quedar el Micaló. A les reunions de socis del casal l'avi Palomes advertia als socis: "aquí s'escola i es calla". El Micaló era el polític i deia que per ser dels bons mai havies de dir que un canti era un canti i un porró era un porró. Dir que un canti era un porró i fer-ho creure a la gent. (min 31). Micaló Valls abans de la guerra feia de secretari de la cooperativa. Quan va marxar uns dies de viatge de nuvis, el Miquel de Cal Fajardo el va anar a substituir i se'n va adonar que faltaven diners. "Els vaig agafar jo perquè no en teníem prous per anar-nos-en de viatge de nuvis".

Aventura pels pous!

Un dels alcaldre el Torres (el fornaret) tenia l'altre forn a la casa del Mateu (més avall de l'Arca). El Mateu Esteve era d'esquerres i família de cal titus. Fanàtic d'esquerres, havia pagat la pianola de la cooperativa. A la postguerra la van treure i la van portar al casal. (minut 38) Forn de pa l'aigua partida fornaret i cal palomes. Escurar el pou era mitjer, se'n servien les dues cases, i feien el pa amb aquella aigua. Pou ben fet i ple de rates. Amb un cove fermeter i anar treient les rates mortes. Encara com no infecció. "Mai he tingut un escrúpol com aquest. Les cases eren plenes de rates i totes feien cap allà amb el gra i queien pels forats del pou". No se n'enteraven perquè l'aigua pujava en motor. "No ho vaig fer córrer gaire perquè aquesta gent vaig pensar que encara m'estomacarien". Et feien venir la guàrdia civil a casa, estomacada i sinó cap a la model. El Joan de Ca l'oncle quim, durant 9 anys fora, entre la guerra i els camps de treballadors, treballs forçats. El de cal Fajardo va estar 7 anys fora de casa.

Els estomacaven a la Falange. Després d'estomacar-lo i fer-li saltar les dents, i al cap d'un temps el guàrdia civil se li va disculpar. Culpa de la Falange.

Aficionat a les fotografies: les té l'Elena. Fotografia: aficionat, quan es construïa la torre de Collserola i el camp del Barça, quan s'arreglava el liceu, al principi només tenia una planta. Va aficionar-s'hi cap als 80. Liceu a veure l'aigua de sota fent-se passar per manobra que anava amb un camionet. La tribuna del Camp del Barça el Camp Nou i va anar-ho a veure perquè no veia clar la forma de construcció, com podia aguantar-se, perquè per les notícies deien que amb el contrapès ja n'hi havia prou. Van treure la sanja i van aixecar el camp i posar-hi terra. Casi sempre amb obres, obres bones. L'última a l'estació de la sagrera, pilars de 20 metres de fondària.

Ràdio de Galena. Fermín canyelles, masover de can mata. Aficionat. Amics i anàvem amb mosquits (bici amb un petit motoret). Ara es podria agafar les emissores, "anava com podia". 16 o 17 anys.

Cels, col·lecció de ràdios capellades.

Ramon fill: el papa té dues aficions: l'aigua i el foc

(Història de Cal Tió. 1.05 minuts)

Escola: amb el Salvat vam fer una fumera i van fer com a xemeneia el forat del tinter.

Una vegada em va picar amb el regle i em va dir que no em picaràs més eh. Li va robar el regle i li va trencar en dues parts. El mestre li volia fer pagar i per no haver-ne de comprar cap va portar-li trossos de canyes americanes de 30 cm que tenien a l'hort. El Ramon hi va perdre perquè amb els nucs de les canyes encara feia més mal.

Encara se'n paguen de parts. I el pagar el cens de les cases, fa 10 o 12 anys que van fer redimir el cens, i pot ser que encara n'hi hagi. No té límit. Si et vols vendre la casa i no tens redimit el cens no te la pots vendre. (les antigues hipoteques). S'ha de mirar el dret civil català, han de passar 60 anys. Valor fixe.

Apunts de la conversa amb Rosa Maria Canela Balsebre, autora de 'Bruixots de l'aigua. Els saurins a Catalunya'

Candela ha realitzat un estudi sobre els saurins a Catalunya, el grup de persones, la majoria homes provinents d'entorns rurals i a dia d'avui ja d'edat avançada, que es dediquen o s'han dedicat a la recerca d'aigua. En va entrevistar 20 per a la redacció de la investigació i posteriorment va organitzar dues trobades de saurins que van aconseguir aplegar uns 200 buscadors d'aigua.

En la recerca, Candela fa una aproximació a la figura dels saurins, intenta descobrir la explicació que ells donen al seu do de localitzar els corrents subterranis –i altres energies- i, amb tot, arriba a la conclusió que “no tot ha de tenir una explicació i la gràcia dels saurins és que no n'hi ha, ningú l'ha aconseguit trobar. Millor, així mantenen la màgia en una època on tot està calculat, etiquetat, estudiat i súper regulat”.

En el llibre, Candela afegeix una cita que considero molt interessant, on l'autor que l'escriu es pregunta, fa més d'un segle, com pot ser que tinguem tan poc coneixement de l'aigua quan és el recurs més indispensable i imprescindible per a la vida. Una pregunta que s'accentua amb el pas del temps, en un món que busquem explicacions a tot, com diu Candela, però encara ens queden moltes coses per conèixer. La cita és de Menéndez, 1902, p 97, dins del llibre de Candela (p.17): “És curiós d'observar que, tractant-se de precisar l'existència no visible de la substància més necessària al ser humà, la ciència s'ha declarat fins ara impotent i ha deixat un ample camp a les fantasies, supersticions i teories sense comprovació científica. Avui dia es pot precisar amb la telegrafia sense fils l'existència d'un vaixell a alta mar allunyat cents de quilòmetres i no es pot assenyalar amb exactitud l'existència de l'aigua a vint metres de distància”.

Tot el que ve a continuació són les idees, fonamentades en la investigació, de Candela sobre el món dels saurins. Hi apareixen cites directes durant la nostra trobada i cites del seu llibre.

Sobre l'explicació a la troballa de l'aigua

La majoria dels saurins creuen que tenen un do, encara que no saben perquè són ells qui el tenen ni entenen massa bé el perquè. Estan segurs que noten l'energia de la terra i dels corrents d'aigua, normalment gràcies a un objecte –un pèndol, una branca d'arbre-. Una sensibilitat que la comparen amb la que tenen alguns animals, com els ocells per orientar-se, per endevinar el temps que vindrà o notar que s'aproxima un tsunami, un terratrèmol o un desastre meteorològic. De fet, les cabres detecten, diuen, les aigües subterrànies.

“Tot i que sigui un do, un dels entrevistats, Pere Espígol de la Cellera de Ter, considera que ‘la radioestèsia la pot practicar gairebé el 90% de la gent, com en tots els oficis. Pot ser que uns se'n surtin millor que d'altres, però això passa amb tot. [...] La vida moderna que portem ens anul·la les facultats, però si agafem una cabra, li fem passar set i la tanquem sobre una veta d'aigua, foradarà just a sobre l'aigua. Els exèrcits romans les feien servir per trobar aigua quan anaven a fer expedicions’” (Candela, 34, p.).

Tampoc entenem aquest sentit que tenen els animals, ells no tenen cap estudi que els demostrï res sobre la meteorologia ni sobre el cicle de l'aigua ni sobre el mapa de la terra i, en

canvi, tenen un coneixement que tu o jo no tenim de per sí. És una parcel·la de misteri que ens queda i que necessitem.

Tot i això, hi ha saurins que expliquen que d'aigua subterrània n'hi ha molta i, per tant, gairebé és més complicat no trobar-ne que trobar-ne si forades el terra. Es pot necessitar més o menys profunditat i en poden sortir més o menys litres, però sota la terra és plena d'aigua. Un dels saurins m'explicava la teoria de l'esponja: la terra és com una esponja i quan tu la perfores s'aglutina en el teu punt.

Sobre la fi o no dels saurins

La majoria de saurins que he entrevistat i conegut ja tenen una edat avançada, tot i això n'hi ha molts que estan en actiu i encara els criden per anar a fer pous, i encara que les tècniques de perforació i treball hagin canviat molt, els saurins fan servir el mètode tradicional.

Les empreses els demanen perquè els seus serveis són molt més barats que fer un sondeig geològic del sòl per estudiar en quins punts hi pot haver aigua i, a més, el percentatge d'encert i error és el mateix que amb un saurí. No hi ha cap tècnica actual que aconseguixi ser fiable més fiable que un pèndol i un saurí. Estem explorant l'univers però, i encara que ens sembli mentida, coneixem molt poc el subsòl, no sabem que hi tenim sota els peus. De fet, en el projecte Castor no hi va haver cap estudi científic que pogués determinar amb total seguretat que era conseqüència o no de la construcció.

Com que no hi ha cap tècnica que pugui determinar o dibuixar els corrents subterranis, les empreses perforadores lloguen els saurins. També és una manera de tenir un cap de turc si passa alguna cosa i l'aigua no apareix.

Sobre l'Església

La relació entre l'Església i els saurins és contradictòria, és la institució que més l'estudia i més documentació sobre radioestèsia conserva. De fet la paraula 'radioestèsia' se la va inventar un abat francès al segle XIX. Alhora, però, sobretot amb la Inquisició, és una pràctica prohibida, condemnada per bruixeria.

"La pràctica de buscar aigua i minerals es va estendre dins de les comunitats monàstiques (que sempre han tingut un bon coneixement del territori habitat i dels punts de l'aigua)" (Candela, pg 21)

Hi ha temples que, a més, es diu que estan ubicats en funció dels corrents subterranis. El Monestir de Santes Creus, on està col·locada la creu és un punt on es creuen diverses betes d'aigua. Potser no és casualitat que hi fessin la creu just a sobre.

"<Trobem alguns passatges de la Bíblia com, per exemple, quan Moisès, utilitzant una vara, va fer brollar aigua de la vessant d'una muntanya per calmar la set del seu poble> (Raibonet,2000-01, p) [...] Tot i alguna, a la Bíblia l'endevinació és condemnada i prohibida, i és considerada una mala pràctica del món pagà (Candela, 21, p)".

La radioestèsia també pot tenir relació amb la filosofia oriental i sovint usen la mateixa tècnica per detectar les energies del sòl i col·locar els mobles de la casa adequadament, el fengchui.

I una mica com passa a l'Església, en la societat l'opinió sobre els saurins té també aquesta dualitat, es mouen entre el menyspreu i l'admiració.

Canvi en les formes de treball

Encara que la manera de marcar els pous és la mateixa que fa milers d'anys, la tècnica per construir els pous ha canviat molt en els últims anys. Ara els pous són molt més profunds, ningú baixa dins la terra, com que són tan estrets és necessari afinar molt més el punt on en principi ha de sortir l'aigua.

Sobre alta i baixa cultura

Jo relaciono els saurins amb els curanderos, són uns personatges similars, d'arrel popular. Són una demostració que la societat en què vivim hi conviuen les últimes tecnologies amb tradicions ancestrals que encara no els trobem una explicació ens són útils.

I com passa en tots els nivells, són com la branca pobre de la geologia. Sempre hi ha dos tipus de coneixement cultural: l'oficial, el correcte, l'institucional, el contrastat, el científic vers la saviesa/ignorància popular. I fixa't que hi és en tot: en el cinema, en la literatura, en la música...

Els saurins són personatges que tenen un coneixement especial que no es pot demostrar, per això tenen cap reconeixement. No hi ha enlloc que ensenyin a ser saurí, ni tenen cap reconeixement administratiu, estan al marge, són i no són alhora, i això és una de les coses que els dona l'encant. La seva pràctica és un ritual molt antic que dona resultats. I en aquest punt, com que dona resultats, a dia d'avui, encara els Mossos d'Esquadra reconeixen, de forma extraoficial, que demanen l'opinió dels saurins quan desapareix algú. Tampoc hi perden res per intentar-ho.

Denúncia d'un saurí entrevistat per Canela al Ministeri d'Agricultura del govern espanyol

 GUARDIA CIVIL
DIRECCIÓN GENERAL

2073.- COMANDANCIA (TARRAGONA)
3ª COMPAÑIA (VALLS)
PUESTO DE PONT D'ARMENTERA

Folio núm. UNO

Atestado núm. 044/07

ACTA DE MANIFESTACIÓN.- DENUNCIA.-

El Guardia Civil, provisto de T.I.P núm. N-21077-F perteneciente al Puesto de Pont D'Armentera, por medio del presente atestado hace constar los extremos siguientes:

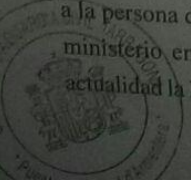
MANIFESTANDO: Que quiere poner en conocimiento a todas las autoridades y a los ciudadanos de que existe agua por todas partes y que piensa que los ciudadanos estamos siendo victimas de un fraude. Que hace años que encuentra ríos muy caudalosos , que proceden de la parte de Siveria, y otros que vienen de la parte de Canadá, y al paso por la Península Ibérica se reparten por la geografía de este territorio, y desembocan en el mar, y otros que pasan por los desiertos. Que utiliza un péndulo , empleando la técnica de la TELERRADIESTESIA, la cual viene explicada en algunos libros. Que esta técnica esta relacionada con unas ondas magnéticas que tenemos el cerebro. Que dice poder poner toda zona , tanto montañas como desiertos en riego.

Que hace años que se ha dedicado a mandar escritos , tanto a Ayuntamientos como a organismos tales como Medio Ambiente, y no le han hecho caso, llegando incluso a mandar escritos a Cadenas de Televisión , como TV3 sin recibir respuesta.

PREGUNTADO: Si conoce el la actualidad algún lugar donde pueda estar pasando un caudal de agua, **MANIFIESTA**, que en todos los lugares pasa agua, manifestando que junto a Barcelona pasa un caudal 20 veces el río Ebro.-----

PREGUNTADO: Si aporta documentación al respecto, **MANIFIESTA** ,que SÍ.-----

PREGUNTADO: De que manera garantiza la veracidad de la técnica TELERRADIESTESIA , **MANIFIESTA**, que ha realizado pruebas y estudios ocasionándole gastos de millones sacados de su bolsillo. Por la parte del Ministerio de Agricultura ha perdido mucho dinero, mas concretamente a la persona de D. JUAN BARRIOS ORTIZ, Ingeniero Agrónomo, el cual trabajaba para dicho ministerio en aquel entonces sobre el año 1985 o 1986 aproximadamente, ejerciendo en la actualidad la Política, miembro del Partido Popular.-----

Entrevista a Montse Alomà, cap de premsa de l'Agència Catalana de l'Aigua

Els tècnics de l'Agència no es basen en cap cas en els saurins. Són una figura popular però sense cap evidència científica. L'ACA s'encarrega de donar les concessions per a l'obertura de pous i es fa en funció de les reserves existents en aquell subsòl i a les previsions que tenim que hi hagi al llarg dels anys, per fer aquest estudi i poder donar o no la llicència, els tècnics es basen en estudis d'hidrogeologia, que tenen rigor i estan contrastats.

No et podem parlar d'ells perquè no hi tractem i la nostra opinió respecte la seva tècnica no és positiva, ens recolzem en evidències científiques.